

Forfatter: Claussen, Sophus

Titel: Sophus Claussens Lyrik Bd. 1: Naturbørn

Citation: Claussen, Sophus: "Sophus Claussens Lyrik Bd. 1: Naturbørn", i Claussen, Sophus: *Sophus Claussens Lyrik Bd. 1: Naturbørn*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ; Gyldendal, 1982-, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-claussen03val-shoot-idm140012641078064.pdf> (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Sophus Claussens Lyrik Bd. 1: Naturbørn

2

Sophus Claussens

Lyrik

*Tekstkritisk og
kommenteret udgave ved
Jørgen Hunosøe*

Bind I

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

3

Sophus Claussens

NATURBØRN MINA 1887 og 1902

Gyldendal

4

Naturbørn og Mina
Efterskrift og noter © DSL 1982
Bogen er sat med Aldus
og trykt hos Krohns Bogtrykkeri, København
Printed in Denmark 1982

ISBN 87-00-51882-4
ISBN 87-00-42621-0 (kompl.)

Denne udgave er støttet af
Statens humanistiske Forskningsråd,
dette bind desuden af
Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond

Tilsyn. Mogens Brøndsted og F. J. Billeskov Jansen

5

INDHOLD

- Selskabets forord 7
- Udgiverens forord 11
- Sophus Claussens lyrik I-IX 14
- Manuskript- og tekstbeskrivelse 15
- Principper for manuskript- og tekstbehandlingen 19

- Kommentaren 21

NATURBØRN

- *Døgndrømme* 25
- *Jeg syntes -* 26
- *Kan du drømme med mig?* 28
- *Du som en lille Kattekillling er...* 29
- *Vaar i Vinter* 30
- *Dæmring* 31
- *Hver Morgen, naar jeg vaagner* 33
- *Sagtelig...* 34
- *Paa Strandvejen* 35
- *Sent hjem* 37
- *Kærlighed* 39
- *Bagefter* 40
- *En Stormdrøm der gaar ...* 42
- *Messalina* 43
- *For god!* 45
- *Kærligheds Program* 47
- *Solnedgang* 49
- *Hvorfor mon?* 51
- *Efter Regnen* 52
- *Sommermorgen* 53
- *Pan* 54
- *Faldende Sné* 57
- 6
- *En Fabel* 60
- *Manna* 62
- *Hilsen* 64

Antonius Gynt

- - *I. Drømme* 65
 - *II. Vision* 65
 - *III. Det værste* 66
 - *IV. Sommervarme* 66
 - *V. Forbandelse!* 68
 - *VI. Nye Piger* 69
- *Raadløs* 73
- *Maaneskin* 74
- *Første Gang* 75
- *Spøgelsesfrygt* 77
- *Dine Kys er imod dig* 78
- *Anka! Anka!* 80
- *Der slumred i dit Blik ...* 8
- *Efteraarsdigt* 82
- *Et Farvel* 83
- *I Drift* 84
- *Aftenskumring* 85
- *I Marts* 88
- *Friskt Vejr* 90

Nymennesker

- - I. Tidsbillede 92
 - II. Hos de ventende 92
 - III. Metamorfose 93
 - IV. Poesi 94
 - V. Ungdom 95
 - VI. Nymennesker 97
 - VII. Credo 100
- Til Alle 101
- Efterskrift til Naturbørn 117
- Noter til Naturbørn 127
- MINA 145
- Efterskrift til Mina 169
- Noter til Mina 177
- Forkortelsesliste og bibliografi 189

7

Denne fuldstændige, kritiske og kommenterede udgave af Sophus Claussens lyriske digtning skyldes ligesom en del andre udgaver fra Det danske Sprog- og Litteraturselskab et initiativ udefra; det var adjunkt, mag. art. Jørgen Hunosøe, der for over ti år siden gennem Selskabets daværende bestyrelsesmedlem, professor, dr. phil. F. J. Billeskov Jansen, erklærede sig interesseret i at udgive Sophus Claussen.

En sådan udgave krævede ikke mange ord til motivering. Ikke blot har Sophus Claussen for længst fundet sin litteraturhistoriske plads som den største af "halvfemserlyrikerne" og en af vore største lyrikere overhovedet, en position som tre følgende digtergenerationer har bekræftet i teori og praksis. Men Selskabets udgaver, der begynder med de ældste tekster efter runetiden, har hidtil kun i visse brevsamlinger rakt ind i vort efterhånden gamle århundrede, og Selskabet er ikke ene om at føle behovet for tekstkritiske og kommenterede udgaver - udvalgte eller fuldstændige - også af "nyklassikerne", de sidste hundrede års vigtigste forfattere; ikke for intet er der for længst nedsat et ministerielt udvalg med den opgave at undersøge behovet og muligheden for støtte til udgivelser ikke mindst af sådanne forfatters værker. At DSL i 1920'erne, mindre end 50 år efter J. P. Jacobsens tidlige død, kunne udsende hans Samlede Skrifter I-V ved Morten Borup, er undtagelsen, der bekræfter reglen; udgivelsen muliggjordes af forskellige gunstige omstændigheder og ikke mindst af dette forfatterskabs ringe omfang og epokegørende karakter.

DSL gik derfor meget gerne ind i en drøftelse af en Claussen-udgaves bedste udformning og modtog tre forslag fra magister Hunosøe: en fuldstændig udgave - et alsidigt udvalg- eller en fuldstændig udgave af lyrikken alene, eventuelt opfattet som første skridt på vejen til det ideale mål. Man besluttede sig for sidstnævnte løsning, dog med stærk begrænsning i optagelsen af utrykte digte, og allerede denne plan kom for udgiveren til at betyde en halv snes års fritidsarbejde, lettet ved en længere og et par kortere orlovsperioder, men i øvrigt forbundet med personlige ofre, også - og hvorfor ikke for en gangs skyld nævne dette velkendte vilkår - for hans familie.

Da man endelig nærmede sig finansieringen af værkets fremstilling, mærkedes det kun alt for tydeligt, at tiderne var skiftet, og at det er blevet svært at få en sådan bindrække på boghandlerdisken, selv i alliance med landets førende forlag. DSL giver nedenfor udtryk for megen og ægte taknemlighed, men finder grund til forinden også at give udtryk, ikke for sine skuffelser undervejs, men for en principiel betragtning:

Enhver interesseret vil tiltrækkes af en udgave, hvis tekster er taget fra uopdrivelige gamle tryk eller fra utrykte kilder, de være sig middelalderlige, nyere eller næsten samtidige. Mindre almen interesse vil samle sig om udgaver, hvis indhold, i den ene eller anden form, i forvejen er nogenlunde tilgængeligt på bogmarkedet eller i folkebibliotekerne. Den kritiske tekstkontrol, indledningen, varianterne, punktkommentaren føles nemlig traditionelt som en sag for de få. Ikke med rette, thi i længden beror ikke blot al forskning og undervisning, men også den pålidelige tekst og annotation i ordinære udgaver, direkte eller indirekte på standardudgaven.

DSL vil i denne sammenhæng ikke lægge skjul på, at man i 1970'erne har arbejdet meget med muligheden for en standardudgave af Herman Bang, i hvert fald af hans hovedværker. De fleste ville forbavses, hvis de kendte disse almindeligt læste romaners behov for tekstkritisk behandling og sagkommentar. Faktisk henligger en trykfærdig Ludvigsbakke med alt tilbehør - men man har trods positiv interesse fra et forlag opgivet den samlede plan.

Med Sophus Claussen er det gået lykkeligere, men sporene skræmmer, og de førnævnte mangeårige

ministerielle overvejelser over en form for "klassikerstøtte" må føres til et positivresultat, hvis DSL eller andre skal gøre sig håb om at udsende, hvad der i de store sprogområder bærer sig selv - hovedværker og antologier med kvalificeret indledning, tekstbehandling og kommentar. Ikke luksusudgaver, men bøger som de gamle med grå omslag fra Holberg-Samfundet af 3. December 1922 eller blot som Penguin English Classics.

Årelange drøftelser og henvendelser til mange sider har imidlertid nu båret frugt, og DSL takker oprigtigt for støtte af forskellig art:

Sophus Claussens familie - ved hans nu afdøde enke fru Inger Claussen - gav fra første færd Jørgen Hunosø adgang til alt båndlagt materiale både i Det kongelige Bibliotek og i familieej, og langt senere var dattersønnen, arkitekt Sophus Frandsen mellemmand ved udlevering af en del materiale, der først i 1981 gik til den øvrige bestand i biblioteket. Dettets håndskriftafdeling har velvilligt samarbejdet med udgiveren om en definitiv ordning af papirerne, så langt bibliotekets utilstrækkelige bemanning tillod det. Og Midtfyns Gymnasium har vist forståelse for Jørgen Hunosøes behov for orlov.

Statens humanistiske Forskningsråd, SHF, har i 1970'erne ydet en række mindre honorarbevillinger og en stor orlovsbevilling til udgiveren; midler til to korte orlovsperioder - den sidste motiveret af det i fjor fremkomne materiale - bevilgede derefter Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen; nogle af udgiverens personlige udlæg dækkedes fra andre sider.

Selve produktionen af udgaven er finansieret ad fire - rundt regnet lige brede - kanaler. SHF har givet en bevilling til trykning af de dele af værket, som ikke er skrevet af digteren, men af udgiveren; statutmæssigt kan SHF nemlig ikke støtte trykning af skønlitterære tekster. Et par snese ansøgninger til fonds, legater, institutioner og firmaer har resulteret i den nedennævnte række af uundværlige tilskud. Gyldendal, herunder Søren Gyldendals Fond, har vist megen liberalitet ved kalkulationen af denne store produktion. Og endelig har DSL selv - mod al praksis og udover sine normale muligheder - taget et dybt greb i sin beskedne egenkapital, ikke som ellers til dækning af overskridelser, men som nødvendigt led i den grundlæggende kalkule.

Forhåbentlig ingen vil opfatte det forkert, når vi tillader os at sige: Så svært er det at udgive en nyklassiker, selv med en oftest kun symbolsk honorering af udgiveren. Desmere er vi taknemlige mod alle, der har bidraget til at gøre udgivelsen mulig. Det er, foruden som nævnt

STATENS HUMANISTISKE FORSKNINGSRÅD

- for trykningens vedkommende:

DRONNING MARGRETHES OG PRINS HENRIKS FOND

FONDEN TIL FÆDRELANDETS VEL

AUGUSTINUS FONDEN

BIKUBENS JUBILÆUMS FOND

CARLSEN-LANGES LEGATSTIFTELSE

JOHANNE OG EINAR FLACH-BUNDEGAARDS FOND

SØREN GYLDENDALS FOND

JYLLANDS KREDITFORENINGS FOND

STORSTRØMS AMTSKOMMUNE

- for personlige bevillingers vedkommende:

CARLSBERGS MINDELEGAT FOR BRYGGER J. C. JACOBSEN

INGENIØR N. M. KNUDSENS FOND

MUNKE MØLLES FOND

NYSTED KOMMUNE

PROVINSBANKEN

DR. PHIL. H. L. SCHWANENFLÜGELS OG HUSTRUS LEGAT

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

11. april 1982

Iver Kjær, fm.

Jan Pinborg

Poul Lindegård Hjorth

Erik Sønderholm

Torben Nielsen

/Erik Dal

11

UDGIVERENS FORORD

Jeg husker en Kuffert, en stor mavesvær Kuffert, der ikke kunde lukkes, fordi de taalmodige Papirmasser ikke mere vilde lade sig trykke sammen. Den var blevet fyldt paa den Maade, at naar Sophus Claussen kom hjem til Danmark fra Udlandet, tømte han sin Haandtaskes Papirindhold ud i den mavesvære Kuffert og rejste frisk og glad ud med en tom Haandtaske og kom atter hjem med en fuld, som han tømte i Kufferten.

Nu sagde altsaa Kufferten stop, og Claussen, som netop havde faaet en udmærket Lejlighed i København, besluttede sig til at aabne for dens Indhold, sætte dens Bøger i Reoler og lægge dens Fakturaer, Breve og Konvolutter i dertil indrettede Skuffer. Kort sagt, skabe en virkelig Orden i Papirbjerget.

- Lad mig hjælpe dig - sagde jeg, for vi er gamle Venner og Husfæller fra Italien, og saa tog jeg en Haandfuld Papirer og begyndte at sortere dem. - Men hvad er det? - sagde jeg et Øjeblik efter - der staar jo Vers bag paa denne Konvolut - - og her staar flere paa dette Brev - skal de i Brevbunken eller Manuskriptbunken?

Claussen fik et betænkeligt Udtryk i Ansigtet. Han havde glædet sig til at faa en ligefrem formidabel Orden i Papirerne, han havde købt Reoler, Skabe og Borde for det sammes Skyld, og nu kom Papirerne ligesom selv og lavede Konflikt.

Han lod Fingrene løbe gennem Haaret.

- Vil du ikke læse det højt - sagde han. Jeg læste.

- Det er ganske smukt - sagde han, da jeg var færdig - synes du ikke?

- Pragtfuldt! - sagde jeg indigneret - har du ingen ordentlig Afskrift af det?

- Næ, sagde han. Her er ogsaa noget her - han vendte en gammel Regning og læste.

12

- Jamen det er jo forfærdeligt - sagde jeg, da han var færdig - hvor mange Digte har du liggende flydende paa den Maade?

Han purrede igen i sit Haar.

- Mange Hundrede - sagde han betænkeligt - det kan ogsaa være, der er Tusinde. - - -

(Edith Rode om tilblivelsen af *Danske Vers*, 1912).

De hidtil utilgængelige papirer på Det kgl. Bibliotek bekræfter kun alt for godt Edith Rodes beskrivelse. Men den tilsyneladende uorden i virvaret af ejendommeligt papir er kun tilsyneladende. Sophus Claussen havde faktisk rede på bunkerne (se efterskriften til bind IX), og han vidste altid at supplere med de notesbøger, han bar på sig og som er beskrevet her s. 16 f.

Det traditionelle billede af den ubekymrede, uforpligtede og lunefulde bohème må alene på den baggrund revideres. Sophus Claussen førte et næsten til uforståelighed omhyggeligt åndeligt regnskab: *alt* blev gemt, papirbunkerne endte med at repræsentere den inderste orden og det egentlige liv - og når en fransk ven kunne ytre forbavselse over, at dette liv blev opfattet som *anakreontisk* i Danmark, men som *heroisk* i Frankrig - ja, så måtte han modstræbende indrømme, at det forholdt sig sådan, men at sidstnævnte opfattelse nok var den, der bedst dækkede hans bestræbelser.

Denne udgaves berettigelse skulle da være at fremlægge ikke alene selve teksten, men også væsentlige dele af dette storslåede, men tvetydige regnskab, således at udgaven på en måde helt enkelt er en nu offentlig vejviser i *Papirbjerget*.

I dette langstrakte ærinde er jeg blevet hjulpet fra forskellig kant. Nogle er nævnt i Selskabets forord; her vil jeg gerne takke Det Danske Sprog- og Litteraturselskab for at have modtaget mit udgangsforslag og dets ledelse og tilsynsførende for al interesse, hjælp og tillid. I samme forbindelse må nævnes biblioteker, fagfolk, kolleger, familie og venner, bl. a. især ekstern lektor ved Odense Universitet, cand. phil. Knud Bjarne Gjesing, der har været første korrekturlæser, medredigeret 13 bind VIII og IX og uegennyttigt støttet udgiverarbejdet i den sidste fase med råd og kyndig kritik.

Drivkraften bag det hele skyldes den interesse, som professor, dr. phil. Aage Henriksen vakte for forfatterskabet i 1960'erne - en interesse, der havde været sværere at fastholde, hvis den ikke var blevet støttet af min hustru, stud. mag. Marianne Hunosøe, der skal have den sidste og helt afgørende tak for sit: - *Lad mig hjælpe dig* -.

Jørgen Hunosøe

14

SOPHUS CLAUSSENS LYRIK I-IX

Bd. I: *Naturbørn og Mina*

Bd. II: *Pilefløjter og Trefoden*

Bd. III: *Djævlerier*

Bd. IV: *Danske Vers*

Bd.V: *Fabler*

Bd.VI: *Heroica*

Bd. VII: *Titania holdt Bryllup og Hvededynger*

Bd. VIII: *Lyrikoversættelser*

Bd. IX: *Utrykte digte. Andre digte. Registre*

Hvert bind indeholder en efterskrift, der redegør for digtsamlingens baggrund, tilblivelse, modtagelse m. m., et noteafsnit med manuskriptbeskrivelse, varianter, kommentar, litteraturhenvisninger og en forkortelsesliste incl. en bibliografi.

Bd. I indeholder Selskabets forord og udgiverens forord, samt dennes beskrivelse af manuskripterne og teksten - og de tilgrundliggende tekstkritiske principper.

Bd. IX vil herudover rumme en tidstavle, registre over digttitler og førstelinier, addenda og en samlet efterskrift, der ser forfatterskabet i lys af den viden og de erfaringer, som arbejdet med den samlede tekst har givet stof til.

15

I · MANUSKRIFT- OG TEKSTBESKRIVELSE

1. Manuskripterne

Hovedparten af Sophus Claussens papirer blev i 1934 overdraget Det kgl. Bibliotek af forfatterens enke Inger Claussen (død 1972). Samlingen er registreret i *Katalog over danske og norske Digteres Originalmanuskripter i Det kongelige Bibliotek I*, v. Lauritz Nielsen (1941) p. 72-76 - og fordeler sig således:

- | | |
|--|---|
| 1. <i>Digte</i> : | NKS 3633, 4°, I-IV
NKS 2172, 2°, I-II |
| 2. <i>Dramatiske arbejder</i> : | NKS 2173, 2° |
| 3. <i>Romaner og Noveller</i> : | NKS 3634, 4°, I-V
NKS 2174, 2°, I-II |
| 4. <i>Essaysamlinger</i> : | NKS 2175, 2°, I-II |
| 5. <i>Avis- og tidsskriftartikler</i> : | NKS 3635, 4°, I-III
NKS 2176, 2° |
| 6. <i>Oversættelser til fransk og fra fransk og tysk</i> : | NKS 2177, 2°
NKS 2293, 2° (ej hos Lauritz Nielsen) |

Afgørende for denne udgave er selvfølgelig først og fremmest *Digte* og *Oversættelser*, men da de øvrige samlinger undertiden rummer lyriske optegnelser - samt kommentarer hertil - nævnes de her, også for at give et indtryk af materialets omfang. Samlingerne rummer udkast og renskrifter til den trykte som utrykte produktion, trykmanuskripter, korrekturtryk, afskrifter samt enkelt- og særtryk. For *Digtes* og franske og tyske *Oversættelsers* vedkommende drejer det sig om 1992 blade (for *Digtes* vedkommende pagineret) - for den øvrige samling 16 om godt 6000 blade. Hertil kommer lyrik og prosa i andre samlinger (106 blade) samt tre store samlinger:

- | | |
|---|--|
| 7. <i>Personalialia og scrapbøger m. m.</i> : | NKS 2732, 2°, I-IV
(ej hos Lauritz Nielsen) |
| 8. <i>Breve til Sophus Claussen</i> : | NKS 2173, 2° |
| 9. <i>[Diverse]</i> : | Acc. 1981/143
(ej hos Lauritz Nielsen) |

Diverse dækker den større samling papirer, som blev overdraget biblioteket i 1981 af arkitekt Sophus Frandsen maa. Samlingen rummer:

- A. Manuskripter m. m.
- B. Korrespondance fra SC 12 kapsler
- C. Korrespondance til SC 12 kapsler
- D. Udklip, særtryk m. m.
- E. Dokumenter
- F. Diverse (primært breve ml. SC's forældre)

Materialet er endnu ikke færdigregistreret, så udgaven refererer til accessionsnummeret samt bogstav. I *Addenda*, bind IX vil det blive nærmere karakteriseret efter aftale med Håndskriftafdelingen på Det kgl. Bibliotek. 7, 8 og 9 er ikke optalt, men sammenlagt drejer det sig skønsmæssigt om 5300 blade.

Den sidste, mest omfangsrige og nok mest interessante samling er SC's notesbøger:

- | | |
|--|---------------------------|
| 10. <i>Optegnelser- og skitsebøger 1884-1931</i> : | NKS 1340, 8°, I-
XVIII |
|--|---------------------------|

Denne samling, der indtil 1981 har været utilgængelig, jf. dog s. 9, er nyredigeret i forhold til Lauritz Nielsen. Den består af 109 mindre bøger, hvoraf de 15 første er udaterede, mens resten er ordnet kronologisk. De er ikke paginerede.

17

Udeladt er

a. en række lejlighedsdigte (bryllupssange, kantater, polemiske viser m.m.). Dog er medtaget digte, der skønnes at have en mere speciel litterær eller biografisk interesse, jf. i øvrigt bind IX.

b. utrykte renskrifter fra perioden 1882-87, jf. efterskriften til *Na*.

18

Sammenfattende drejer det sig for 1-9's vedkommende om ca. 13.400 blade, der er gennemgået i grader fra tilstræbt største nøjagtighed til gennembladning. Hertil kommer gennemlæsning og brug af notesbøgerne.

Breve fra SC er inddraget, hvor de har kunnet lokaliseres eller hvor det skønmæssigt har været relevant. En stor del er tilsyneladende gået tabt eller ikke indkommet til Det kgl. Bibliotek. Det væsentligste savn gælder her brevene til Johs. Jørgensen. Kopier af brevene til Edith og Helge Rode er udlånt af forfatteren, operasanger Frans Lasson med tilladelse af skuespiller ved Det kgl. Teater Ebbe Rode. Lån af øvrige manuskripter er anført på stedet. *Breve til SC* er ligeledes i videst muligt omfang inddraget i kommentaren, heriblandt breve, der befinder sig i familiens eje.

Endelig er *SC's journalistik*, som man kun får et fragmentarisk indtryk af fra det her nævnte materiale, benyttet, hvor den - igen skønmæssigt - har kunnet bidrage til at oplyse eller uddybe vanskelige eller dunkle steder i teksten. Et udvidet manuskript til *HT* (NkS 2736, 2°), suppleret ved hjælp af gængse bibliografiske hjælpemidler, samt et kartotek samlet af adjunkt Lise Brinch Petersen, har været vejviser på dette område. Dette materiale er indgået i Tom Engelbrecht og René Harrings bibliografi.

2. Teksten

Udgaven omfatter SC's samlede, trykte lyrik (bind I-VII) samt oversættelser af lyrik (bind VIII). Hertil kommer et bind *Utrykte digte. Andre digte* (IX), der består af:

- a. utrykte digte. Et udvalg fra notesbøgerne samt samlingerne på Det kgl. Bibliotek.
- b. digte, ikke tidligere trykt i bogform. Et udvalg fra aviser, tidsskrifter, kalendere m. m.
- c. digte, kun trykt i antologierne *EoF* og *DS* samt i prosaværkerne.

19

II · PRINCIPPER FOR MANUSKRIFT- OG TEKSTBEHANDLINGEN

1. Manuskripter

På grund af det håndskrevne materiales overordentlige omfang har det været nødvendigt at anvende et *skøn* ved behandlingen af varianter til digtene. Disse er først og fremmest udvalgt efter indholdskriterier. SC er alt for ofte blevet anklaget for uforståelighed, valg af varianter skulle derfor gerne vise, hvor omhyggeligt han gennem hele sit liv arbejdede med det sproglige udtryk, ligesom varianterne forhåbentlig vil bidrage til at støtte tolkningen. I anden række belyser de selvfølgelig digtets genesis.

Princippet har følgende konsekvenser for variantapparatet: Ændringer i interpunktion, ortografi, typografi (f. eks. kursivering), morfologi, syntaks er normalt ikke optegnet. Hvor denne regel er brudt, er det fordi ændringer på dette område *kan* have indflydelse på tolkningen af digtet. Det er f. eks. afgørende, om SC skriver *det ene* eller *det Ene*, *Gudens Hænder* eller *Guders Hænder*, ligesom en *understregning* (af SC tænkt som en kursivering) naturligvis kan markere f. eks. betydningen af et nøgleord: (...) *hvem er jeg?* Synonymer og andre mindre ændringer, der skønnes uvæsentlige for forståelsen af digtet, er ligeledes udeladt.

Det subjektive aspekt i forbindelse med ovennævnte princip har jeg imidlertid tilstræbt at opveje ved at oplyse om *alle* de steder i samlingerne, hvor udkast, fragmenter og renskrifter befinder sig, således at man kan opfatte *henvisningerne* hertil som en forhåbentlig pålidelig vejviser i det tilsyneladende uoverskueligt store materiale. Det vil således ad denne vej være muligt at kontrollere og - om ønskeligt - at komplettere teksten ned til dens mindste ytring. Ulæselige overstregninger eller rettelseser er kun noteret i få tilfælde - igen når de skønnes at have indholdsmæssig betydning, og det kunne tænkes, at andre end udgiveren kunne tyde disse steder.

Med hensyn til den mere tekniske behandling af manuskripterne henvises til forkortelseslisten. SC's tekst
9 af 98 sider

er trykt med kursiv, og *understregninger* er overalt kun hans egne; de er markeret med brødskrift, men hvor dette princip kan misforståes er teksten trykt med spatieret kursiv. Inkonsekvenser i *ortografi*, *forskrevne ord* og speciel *interpunktion* er bibeholdt, men hvor det for forståelsens skyld er nødvendigt, er ændring i stavemåden eller tilføjelse af et tegn angivet i en skarp parentes. Hvor SC har glemt at fuldføre en parentes eller et citationstegn, tilføjes det manglende tegn uden videre. Dobbeltskrivning af et ord i notesbøgerne er ikke markeret.

Varianter er angivet på følgende måde: Først noteres 1. udgavens (afsnits-), strofe- og linienr., kolon samt ordlyd, dernæst markerer tegnet <, at ordlyden er rettet fra et eller flere i renskriften herfra afvigende udtryk, indtil grundformen fremkommer. Hvis en *hel* verslinie er ændret, citeres denne ikke for førstetrykkets vedkommende. Renskrifterne - undtagelsesvis udførlige udkast - og avis- og tidsskrifttryk er betegnet med store bogstaver (A, B, C osv.), og rækkefølgen markerer digtets kronologiske tilblivelse.

2. Den trykte tekst

Her er førsteudgaven benyttet som grundlag, og der er kun foretaget rettelser i teksten, hvor der har været tale om åbenlyse trykfejl, stavfejl, decideret meningsløs tegnsætning og inkonsekvens i stavemåde indenfor samme digt (eks. *Terne/ Tærne*). Er der foretaget andre ændringer, er dette meddelt i variantapparatet. Teksten er overalt sammenholdt dels bagud til manuskripterne samt avis- og tidsskrifttryk, dels fremad til senere oplag, optryk, særtryk m. m. I øvrigt henvises til SC's egen holdning, som den kommer til udtryk i efterskriften til DV 2, optrykt i bd. IV, indledningen til kommentaren.

21

III · KOMMENTAREN

Kommentaren, der består af noter, oplysninger, henvisninger m. m., er udarbejdet efter følgende principper:

Efter samråd med Tilsynet er noteapparatet udvidet i forhold til ældre DSL-udgaver, da en nutidslæseres historiske viden nok er mindre omfattende end tidligere læseres. Notens funktion bliver da - med et lånt udtryk - at nedfælde en ny dimensions vinkelrette på tekstens dimensioner for derigennem at illustrere, opklare eller bevise de omstændigheder, teksten lader uomtalt. Opgaven har været at slutte en tættere og mere holdbar kontakt mellem digter og læser - og noterne har derfor også, især i forbindelse med de større, vanskeligere digte, en *fortolkende* karakter, idet der gives oplysninger i forbindelse med ord, begreber o. l., hvis leksikalske indhold ingen kan være i tvivl om (f. eks. *Dj III Hos Hexen i Endor: Konge (...) i Faldet* med henvisning til Johs. V. Jensens roman *Kongens Fald*). Noten kan også hæfte sig ved et bestemt *aspekt* ved et udtryk ud fra en opfattelse af dettes specielle prægning i forfatterskabet (f. eks. farvers symbolindhold: *brunet af Solen, Dj III II letto*). Forholdet har med SC's kunstneriske teknik at gøre, en symbolistisk teknik, der er blevet kaldt pronominal, fordi ting og personer i omverdenen benyttes, når de kan kalde en lidenskab frem og anskueliggøre den (jf. f. eks. noter til *Kristusbilledet* og *korsfæstelsesforestillingerne* i DV IV *Scherzo, Efter Syndefaldet* og *Fa V Digteren og Daarskaben*).

SC har adskillige steder fremhævet sin lyriks særpræg uden forbilleder i samtidig eller fortidig litteratur. Dette - sammenholdt med udtalelser om, at han ikke ved læsning har kunnet tilegne sig noget, som han ikke selv har fundet på - gør, at *citater*, *allusioner* og henvisninger til *litterære forbilleder* optræder forholdsvis sjældent.

22

I stedet er SC's egne kommentarer til denne *selvvilgede* poesi bragt så ofte og så grundigt, som det har været muligt. Der kan her være tale om citater fra notesbøger, breve, avis- eller tidsskriftartikler samt de to essaysamlinger. Med hensyn til breve citeres der udelukkende fra SC-papirerne på Det kgl. Bibliotek, i familiens eje eller i privat eje - frasat de tilfælde, hvor de foreligger på tryk. Når samlingen på Det kgl. Bibliotek rummer breve *fra* SC skyldes det det forhold, at *han havde den Ejendommelighed, at han, naar han havde skrevet et Brev, kom til at holde af det og i Grunden nødig gav det fra sig* (Edith Rode: *Mit Billede af*

Sophus Claussen, Berl. Tid. 16.7. 1931, kronikken). SC udarbejdede af samme årsag en kopibog (jf. EF II 262), der befinder sig i familiens eje. Den er svært læselig og dækker kun perioden 1904-05.

Er (dele af) digte trykt andetsteds i forfatterskabet er dette meddelt, ligesom der er komplette henvisninger til førstetryk, senere optryk samt oversættelser op til 1931. M. h. t. oversættelserne i *TE*, der indgår i *PD*, se s. 189 om *PD*. Først efter dette år henvises med forkortelse til Tom Engelbrecht og René Herrings bibliografi. Optryk af enkeltstrofer eller verslinier såvel som digte sat i musik må ligeledes søges dér. Med hensyn til art og grad af henvisninger til sekundærlitteratur henvises til s. 190 ff.

Sophus Claussen:

Naturbørn. Digte.

24

Naturbørn *indeholder*: [I] Naturbørn. [II] *blank*. [III] Naturbørn. Digte af Sophus Claussen. København. I Kommission hos C. A. Reitzel. Fr. Bagges Bogtrykkeri. 1887. [IV] *blank*. [V-VI] Indhold. 1-140 tekst. 115-16 er deltitelblad for Til *alle*.

Omslaget er lyst rødtonet med rødbrun tekst. På bagsiden Fr. Bagges Bogtrykkeri, St. Kongensgade 75. København K. *Format 175×130 mm.*

25

DØGNDRØMME

Und du, du Menschen-Schifflein dort,
Fahr' immer, immer zu!

Goethe

Hvad blev der tilbage, som Tiden randt,
som Luftslet-Buerne sprængtes og svandt?

Nu er det Vaar, mod det straalende blaa
gyldengrønt Træerne knoppede staa.

Lidt Hede, og *nu* hænger Bladene dødt;
snart skal de spragles med Efteraarsrødt.

- Sommer og Vinter, Høst og Vaar!
Kan Lykken fængsles - se Tiden gaar ...?

Hav, kun Hav, uden dvælende Trøst;
Døgndrømme, Døgndrømme, bring mig en Kyst!

Nej, borte er Drømme, borte er Dage.
Jeg kan ikke standse, maa stadig drage ...

Sus hen da, Bølger i Tidens Rum!
Jeg fanger Jer Pragt, mens I løses til Skum.

6. Mai 1887

26

JEG SYNTES -

Jeg syntes, i en Baad jeg lod glide
ad Flodens Strøm ud mod det vage, vide.
Der skinned Søndagssol, og Blomsterkæder
bekransed begge Bredder, mens en Hær
af glade Mennesker i Sommerklæder
stod mylrende og vinked fjærnt og nær.

Og Kvinder stod der, baade bly og kække;
jeg syntes, blot jeg skulde Haanden strække!
jeg syntes, fik jeg bare Modet samlet,
fik vovet! ... vilde Lykken være tro.
Forskræmt og ung jeg op paa Toften famled!
En Haand blev rakt mig - Baaden rummed to.

Hun sad saa frisk, saa net i Søndagsstadsen
og smilte overgivent til Sejladsen.
Jeg var en tankefuld, forelsket Fange,
som tavs mig hælded over Baadens Rand.
Hun lo og nynned kaad al Verdens Sange,
og ved den næste Bro sprang hun i Land.

Og atter gled jeg mod det fjærne vage.
Jeg sad en Stund og stirrede tilbage.
Og Himlen skyedes, jeg frøs og sitred,
jeg følte det, som om min Ild gik ud,
jeg følte, som om Nerverne forvitred,
og jeg sad énsom, haabløs, uden Gud.

27

Det falmede omkring mig: Blomsterkæder
og Søndagssol og Smil og Sommerklæder.
Jeg lod det bort for mine Øjne svømme,
jeg kunde ikke gribe, var ej fri.
Det kaldte ofte blidt i mine Drømme,
men naar jeg vaagned, var det langt forbi.

Det svømmed bort. Jeg bar jo Slægtens Mærke:
her staar vi frejdige og drømmestærke,
her staar vi med vor Lykketrang og haaber,
at alt skal gives af sig selv en Dag.
Men Sejrens Guddom flaner ej med Taaber,
som tror at kunne vinde uden Slag.

- Og se, som dette Myller bag mig døde,
jeg sejled *dog* en Lykkehavn i Møde.
Jeg havde drømt med egen Lov at eje
min egen Lykke ved min egen Strid;
- jeg fulgte Strømmens brede Bølgeleje
og takker Strømmen, at jeg naaed did.

Dog du skal ingen takke, men besejre
dit bange Sind og lære dig at fejre
din egen Fest - ja, lær at triumfere!
Og held dig, glade Ungdom, om du fik
af Følelsernes klare Jævnhed mere
og mere Handlingernes Romantik.

28

KAN DU DRØMME MED MIG?

Kan du drømme med mig
til en Lykke dig ind
uden Sten paa vor Vej,
uden Tvivl i vort Sind,
hvor ej Døre i Laas mod den skrigende Flok
er behov, vil vi ene os stænge;
ti om nogen sig ind vilde trænge,
var han ikke for os, ti vi selv var os nok.

Kan du drømme os ind
i en stjerneklar Nat
med en legende Vind
i det slumrende Krat
mellem Ungskov og Bøge beskærmede tæt,
hvor et Sted i de dugslørte Blade
af en Drossel vi faar Serenade,
mens drilagtige Myg vil omsvirre os let.

Kan du drømme dig ind
i en Salighedsstund,
hvor med Kind imod Kind
og med Mund imod Mund
vi har favnet os hen i en eneste Tro
paa vor Ungdom, vor Elskov, vor Lykke ...?
- Paa en Sandhed vi da kunne bygge,
ti en Drøm vinder Liv, naar den drømmes af to.

9.6. 84
29

DU SOM EN LILLE KATTEKILLING ER...

Du som en lille Katteskilling er, du kaade Barn,
som altfor sød og altfor tilbedt er,
- en lille, lystig Katteskilling, der
mig arme Djævel triller, som jeg var et Nøgle Garn.

Jeg mellem dine Poter ruller viljeløs omkring,
som Regnbu'farver skifter dit Humør.
Jeg snurrer, til jeg bliver ganske ør
og ikke længer tænke kan paa nogen Verdens Ting.

Og hvis de bitte, bløde Poter ej faar rigtig fat,
saa griber mig de fine, spidse Klør.
Men allersortest bliver mit Humør,
naar andre Nøgler rent gør tummelumsk min kæln Kat.

30

VAAR I VINTER

Oktobers blege Sol er svunden hen,
og rundtom ligger Vinteren paa Lur.
Naturen falmer, og det fryser, men
i dig jeg har en vaarfrisk, varm Natur.

Saa smuk, saa svulmende og ung du staar,
mens Jorden rundt omkring er kold og død.
Og i din Nærhed føler jeg en Vaar
og ildnes som af Foraarssolens Glød.

Mens over alt den første Sne i Nat
har bredt sin bløde, glimmerhvide Pragt,
du, som var uberørt som Sneen, Skat!
har første Gang tæt til mit Bryst dig lagt.

31

DÆMRING

Det var ved Daggry. Vaagen
jeg hviled i din Arm,
mens sølvgraa Lysnings-Taagen
flød ind i Vindvets Karm.
I Søvnens end du lukked
de fine Øjelaag,
og ganske let du sukked,
hver Gang du Vejret drog.

I Haarets Mørke segned
dit Hoved blødt og træt,
sig Barmen bølgetegned
ved dine Aandedræt;
og læmpelig til Side
de bløde Tæpper gled,
forraadende din hvide,
din unge Herlighed.

Af Dæmringsvæv beskinnet,
saa færdigt og saa støbt
dit Legem laa, i Linned
til over Hoftens svøbt,
med Benene saa slanke
og yppigrunde dog,
en Billedhuggers Tanke,
før han sin Mejsel tog-

32

saa hvide, silkebløde,
skønt formede saa fast,
og lysende i Møde,

som var det Alabast,
mens bagved Huden inde
en Strøm af Liv der flød,
som svagt lod gennemskinne
sin gyldenbrune Glød. -

Mens Gryet blaakoldt lyste,
saa tyst og varm du laa,
indtil du isnet gyste
og aabned Øjet saa.
Du saa' dig om forskrækket,
blev vår mit stumme Spil
og kysset mig og dækked
dig atter hurtig til.

10. 4. 85

33

HVER MORGEN, NAAR JEG VAAGNER

Jeg skotter til min Rude,
hver Morgen naar jeg vaagner,
og ser, hvordan det grønnes
det Træ, som staar derude.
Hvordan de lyse, spæde
smaa Knopper have strakt sig,
jeg mærker til min Glæde,
hver Morgen naar jeg vaagner.

Og naar de grønne Blade,
en Morgen naar jeg vaagner,
med frisk, lyksalig Fylde
i Solens Em sig bade,
da vil jeg mer ej klage,
men skrive: du skal komme!
jeg ønsker dig tilbage,
hver Morgen naar jeg vaagner.

Og ved det vakte Minde
din Længsel atter vaagner,
af gamle Drømmes Aske
sig Foraars Ranker vinde.
Du husker, du har svoret ...
du husker Skovens Tykning ...
Der ligger Brev paa Bordet,
en Morgen naar jeg vaagner.

34

SAGTELIG . . .

Sagtelig, sagtelig Timer glide
her ved din Side
i duftende Eng.
Fuglene kvidre, mens Larmen forstummer;
stille om Majløvets Hæng
Mygget i Aftenens Solglans summer.

Sagtelig Øjnene vil jeg lukke,
lade mig vugge
i elskende Drøm.
Om mig din Arm saa buttet og liden
ligger beskyttende øm.
Sagtelig, sagtelig glider Tiden ...

35

Hun stille og med Anger mit lange Opgør hørte,
til Dampsporvognen ankom, og vi steg ind og kørte.

Hun sad, som var hun Sorgen i Skikkelse som Kvinde,
dog til et Ord hun kunde sig ikke overvinde.

Og vi var halv Vejs komne, min Ro jeg næsten misted;
da ydmyg og stilfærdig sin Arm i min hun listed -

og hvisked et og andet om Vind og Blæst og Kulde,
som hendes Trang til Varme hos mig forklare skulde.

Da vi tilsidst os maatte *formaliter* forsone,
hun loved mig at være en artig, lille Kone.

20. 5. 85

36

PAA STRANDVEJEN

Da vi til Aften spiste i Skoven, Skæbnen vilde,
at det ej ret os smagte, og hun befandt sig ilde.

Og mens vi gennem Skoven til Strandvejen spasérte,
saa saâ hun i vort Forhold det slette og forkerte.

Hun talte om sin Stolthed, som var saa let at krænke,
og hvad om hint og dette vel Verden maatte tænke!

Og hun var bleven hæftig, forinden hun blev færdig.
Til Strandvejen vi naaed', og jeg begyndte værdig ...

Og mens i Aftnens Stilhed der hørtes fjærne Toner,
og Linde stod og drømte med deres lyse Kroner -

mens langs den tavse, hvide Chaussé vi traf paa somme
med Bøgegrene ventende paa Dampsporvognens Komme -

og medens Oldenborrer forbi os hastig svirred,
- saa talte jeg alvorlig, mens let min Stemme dirred.

Jeg talte fast og rolig. End grubler jeg bestandig,
hvorledes dog min Stemme blev saa sonor og mandig.

Skønt jeg var streng og fattet, var mine Ord ej bitre;
det gav en egen Rhythme, at Stemmen kunde sitre.

Og under al min Talen saa gik hun ved min Side;
jeg mærked Trodsen over i tænsom Tavshed glide.

37

SENT HJEM

Jeg slentred ind ad Porten,
da Gaardens Haner gøl.
Paa Straatags Mosset skinned
den kære, gyldne Sol.

I Gaardens køle Dugluft
stod der et Hvedehæs;
fra Vognrums Stænget dufted
det sødt af Hø og Græs.

Jeg kiged gennem Ruden
ind til min tomme Seng
og drev saa gennem Haven
ud paa en Kløvereng,

hvor Morgensolen dryssed
fra Himmelluft sit Guld
ned paa en Mark, af Perler
og Diamanter fuld.

En Pige sad derude
og malked sine Kør.
De stirred, som om aldrig
de havde set mig før ...

Jeg slængte mig i Kløvret,
hvor Duggens Draaber flød,
og kvæged i dets Svalhed
Kindens og Pandens Glød.

38

Og i det vaade grønne,
mens Solen skinned varm,
sov jeg igen og drømte
mig ved din unge Barm.

39

KÆRLIGHED

Tal ej om skuffet Kærlighed
og Hjærter, som er brudt!
man gør sig lidt Besværlighed
og ta'r en ny til slut.

Tal ej om evig Kærlighed!
vort Hjærte kun slaar Smut;
det hopper let fra Sted til Sted
og synker træet til slut.

40

BAGEFTER

En kølig Aften sidder jeg paa Bænken
aléne her, hvor grønne Bøge kranser
sig dunkle rundt om Kærets flade Rand,
mens Regnen lig en Myggesværme, der danser,
saa fin sig sænker
og bryder Fladen paa det stille Vand.

Her satte jeg mig og faldt hen i Tanker
I Grunden ventede jeg nok én og anden,
men denne én og anden kom nok ej.
Mit Blik fortabte sig i Taageranden
om Skovens Toppe,
og mine Drømme tog end længre Vej.

Jeg tænkte paa, at nu jeg sad aléne,
og huskede paa en Gang, jeg nogen ejede,
en anden Gang, den Tid er svunden hen.
Hvert uskønt Træk imedens er bortfejlet;
i min Erindring
vemodig staar det bedste kun igen.

At have aldrig nydt og aldrig levet
maa være tungt, dog ved jeg noget værre:
at have nydt sin Lykke altfor lidt,
at have været over Glæden Herre
og have spildt den,
bekymringsfuld for alt undtagen ét.

41

Tit drømmer jeg endnu de gamle Drømme
og ønsker mig den gamle Tid tilbage,
dog vingestækt er mine Længsleres Flok.
Men jeg har lært paa Lykken ej at klage;
- ej vil jeg angre
at have elsket og ej elsket nok ...

Jeg rejser mig fra Bænken, hvor jeg ventede.
Se Taageregneren al Ting blødt tilslører
og bryder Fladen paa det stille Vand.
I Krattet inde ingen Fugl sig rører;
kun tavse Bøge
staa dryppende af Regn ved Kærets Rand.

EN STORMDRØM DER GAAR ...

En Stormdrøm der gaar gennem Verden,
det bølger som Rugen i Blæst.
Jeg har ingen Storm i mit Indre,
jeg ligger og drømmer i Mag.

Jeg kan for et Vindstød ej flyve
- en spændig og fjederlet Bold.
Nu ligger jeg sunken til Jorden
som Stenen, saa tung og saa kold.

Jeg én Gang har fablet om Lykke,
jeg én Gang har mistet min Ro.
Nu gider jeg Foden ej flytte,
nu haaber jeg uden at tro.

Jeg kan ikke bryde min Dvale.
Ja kunde jeg elske en Gang!
Men hun er slet ikke at finde.
Jeg fordrer saa meget, saa stort.

En Stormdrøm der gaar gennem Verden.
Ja kunde den blive til Storm,
til Kamp for den Sag, som jeg elsker,
saa fik jeg vel Vind i mit Sejl.

Men Stormen løjer og løjer,
som Dagene sindige gaa,
og Kampen for Frihed ej kommer.
- Jeg selv, kommer jeg heller ej?

21.11.85

43

MESSALINA

O Messalina med det stolte Hoved!
de rige, hæftigskaarne Læbers Tale
har brudt, hvad to Kærminde-Øjne loved.

Mens hele Byen stod i dyb Fortabning
og vented Prinsens og Prinsessens Indtog,
jeg saa' kun denne dronningsikre Skabning.

Den strenge Pande lyste mellem Haaret,

som brunt den kransed; Næsen dristig lige,
og Hovedet saa kækt paa Halsen baaret.

Jeg saa', hvor Barmen aanded trodsigsvimmel,
hvor stærk, hvor rank hun sig i Hoften hviled
- aa blot at naa en Søm af Kaaben, Himmel!

Hvert Ansigt, som var længselssvagt forvasket,
flød prægløst ud for dette fattet vilde,
der skarpt og yppigt ængsted og forfrisket!

Og hver Gang Drømme-Blikket paa mig stirred,
det var, som hver en Nerve i mig dirred,
og jeg slog Øjet ned og stod forvirret.

"Bliv ikke vred!" - jeg voved - "Hvad jeg vil Dem,
fortjener ingen Vrede." Stemmen skælved.
Hun svared: "Jeg vil ikke tale til Dem."

44

- Hvorfor foragter De, hvem De ej kender?
Ak Messalina, De er altfor grusom.
O vidste De, hvor Blodet i mig brænder!

45

FOR GOD!

I København og Valby
findes ej sødere Pige;
saa kan de ærbare Damer
skinsyg-befippede skrige!

Spankende frank og alene
det tyve Aars Legem hun retter,
bevidst om sit Værd for en kyndig
Beundring af snævre Korsetter.

De underlig forskende Øjne
er bundløse, mørkblaa Himle,
hvor guddomtrodsende Engle
ud over Afgrunden svimle.

Med Nakken kastet tilbage
og Læberne presset sammen
og med disse forskende Øjne
- hvem gør hun ej hed i Kammen?

Der er noget ynksom-godmodigt
ved Hovedets hele Vane
at le til den klodsede Ungdom,
som altid skal gaa og glane,

den smagløse, støjende Ungdom,
der fordrer saa broget en Scene
og ikke forstaar at vurdere
som *hun* det fornødne éne.

Mod en hovmodig Fløs kan hun vise
en Haan, som du ikke begriber.
Men synes hun om dig, kan hænde
at straks hun i Armen dig kniber.

Saa vil eders Sjæle befjedres
af smaa, poétiske Vinger.
Hun hvisker saa sirlig: "jeg elsker,"
som om hun kysset paa Finger.

- Det énlige Væsen! hvem dadler
at ej hun for Ensomhed skabtes
og ikke har Udsigt i andet
Paradis end de fortabtes?

De altidærbare Damer
kan harmopblussende skænde!
- jeg vil sige, hun synes mig næsten
for god til en Verden som denne.

KÆRLIGHEDS PROGRAM

Foran hendes Fødder
paa Skamlen jeg sidder
i Skumringens Timer
- en andagtsfuld Ridder.

Hør Droskerne rulle,
hør Sporvogne klingre!
Jeg lytter og kysser
de mælkvide Fingre.

En svævende Lysstrøm
fra Lygten der nede
forsøger en Klarhed
om hende at brede.

Hvor stolt, distingvéret
er Hovedets Holdning,
hvor himmelsk letfærdig
dog Læbernes Foldning!

Imod hendes Knæer
paa Armene hvilet
jeg ser noget adspredt
i Blikket og Smilet -

det Smil, som sig viser,
imedens jeg taler
om Kærligheds Drømme
og Skuffelsens Kvaler:

"... jeg hader den Verdens-

afhængige, trælske,
poétisk forskønnende
Maade at elske.

"Ved festklædte Løgne
jeg lédes og Fraser,
bort vil jeg slænge
de Maskebals Laser.

"De er saa naturlig,
saa prægtig fordærvet,
med Floskel-Foragten,
som De har erhværvet!

"Fortæl, kan De elske?
forstaar De: oprigtig,
af selvstændig Higen?
ej naadig, ej pligtig -

"og skænke et *Hjærte*,
ej Digternes Løgne?
O tror De?" - Jeg ser i
to glimtende Øjne.

Hun slaar om min Nakke
de fløjlbløde Hænder,
saa kælné! Og Kysset,
hvornaar mon det ender?

49

SOLNEDGANG

- mir frösteln die Gedärme!

Heine

Af Solens henflagrende Straaler
en Guldglans er lagt over Haven:
paa Gruset, paa Græsset i Plænen
og Blomsternes brogede Skaaler.
De bristende Lys-Blikke maaler
det skælvende Vand i Fontænen.

Og bag Lysthusets Tremmeværk danser
der Sol om en gulklædt Kvinde,
som hviler sig slank i hver Bøjning
med Barmen spændt blank som et Panser,
saa trofast, med drømmende Sanser
paa Lur i hver Leddenes Føjning.

Men Skyggerne mere sig strækker,
og Solen forsvinder bag Hækken,
den guldgule Farvepragt visner,
en afsvalet Aftenvind trækker,
mens graalig sig Skumringen lægger
og Springvandets Sølvklarhed isner.

Jeg gyser. Jeg sér imod hende.

Hun lægger sin Bog til Side
og korsler de rundede Arme:
der svulmer en Kraft uden Ende,
som Ild i en udslukt kan tænde
og frysende Indvolde varme.

50

Det er, som en Vaar-Golf mig strømmer
i Blodet - hun kysser min Tinding;
jeg ligger i sitrende Knælen.
- Saa vig nu, hver legemløs Drømmer!
I Slægten fra Sundheden dømmes
og gør os forfrosne i Sjælen.

5. 1.86
51

HVORFOR MON?

Jeg vil vide, Skønjomfru saa ung og saa fin!
er du hviskende Suk eller stormende Hvin?

Er den fine Pupille mon blændet og vaad
af bristende Savn eller Kærligheds Graad?

- Jeg saâ kun et Barn, som uhjælpelig græd.
Hvorfor mon jeg gjorde den Jomfru Fortræd?

52

EFTER REGNEN

Det regned i Nat, den brune Sti
er fast og fri for Støv.
Der hænger fuldt af Draaber i
Hvidtjørnehækkens Løv.

Mens skiferfarvede Skylag ned
over Himlen tones blidt,
staar Skoven i sin grønne Fred
og drømmer, tung, om sit.

Jeg gaar derind. Hvor alt er vaadt!
- en lyttende Bladdryp-Sal.
Fra Skovfogdhuset skingrer blot
stundum et Hanegal.

18.5.85.

SOMMERMORGEN

Jorden ligger sløromvundet,
Sølvstøv-drysset, slummersvag,
mens det dæmrer over Sundet
imod Dag.

Vandets Flade kruser let sig
under Vindens friske Tag;
Bredden faar et køligt Tvæt sig
imod Dag.

Solen kiger frem; den Taagen
suger ind i hede Drag.
Jorden glødes varm og vaagen.
Det er Dag.

PAN

En Skitse

Pan sad og lo,
som han altid lér,
naar ikke han fløjter,
hvad ogsaa sker.

Pan sad og lo,
han holdt Øje med to,
som trodsig var vandrede
hver sin Vej,
da *han* vilde kysse
og *hun* vilde ej.

Pan sad og lo,
han mored sig godt,
og Ekko, som hørte ham,
gentog hans Spot.

Saa dansede Latteren
ind gennem Skoven
kaad og forvoven,
sukkede hult,
hviskede rundt om
for neden og oven,
som var der Fauner

bag Træerne skjult.

Det stønnede bagved!
det raslede dér!
Hvad var mon det sorte
ved disse Trær,
55 hvor Mørket laa tæt?

Og mens hun flygted,
hun vidste ej ret,
om dette var Stien,
som hjemad førte.
Og hvad var det nu
for Fodtrin hun hørte?

Én fulgte efter,
hun mærked det klart.
Hun skyndte sig fremad
med stærkere Fart.

Hvad ogsaa hun vilde
i Skoven saa silde?

Saa *nu* fôr hun vild!

Et bundløst Føre
af Mose og Slam,
hvor hun vendte sig hen!

Hvad skulde hun gøre?
Hun kaldte paa *den*,
hun ej før vilde høre.

En frygtelig Skam!

Hun lytted. Forgæves!
han vilde ej svare.
Kun Skridtene lød.
Der var virkelig Fare!

Men saa var det ham.
56 Og hun kasted sig til ham
og følte sig tryk
og pludred og skændte
og kaldte ham styg.
Og hun kyssed ham selv
baade én Gang og to.

Pan sad og lo.
Der kan ingen gaa fri
for *hans* Drilleri.

Han lo, og han fanged og kyssed
en Nymfe, som just kom forbi.

I tætnende Hvidhed,
lette, legende
hvirvles vi, falder
med lydløs Blidhed

som Døgnfluer sarte,
hvis Puppe springer,
som Sommerfugle
vide Vinger,

end mere tyst
end en elskende Kvindes
Taarer, som rinder;
blødere, ømmere
endnu, end hendes
Hænder berører
den elskedes Kinder.

Vi drysses,
vi drysses
som hvide Krystaller.

Hvert Fodtrin, som gjalder,
skal dæmpes,
skal tie,
skal tysses.

Hvirvlende, tætnende,
legende, kæmpende
dækker vi Jorden
58 dunbløde, dæmpende.

En Ørken, et Øde
vi svæver i Møde

- plukket af Vinden
den skarpe og skingrende,
isnet af Frosten
den klare og klingrende;
med Grene og Kviste,
knækkede, strø'de
blandt ligblege, døde,
stivnede Blade.

Et klirrende Ekko
fra tusende Steder,
mens hulkende Bækken
bag Isen græder. -

Græd ej!
Vi vil lægge
os skærmende lune,
at Frost skal ej saare.

Græd ej! Vi vil dække
et skarpe og haarde.

Saa spredes vi ud,
saa svæve vi ned,
drysse og glide
tætnende, skinnende,
blændende, blindende
59 alt med vor hvide
Uendelighed.

Fnug efter Fnug,
Flok efter Flok,
fra Skyernes Vugge

kredsende fri
- til af vort Flagreliv vi
trættede daler,
lader os fange,
lader os lukke
i Massernes Hav.

Der ligger vi, venter
i stille Fryd
uden Mæle og Lyd,
mens tættere sammen
vi trænges, vi knuges
og presses og æltes

og endelig smælted.

Saa svinder vi, siver
i Jordens Grav.

Vi snurrer, vi kredser,
vi svinger os rundt
fra Skyernes Vugge
til Jordfladens Grav,
med tætnende Hvidhed,
med lydløs Blidhed,
lette og legende.

60

EN FABEL

Da et Parti begyndte at nærme sig Døden
og det saa nødig endnu vilde skilles ved Livet,
bad det til Gud, om *han* vilde hjælpe i Nøden,
ligesom fordem han havde det Livskraften givet.
"Nej," svarede Gud. Man betragtede raadvild hinanden.
Saa blev dets Formand bemyndiget at gaa til Fanden.

Ved Audiensen tog Satanas venlig imod ham,
takked for sidst og bønfaldt ham bare at tale,
mens han forsikrede ham om, at til Tjeneste stod ham
alt, hvad der ahang af *ham* ... han kunde befale!

Formanden talte. Hr. Satanas strøg sig om Hagen:
"Hm! jeg maa sé Deres Folk, før jeg dømmer i Sagen."

Saa blev Partiet da mønstret paa ottende Dagen.
Alt, hvad der var af forældet, stagnéret Berømthed,
alt, hvad der fandtes af privilegét Forsømthed,
Blomsten, de ædleste, ældste, i Trop arrivérte:
Krigsmænd og Fredsvenner, Lægfolk og Folk, som studérte,
store Grossister og smaa bitte lærde Doktorer,
"Raader" og "Naader" og Højesterets Assessorer.

Satanas grundede og kløede sig bag sit Øre:
"Undskyld, Hr. Formand! med *dem* kan jeg ingen Ting gøre."

61

"Aa, men saa sé dog! Kan nogen vel ønske sig mere?
alt, hvad vort Land af Ærværdighed, Rang kan præstere,"
svarede Formanden angst, med veltalende Tunge.

"Ja, gode Mand!" sagde Fanden.
"Men hvor er de unge?"

62

MANNA

Der er en Legende om Manna,
som snéed fra Himmelen ned.
Et Folkeslag sang Hosianna
og spiste i Magelighed.

Om Agre og mørkeblaa Strande
flød Sommerlys; Hyben sprang ud,
med drømmende, løvkranset Pande
stod Bøgen i Helligdags Skrud.

Da lød over By, gennem Skoven
et Rygte til Arne, til Kro,
til Kræmmerens Disk og til Ploven,
hvor Bonden holdt stille og lo.

De saâ under aandeløs Svimlen
et Kæmpeliv stige af Grav
og hilste, med Fanen fra Himlen,
paa Friheden, Kongen dem gav.

Til klingende Spil under Bøgen
et barneblidt Folkeslag gaar.
Og ingen har Øre for Gøgen,
som Frihedens Undergang spaar.

Se Bladene bruse og flagre,
og Solen gør salig og ør:
63 Nu dæmrrer for Danmark, det fagre,
en Stortid, som aldrig dør. -

Men Tiderne komme og svinde
med Løvskifte Aar efter Aar.
Hvad intet os kosted at vinde,
saa let, som det kom, det forgaar.

Og Kæmpeaands-Drømmene svinde,
vor Storhed er gaaet i Glem,
og nu har vi Vinteren inde
i Norden, i Vaardrømmens Hjem.

Og netop det Vidunder hændte,
som faa vilde tro og forstaa.
- Der findes en gammel Legende,
den tænker saa ofte jeg paa.

Der er en Legende om Manna

- paa én Nat gik Orm i dens Sné
fortræffelig at faa Forstand af,
om ikke just lystig at sé.

19.11.85

64

HILSEN*

Har I hørt, vort Folk er uden Ære,
end ej modent til at kaldes frit,
mangler Skuldre, brede nok at bære
Selvstysdrømmen, hvorfor vi har stridt,
at vi atter krybe skal i Krogen
som en stille, skræmmed Børneflokk?
Mens vi slumrer ind ved Lektiebogen,
snurrer Moder Enevældes Rok.

Har I hørt, at Politiets Stave
skal for Aandens Gæring bringe Ro,
at en statsbeskikket Præstekrave
skal diktere os, hvad vi maa tro,
at en snæver Bedstemoder-Lære
isnende skal tage os i Fang
og skal det Prokrustes-Leje være,
hvor man søndrer Folkets Lykketrang?

- Vi har hørt det, men vi mere vidste:
over Lande flyver Vaarens Bud;
glad vort Folk nu hilser paa de sidste,
som har foldet Frihedsfanen ud.
Vi hinanden fandt i Kampens Trængsel,
og et fælles Had os knyttet nær.
Fremad nu i fælles Haab og Længsel
vandrer en forynget Frihedshær.

*

65

ANTONIUS GYNT

- junge Leiden

I · Drømme

Der er sunget om Drømme i duftige Ord.
- Drømme er Djævelens Engle paa Jord.

De daarer, at Djævelen des bedre kan spotte,
nynner om Lyst for en Last at blotte.

Fryd bliver Vildskab og Vildskab Jammer
udbrændt i Drømmenes Helvedflammer.

II · Vision

Mændene fra de hundrede Favntag.

B. Björnson

De kommer i alle mulige Stillinger
uden og *med* Audiens-Bevillinger;
aldrig de samme, der skiftes med ti,
ja tyve - et aandeligt Flerkoneri.

En Æsel i Tanker, men from i det vigtige
gør jeg det anerkendt éeneste rigtige.
Kommer det bare paa Gærninger an!
jeg er fuldkommengjort i *katholsk* Forstand.

Med Teologer endog kan jeg klare mig.
Dog for en Tvivl kan ej altid jeg bare mig,
at selv om det kun er en Overgangs-Kur,
saa er det dog Vold mod Vorherres Natur.

66

III · Det værste

Die Erdbeere, die ich stehen liess,
die brennen mir noch an der Seele.

Bettina

Hvad er vel saa tungt at erindre
som Synder, man ikke har gjort?
- maaské kan man banke lidt mindre

beængstet paa Paradis' Port ...

Men tænke sig, tænke sig: Tabet!
en uopkrævet Værdi!
at dér har man gaaet og gabet,
mens Lykken spasérte forbi!

For Pigen er *dog* bleven svanger,
kun var der en anden til Fa'r.
- O dette er værre end Anger
af alle de Synder, man *har!*

IV · Sommervarme

- frech und froh.

Det var Middag; drivende Hede.
Vinduer oppe, Gardinerne nede!

Ude i Gaden ved Kirkegaards Muren
gik Varmen næsten over Naturen
- et rygende Bælte af Solild-Flimmer,
som blot ved et Blik kunde Hjærner smælte.

Langs Væggene ikke et Kræ saas smyge;
det var kvælende hedt, man gad næppe ryge.
Og mindre endnu var det muligt at sove.

En Expedition! - om jeg skulde vove ...?
67 Langs skyggende Huse, der skrøbelig hælder,
hen over Slipper, hvor Lysflammer vælder,
sniger jeg frem, kommer ud paa en Vej
med en stinkende Grøft, der er frodig bevokset
af tilstøvet grønt og soltørre Nælder,
ind gennem Anlægets kølige Lys,
forbi en Knøs, som har siddet og blundet,
naår jeg til Højen, hvor opløst jeg segner
ned paa en Bænk
og sér over Sundet.

Stille og hed, gylden og moden
staar Havren i Marken nede for Foden.
Og længer ude den strømblaa Fjord
blandt Bakkebølger i Hede dirrer.
Her lugter af Høst og tørret Jord.
Men Vinden rører en Smule paa sig,
medens jeg drømmende døsig i Solglansen stirrer.

... *Hun* skulde være saa myg og kælen -
Eller ikke myg! men egen og vild,
med Øjne saa fulde af Ild,
at de brændte sig ind i Sjælen.
Men ingen moderne, nej ukultivéret!
- vor Halvkultur har dem bare spoléret.

Sydlandsk, romansk? ... dog, heller ikke.
Om *dem* saa længe man havde snakket,
at de var skillet ved Nyhedsglansen.

Sydlandsk, romansk! jeg mig betakket
for disse funklende Olietryks-Blikke.

Nej, vild, barbarisk! en Steppens Pige.
Sort eller hvid? - havde mindre at sige.
Men vild som den vildeste, kaad som den kaadeste.
68 Jeg drog gennem Ørknen i brændende Hede
- en Dag som i Dag!
Saa blev jeg fanget af Beduiner,
som bandt mine Hænder bag.

I deres Telte mødte jeg hende.
Saa gik det med mig, som med alle Helte:
vild som den vildeste, kaad som den kaadeste
elsked hun mig og gjorde mig løs.
Til Gengæld løste jeg hendes Bælte.

O hvilke Kærtegn af iltre Hænder!
og Kys af Læber, hvis Glød ej ender!
Hun slutter mig ind med stærke Arme
... dog blid og lydig ...!

Pokker til Varme!
Hvor kan én tænke dydig?

V · Forbandelse!

Den Teolog gad jeg dømmen til at hænges,
som paabød at savne og sukke og længes.

Giv mig en Tro, der er stærk som en Klippe,
i Drømmenes Brus vil den vakle og glippe.

I lærte mig at drømme, hvor lærer jeg at nøjes?
Fygesand er jeg - hvordan skal jeg fortøjes?

Jeg fordrer jo ej Vildskab saa lidt som at spæges.
Lad mig blot elske, elske og læges!

- Men kan jeg være vis paa mig selv blot et Døgn?
Jer Lære har Skyld, at jeg blev til en Løgn.

VI · Nye Piger Et Resultat

Nævn mig dine Drømme!

Hvorfor er det, dit Hjærte banker?
Blodet skriger -
sig mig dine viltre Tanker.

Hvad er hundrede Kys af ét Par Læber
mod at kysse hundrede Piger?

- -

Det var Komponisten den unge.
Hellig Ild i hans Øje,
i hans Fingre daarende Toner
og Videts Salt paa hans Tunge!

For en Kvinde havde han sukket.
I et Bad af Toner,
som han øste over hendes Nakke,
hidsende, sitrende varme,
havde han tvættet hende ren,
frigjort for Jordlivs Støvet.

Hun drog ham endelig til sig
med bløde, skinnende Arme.

- -

Saa du Blomsten, som pranger i Græsset,
den fine Blomst med de dugfriske Farver?
- Viol, Anemone, Mimose,
den hvide Lilje, den røde Rose.
Der kommer en Fod og tramper den ned.

70

Sønderknust, som for evig knækket
ligger den paa den urene Jord.
Hans Attraa var knust i de bløde Arme,
hans Lidenskab stækket - -

Men Vinden suser, og Regnen falder,
Blomsten rejser det bøjede Hoved.
Endnu! endnu er det Blomstringens Alder!

Og træt af Dvale
den blundende Længsel
begynder en mumlende Tale.
Beständig den higer mere forvoven,
med blomstrende Fylde,
med angstfuld Pragt,
letter sig frem paa Taaen og skriger:
"Nye Piger! nye Piger!"

Hvad er hundrede Kys af ét Par Læber
mod at kysse hundrede Piger?

Hans Læber dirrer, hans Pulse hamrer,
han sidder i tunge Drømme.
Han vrider Hænderne vildt og jamrer:
"Hundred Sonater for en Pige!
Nye Piger! nye Piger!"

Han smiler stille vemodig:
"Min gamle Pige er sød til visse,
altid skal jeg takke hende,
hende skal jeg aldrig forlade!
Men en Pige til, blot en eneste!
O, jeg kunde græde bitterlig
- at Skæbnen kan nægte
saa ringe, uskyldig en Glæde!"

Vore fromme Ønsker,
Skæbnen nægter dem aldrig.
Det bedste i Verden er Piger;
vor bedste Bøn kan ingen nægte.

I lokkende Klynger drager de forbi,
trutmundede og lækre som Skovens Jordbær,
fine og ædle som Druer.

Lad os nyde de flygtende Timer!
Men som Dagen ikke er den næste lig,
kan Nætterne ej heller være éns,
ej heller vore Piger.

Komponisten den unge
fik sig en Pige.
Det var Vaar med duftende Bøge,
og han havde to Piger.

Fra den enes Læber til den andens gik han,
af dens enes Arme i den andens. - -

Hvad er hundrede Kys af to Par Læber
mod at kysse to hundrede Piger?

- Medens Sommerens hellige Nat
hvælved sig blaa og skøn,
besaaet med Stjærner,
rødmende svagt
til Minde om Solens Kys,
stod han i Drøm ved sit Vindu,
lyttende til den lydhøre, lyttende Verden.
Fra Skoven, fra Søen og Jorden
trængte med hede Længsler

en duftfyldt Damp.
Han stirrede anstrængt i Natten,
naar brusende Klæder og trippende Fodtrin lød,
og sukked og hvisked bestandig:
"Jeg giver hundred Sonater,
hundrede skønne Sonater,
blot for en eneste Pige til!"

RAADLØS

Jeg tænkte paa hende den lange Dag.
I Dæmringens Stund
slog jeg Øjnene op
og lukked dem atter med sødt Behag
og tænkte paa hende i drømmende Blund.

Jeg tænkte paa hende den lange Dag
og havde ej Ro.

Der var Længsel, var Tvivl;
ti foran laa bølgende Taager, og bag
Erfaringens Dødsengel haanende lo.

Jeg skælver som Strandbredens svajende Siv
for Fortidens Spot
og for Fremtidens Angst,
til raadløs jeg knælende byder mit Liv -
"Aa hvis du, aa hvis du vil elske mig blot!"

27.7.86

74

MAANESKIN

I maaneblændet Drøm det tavse Sund
nu slumrer mellem bløde Bakkekanter.
Og her: mod Vejens støvethvide Grund
Kastanjerækken sort sin Skygge planter.

Jeg vader i den hvide Félys-Strøm,
søvnløs, mens Verden ligger dum-forsovet.
Det brænder mig som Ild, naar i min Drøm
jeg sér dit blide Smil, dit lyse Hoved.

Aléne gaar jeg. Hvorfor kom ej *du!*
og blot et Ord mig kunde dulme Sorgen!
Alene vaagen venter jeg med Gru
paa Længslens lange Marterdag i Morgen.

16.9.86

75

FØRSTE GANG

Jeg trykked dine hvide Hænder
og kysset din Mund
for første Gang.
En dvælende lang
lyksalig Stund!

Sejersforvoven
holdt jeg dig fast mod mit Bryst.

Vinden sused igennem Skoven
blæstlun, med Duft
af Planternes Modnen i Høst;
mens nede i Kløften
en Kilde blinkede

som sølvhvidt Krystal.

Jeg sansede ikke.
Det var mig nok
dine Læbers Kys,
dine Øjnes Glans at drikke.

Man taler om *flammende* Blikke -
Dit mørke Blik
vided sig, ebbet
som smæltet Metal.

Det var første Gang,
mit Blod saa ungt.
76 Jeg kyssed dig atter
saa trykkende tæt.
Det var Graad, det var Latter,
var Klage, var Sang.
Mit Hjærte blev let,
mens mit Hoved gled tungt
til dit Bryst.
Og jeg tror, at jeg helst havde grædt.

77

SPØGELSESFRYGT

Vi talte om Spøgelser, husker du vel?
om Genfærd, som truer at adskille to,
og vi loved os Mod til at tro paa vort Held,
ti Spøgelser er ej for dem, som har Tro.

Jeg trykked dia Haand, som var kælen og hvid,
jeg saa', du er smidig og let, naar du gaar.
I Tale og tavs var du smilende blid,
et Smil, som bær' Balsam for Suk og for Saar.

Bort Overtro, Genfærd og Spøgelsesfrygt!
De blændende Fingre om Nakken mig flæt!
Jeg vil løfte dig op, jeg er ør og forrykt,
og bære dig bort, du er dunblød og let.

78

DINE KYS ER IMOD DIG

Du forsikrer mig, søde!
om snehvide Tanker,
hvorigennem din Sjæl

jomfrusart spanker.
Snehvid Uskyld!
uden den røde,
gærende varme
Lidenskabs Grøde.

Hvid som Sné!

Jeg hører og tier,
mens dine Arme
favner mig bløde;
lytter og tier
og fanger saa sælsomme Tanker.

Naar dine Arme
bløde omslynger mig,
naar din Skikkelse
over mig bøjet
næsten tynger mig,
føler jeg mig som
Væggen, hvor Vinens
løvrige Ranker
snirklende klynger sig.

Det er saa grønnende tæt i Løvet,
det skjuler Druernes Klaser for Øjet.
Men den, som er øvet,
ser mellem Bladene
Druerne gløde.

Du forsikrer mig, søde!
om snehvide Tanker,
hvorigennem din Sjæl
jomfrusart spanker;
- de blodfarvet røde
Drømme, som gløde,
træder du sejrrig
under din Hæl.

Jeg kysser og tier;
- jo vist, jeg forstod dig.
Men dine Kys
taler imod dig.

Jeg føler i Kysset,
hvorledes det snehvide smelter i Sjælen.
Jeg føler i Kysset,
at Drømmenes blodrøde Slinger
dig stikker i Hælen.

ANKA! ANKA!

Anka! Anka! søvnløs éne
har jeg kastet mig paa Lejet,
og naar blot en stakket Stund
mine Øjne fanged Blund,

straks en Skare kaade Nymfer
lokkende sig for mig nejed.
Anka! Anka! hvilken Brøde
har du gjort mod mig, du søde,
du, hvis Favn har Ild for to,
du, hvis unge, marmorrene
Barm kan skænke salig Ro
- at du lod mig søvnløs éne!

81

DER SLUMRED I DIT BLIK...

Der slumred i dit Blik, i Nat vi skiltes,
et sløret *noget*, som ej blev til noget.
- Græd for en Jomfrunat, hvis Skønhed spildtes!

Det er, som vilde du i Kys beruse dig.
Hvad vil du, Skat? - "Ja hvad skal jeg vel gøre?
... jeg ved ej, men jeg kunde ... kunde knuse dig."

Ja, du er Nonne, snevidsløret Nonne,
et Himmelsuk er Mundens sagte Aande;
og jeg er Munk - men lider Helvedvaande.

Nu skingrer alle Landets Sangerlærker
af sorgsort-vemodsvægtig Sjæleklemme,
mens bare jeg af jordisk Elskov værker.

82

EFTERAARSDIGT

Det er tusendfarvet broget
her i Skoven,
hvor vi vandrer med hinanden
tavse, mutte.
Fra den Gren, som êngang gynged
dem foroven,
ubarmhjærtig ligger gule
Blade brudte.

Som vort eget Vaarlivs Drømme
er de brudte,
og for hvert et Skridt de trædes
under Fødder.
Vende bort fra Skoven kan vi
ej beslutte,
men vi gaar som Børn og leder

efter Nødder.

Lad os ej bag Løvet lede
efter Nødder.
Vent til næste Høst, da vil du
nye finde.
Græd ej! lad det faldne trædes
under Fødder.
Vær du, elskede, nu ogsaa
min Veninde!

83

ET FARVEL

Højsangen:

Se, du er dejlig, min Veninde,
ja dejlig, og vort Leje er grønt.

Det var, som Solen brød igennem Taagen:
hun sagde mig Farvel med Ord saa bløde,
som bad hun mig om Glemsel for en Brøde
og vilde kysse Kærligheden vaagen.

Blot nogle Timer til vort næste Møde!
og dog en kvalfuld Angest, for at nogen
usynlig Braad gemt ind i Hjærtekrogen
skal faa en halvlægt Skramme til at bløde!

Og jeg stod ene, fuld af bitter Léde
ved mine døde Ord og lamme Tanker,
ved Kys, som sveg det bedste inderst inde.

Saa lad mig være Mand! - ej kæle, bede.
Vort Leje er jo grønt, behængt med Ranker,
og du er dejlig, dejlig, min Veninde!

84

I DRIFT

Nu glider jeg saa jævnt af Sted -
Dag ud! Dag ind!
og jager ej paa kryds og kvær;
ti jeg har faaet Medbørsvind.

Hvor godt at tage sit Parti,
mens Blod er ungt og Ryg har Marv!
Dog ingen véd sig ganske fri

for det, som kaldes *Kains Arv*.

Den Dag kan gry, da Blod faar Ild,
da Rygrads-Marven er i Drift,
trods alt, hvad man har svoret højt
i Ord, i Tanker og i Skrift.

Kan ské en Dag med Flammesol,
kan ské en bange, duftsød Kvæld,
at Kain en ubevogtet Stund
sin blide Broder slaar ihjæl.

- Dog nu jeg glider jævnt af Sted
Dag ud! Dag ind!
og styrer sikkert mod mit Maal
i Vinterlys, ved Lygteskin.

85

AFTENSKUMRING

Mørket falder,
Anka! Anka!
den hvide Vinters
sorte, rugende Nat,
der breder sig tungt
over pilehegnede,
snebløde Marker
og tyssende lægger sin Haand paa Staden.

Mørket falder,
Skyggerne vælder frem.
Paa den skytykke, hvide Luft
hinsides Søens Is
mellem féglanslysende Huse,
snepudrede Trær -
dvæler endnu den glødende stærke,
fint gennemsigtige
Rødme af Solen, som svandt.

Mørket falder.

Og naar den sidste purpurne Lysild er visnet,
den sidste Draabe af Dagens Varme
sagtelig bort bag Søen rundet,
saa sidder jeg ene i Natten,
ene med tomme Arme og brændende Læber,
som minder om dig, fordi de længes,
fordi de lider
i Længsel mod dig.

86

Anka! Anka!
O var du hos mig!

Men Gry gaar til Kvæld og Kvæld til Gry,
og jeg maa længes.
Aarets Dage flagrer indholdsløse forbi,

spredende Vinger, som snart foldes pjuuskede sammen;
og jeg maa vente -
Aar, som er intet,
Aar, som er døde for mig!

Mens Tiderne ruller,
hvor skal jeg i dette Øde
finde en Plet med Solskin og hegnende grønt?

Er jeg da død for Verden?
er der ej Verden udenfor dig?
Har Jorden da intet nyt, som jeg skal nyde?
Ja, hvem vil række et Bæger med skummende Glæde?
et Bæger, som gør, at jeg glemmer dig!

Hvor skal jeg fly hen for dine Øjne?
Hvorhen skal jeg fly for mig selv?
ti du er f mig og om mig:
drog jeg bort over rusende Mile -
hver Gang jeg hvilte og lukkede Øjet,
vilde din unge Barm bøjes imod mig
og dine Læbers Aande
strejfe min Kind ...
- -

Anka! Anka!
det sortner derude,
Natten, den løsagtige, kommer.
Og om mine Læber dirrer
en Anelse af Begær.

87

Forvovne Drømme gror frem,
Tanker - Tanker,
men alt er saa usselt, saa koldt
og mangler Ynde;
jeg finder kun Ro ved at tænke paa dig:
du staar paa en Trone af Højhed,
ren og skøn i din Gløden.

Paa min Pude det er, som havde
dit Hoved hvilet.
Mine Fingre har bøjet sig,
Blodet er fyldt
af dine bløde Hænders Varme.

Jeg kan ikke sove, jeg kan ikke vaagne.
Anka! Anka! i Aarets Tomhed
længes jeg mod vor store Vaar.

Det *maa* blive Vaar.
De nyudsprungne Bøge vil dufte,
de blanke Kilder vil risle for os,
en Dag i Vaar, den store Dag.

Sjælens syngende Dag
og Støvets hellige Nat!

Til *da* vil jeg længes mig frem
gennem øde, henflagrende Dage,
gennem tavse, susende Nætter.

Anka! Anka!
Du tog mig med stærke Arme.

88

I MARTS

Skal jeg mon rejse? skal jeg mon blive?
Let over Himmelen Vaarskyer drive.

Gadernes Virvar sig slentrende soler,
selv har jeg købt en Buket Violer.

Himmelblaa Vaar, og Violerne dufter,
ikke en isnende Trækvind lufter.

Endelig *nu* er vel Vinteren omme?
foraarsberuset hun venter mit Komme ...

En hvileløs Nat i en mørk Kupé;
ved Daggry laa Markerne hvide af Sné.

I Snefog og Halvmørke stod jeg derude
bankende svagt paa min elskedes Rude.

Og jeg laa klynget i Arme bløde,
til Længslen drog over og Pulsslaget døde.

Saa slappedes Armene favntagsmatte,
og atter sad vi foraarsforladte. -

Jeg ventede paa Foraar i tvende Dage,
og isnet jeg drog gennem Snéen tilbage.

Stormkolde Marts! dit Sollys har sveget
én, som har elsket og hadet for meget.

89

Jævnøgnet tungt med sin Snevægt skrider ...
Der mærkes dog Tegn til Foraar omsider.

90

FRISKT VEJR

Flokkende Skymasser drive
fra Øst og fra Vest, fra Pol til Pol.
Og Vinden fænger i Græsset,
som skinner saa blødt i den flakkende Sol.
Bag os i Skovhjørnet svulmer
med svajende Grene de løvlyse Trær.
Alt er saa frodigt og susende friskt;
lad os hvile paa Skraaningen, hér!

Engenes vaarlunkne Stilhed
mig ækler som Gadernes støvtunge Luft;
Solheden tænder en Brynde,
der hærger som Skovbrand min Sans og Fornuft.

Friskt Vejr! friskt Vejr! se hvor dybblaa
gaar Søen der borte med Fraad som i Storm.
Se Skyer! se Grene og Blade,
der slænges i Virvar og aldrig faar Form!

Du skulde vide, hvor kækt
dine Klæder sig slynger for Søbrisens Pres,
blotter de røde-blaa Strømper
rundede fint i det piblende Græs!
Og over de smilende Øjne
Lokkerne glattes og Sløret sig snor.
- *Lilla fru!* kan du synge en Bellmann?
syng *den* om "Jomfru'mord"!

91

De skæreste Jomfruer *myrdes*,
des sødere Tilgang i Fruernes Ring;
det er i den syndige Verden
den allernaturligste Ting.
Er Vejret kun friskt for inden,
saa friskt som en Blæst paa den græsgrønne Jord
- *lilla fru!* da kan Jomfruer "myrdes",
og Skaden er aldrig saa stor.

20.5.87

92

NYMENNESKER

I · Tidsbillede

Jeg tror, for tidlig Hanerne gol;
endnu er der ingen Lysning af Sol.

Man vender og drejer sig, strækker sin Krop
og bander de andre, som ikke staar op.

Saa bander man Solen, som bliver væk!
- nu var man saa vaagen og morgenkæk.

Og man bander Hanen til sidst, som har vakt,
og falder i Søvn med dyb Foragt.

II · Hos de ventende

Ingen skal trygle eller lade sig nøde:
Menneske og Sol skal gaa hinanden i Møde.

Vi blæste vore Lurer, vi rørte vore Trommer,
her staar vi og venter paa en Dag, som ikke kommer.

Kender du at staa til en Soldans paa Spring
og se, der er Menneskemørke omkring!

Menneskemørke og Gudemørke -
mine nyfødte Sanser ulædsket tørke.

93

Mens endnu man sukker til falske Lyrer,
staar vi med omskabte Hjærter og Nyrrer,

med Nerver, hvis Ebbe og Flod man ej sanser,
endskønt deres Guder man tornekranser.

Tænk dig: at tale, men Sproget var forskelligt!
tænk: at ville lyse, men Mørket var helligt!

Vi lever et Liv, der er lydløst og tabt,
paa Kredit af en Fremtid, vi ikke har skabt.

9.2.87

III · Metamorfose

Om enkelte Arter
Floddyr man melder,
at Livet de starter
som Fiske, med Gæller;

men snart de drømmer
m *det*, som er større,
faar Lunger og rømmer
op paa det tørre.

Dog ingen tør rende
alene i Mosen,
før alle faar Ende
paa Metamorfosen.

De tidligst slupne
maa vente desværre.
Det regner med knubne
Ord til Vorherre.

94

Hvor de fuldvoksne Unger
i Vandskorpen spræller!
De har færdige Lunger
og skal aande ved Gæller.

IV · Poesi

"Altfor mange Blomster!"

Luft ud den mugne Lugt af Blomster,
de visne Roser, fej dem væk!
Det er forbistret kvalmt herinde,
som om man aanded i en Sæk.

En stiliséret Vejrberetning,
et Suk, en Klage blandet i,
en Haandfuld Urter plukket sammen
- og *det* skal kaldes Poesi!

Er der ej andet at fortælle?
er Verdens-Stoffet ganske tømt?
Fortæl det nøgne, I har levet,
og ej det Vaas, som I har drømt!

Fortæl, hvorledes Slægten kæmper,
hvordan den hader, elsker, tror.
Beskriv en Kvinde, som I attraar,
og ingen Brud i Taageflor.

Jer Elskov er som alt det andet
saa stillestaaende og død,
den sover paa en Seng af Roser,
et Rosen-Genskin er dens Glød.

Fortæl om Kød og Blod, fortæl os,
hvorledes I for hende skjalv,
95 I havde haabet hélt at gribe,
og som I kun fik eje halv.

Fortæl, hvordan I vilde flyve
og ned paa alle fire faldt,
om Elskovsrus og énsom Brynde!
Fortæl! - ja, kan jeg nævne alt?

Men skaan os for de *smukke Tanker*,
det spæde Harpeklimper,
de slidte Blomster Ornament,
som tusend brugte førend vi.

Det er forbistret kvalmt herinde,
som om man aanded i en Sæk.
Luft ud den mugne Lugt af Blomster,
de visne Roser, fej dem væk!

V · Ungdom

Vi lærte med Haanden mod Hjærtet
at trykke vort Pulsslag tyst,

at tvinge i sagtelig Bølgen
det hæftigaandende Bryst.

Ak Ungdom, ak Ungdom du fejre,
naar *vover* du sorgløs og glad?
Et ængsteligt Sind at besejre
er mer end at vinde en Stad.

Du har jo et Liv at skabe;
hvor kan du da tænke saa slapt?
Den Dag, som du ikke har nyttet,
den har du for evig tabt.

96

Tiden det er til at vente,
naar Blodet er kølnet og tyndt.
Men *den* har kun Stunder at hente,
hvis Tid er næppe begyndt.

Kan hænde vi tørster saa længe,
til Bækken forbi er flydt;
kan hænde vi drømmer os léde
ved det, som vi aldrig har nydt.

Her hjemme er Slud og Taage,
let bliver al Ting sort.
I troende Trang til Skønhed
vi banker paa Lykkens Port -

Den brænder endnu vore Fødder,
Jorden, af Solen forladt.
Og alle Gaderne dønner
af Folk i den lyse Nat.

Luften er hed af Længsel
og dufter af Blomster og Løv.
Lykkelig du, som kan træde
i Jordens dejlige Støv!

Hvad vinder du vel ved at tvivle?
Kom ud til en Sommernats Dyst!
Kom ud! Endnu nogle salige
Timer - og saa er det lyst.

97

VI · Nymennesker Et Brev

Hvor vel til Mode følte jeg mig nede
i denne maleriske, gamle Rede!

Vi havde klatret frem, vi tre alene,
trods Storm og Regn hen over Strandens Stene:
Kathinka, lille, let, mod Blæsten bøjet,
saa kaad, naar Sundet bruste op og støjede,
og Maleren, begejstret for den strandede

Chalup, og jeg, som kraftig Regnen bandede.
Derefter med Forklaring, Gysen, Latter
ned gennem Kronborgs klamme Kassematter,
hvor Fakkellyset flagrede forvirret,
mens Begens Virakrøg i Næsen pirred.
Og lidt nervøse, halv Vejs gennemblødte
gad vi, i opløst Slaphed, knapt os flytte,
da i den lune Gæstestues Krog
vi faldt i Staver ved en gammel Bog.

Af Stuens Halvlys-Hygge animeret
vi lo og læste, til der var serveret.
Det var en Bog om Salighed og Luer,
om Himmelglans og hede Helvedstuer,
om fromme Mænd, hvis sejge Kamp mod Kønnen
og anden Verdenslast blev evig lønnet,
og som - da deres Stand ej frembød bedre -
erstatningsvis blev gjort til *Kirkens* "Fædre".

De havde fundet Djævlen saa forførende,
at deres Modstandskraft blev dobbelt rørende.
Vi ynked dem for deres Martyrkrans,
- *jeg* som Forkynder af den sunde Sans,
Kathinka med sit Smil og Grublerblik
98 og *Maleren* med sin Gemyt-Kritik.
Vi ynked dem for Lykken, som var slugt
af Klostrets ørkesløse, strænge Tugt,
og vilde skænke dem et Paradis
med Fryd og Nydelser paa jordisk Vis . . .

Vi havde spist med Lyst og flittig drukket
for Varmens Skyld. Nu sad vi gennemtrukket
af Vid og Mæthed, i elskværdig Dovnen
og dæmpet Snakken, rundt om Kakkellovnen.
Det mørkned, Vindus-Lyset tykned bort;
Gardinerne sig tegned ganske sort.
Den sidste Middags-Gæst var gaaet ud.

Vi sad og talte om *den nye Gud*.
Om Ham, den Gud, som er i vore Nerver
og styrer alt, skønt aldrig Sjælehverver!

Kathinka sagde tyst: "I kan *forklare*
maaske, at alt er Nerver - Nerver bare!
Men da maa vi jo ogsaa dø til sidst,
og det er *det*, jeg føler er saa trist.
Den Tanke var saa dulmende, saa skøn:
at kunne bede Gud om Trøst og Løn;
ti det er ensomt nok endda for én,
naar man skal staa paa sine egne Ben."

Jeg skulde til at svare just, men standsed,
da Maleren, som tankefuld ej sandsed,
tilbagestrakt - den højre Haand om Nakken,
den venstre med Cigaren for paa Jakken -
udbrød: "Mon der er Trøst for nogen Stympet,
som ved sin Uformuenhed sig krymper?
For *det* er Helved, mer end Svovl og Luer!
hvis man kan ingen Ting faa gjort, som duer.
Dog, der er heller ingen Himmel til

som *det*: at have naaet, hvad man vil
... at føle Evnerne ... at have taget
paa Tingen - som en Mand, der kender Faget.
Om der er noget Forsyn eller ikke,

vor Kamp og Famlen lader det vel ligge.
Kan ikke selv sin Tvivl man gøre klar,
saa bli'r det Fusk ... selv med Orakelsvar!
... Naar man om Gengæld efter Døden taler,
da maa i Paradis hver daarlig Maler."

Han talte afbrudt, og han vedblev ømt,
med dæmpet Stemme: "Jeg har altid drømt
at finde én - en Kvinde - som vil dele
min Sygelighed ... Glæde ... og det hele,
og være Kammerat, naar ud jeg driver
i Sjap og Sol og leder om Motiver."

Han nikked til mig og betoned vist:
"Men du skal sé, jeg finder det til sidst!"

Med Armene i Kors og Smil om Munden
Kathinka hvilte i forstenet Grunden.
Saa vaagned hun og smilte stadig let:
"Ja det kan gærne være, De har Ret!"

Vi skælned snart ej tydelig hverandre,
og tavse lod vi vore Tanker vandre
paa Tog med disse Mørknings-Ildreflexer,
hvis lune Flakkedans hver Krog forhekser.
- Og som vi hviled unge, sejerstærke,
til Trods for alle Gammelmænd og Klerke!
hver før sit Maal beredt i Kamp at rykke,
hver med sit sikre, frie Krav om Lykke,
saa trygge, mens det bløde Skær omspandt os ...

da stod den store Guddom midt iblandt os.

14.2.87

100

VII - Credo

Der bølger Sollys om den grønne Sommer;
der trækker Skyer op til Styrterejn;
der hujer Stormkast, Efteraaret kommer;
der blænder Snedrys i den golde Egn;
- i Sné og Storm, igennem Regnen, Solen,
som digter om og gøgler med vor Jord,
ulænket knejser end i Kongestolen
den evige Natur.
Paa den jeg tror!

Det store Hav af Mennesker! som dønner
med udslidt Skvulpen og med Brændingsbrag,
som elsker, hader, skriger Eder, Bønner,
forliger sig og holder Dommedag;
- jeg tror paa Slægten, men jeg tror den ikke;
jeg tror, at dette Hav trods Pral og Ord
vil frit i evig Bølgerinden ligge.
Paa Livet, Svaghedens Triumf, jeg tror!

Jeg tror paa god Natur. De friske Vinde

skal hvirvle alle visne Løgne væk.
Uendeligt det er i Livet inde,
hvor alt er nyt og skønt med *sine* Træk.
Den *evige* Natur, hvem intet saarer,
hvem ingen Kvakler giver sin Bekomst,
vil skænke Gudespot mod syge Taarer.
Og midt i *Døgnet* plukker jeg en Blomst.

101

TIL ALLE

I

Nu har I fulgt til disse sidste Blade,
hvad jeg har tænkt og drømt, har følt og *følet*,
naar "*jeg*" befandt sig vel og hented Varme
fra røde Læber, lune, bløde Arme,
naar "*jeg*" i Tungsindsmoser maatte vade,
naar "*jeg*" var hæftig og til Vildskab rede,
naar samme "*jeg*" af Blæst og Frost forkølet
var bleven utilpas og følte Léde.

Og dog fik *alle* ikke fuld Besked.

Min Kritiker, som vel min Mening véd,
(skønt kun ved Gætteri og saa omtrent)
paastaar, jeg er fra selve Slaget rendt
og har ej samlet Tropperne paa ét Punkt;
min Bog er, han vil sige: *uden Midtpunkt*.
Han er min Kritiker i ret Forstand;
ti ingen kender Publikum som *han*.
Han véd, at skal man knuse, naar man rammer,
saa ta'r man Smedjens allerstørste Hammer.
Han véd, den Stiklen er som bare Vand;
se Verden vrider sig i Nød og Jammer,
vi klistrer op et Plankeværk Programmer.

Ja det er Tidens Svaghed eller Styrke,
skønt i vor Politik, i vore Blade
dér vil man nødig, grumme nødig til det,
men det er én Gang saa, at Folket vil det,
102 og stritte dérimod er bare Yrke.
Saa tilstaar jeg, hvis *det* gør nogle glade,
at just ej *Estrup* passer i mit Kram.
Jeg siger ikke, at jeg hader ham;
ti, kæreste, en dansk kan ikke hade.

Han er mig blot imod - saa ret imod,
den Ordenens forretningsstive Ridder,
der sidder som en Skranke for hver Fod,
som vilde frem, for alt, hvad jeg forstod,
for *det*, som ejer Livstrang, Ungdom, Blod,

- og Gud maa vide, af hvad Grund han sidder.

Et Mandfolk uden Dyder eller Laster,
en Statsmand løs og ledig i sin Vandel,
ved store Spillere og smaa Fantaster
Chef for en patriotisk Hørkramhandel.
En Middelmaadighed, tilfældig kaldet,
der storhedsblind nu tror sig ét med Staten,
mens haabende paa Gud, med Hjælp fra Satan
han staar paa Grænsen imod Syndefaldet
- en selvgjort Verdens-Frelser i den flade Stil,
der er saa dum at tro paa sit Tirade-Smil.

Og var det ikke Manden, blot Systemet,
jeg skulde aflevere her en Handske,
nu vel, hans Godtfolk ligner ham saa ganske,
de har det samme Øjnepar at sé med:
det selvforelsket-dydgig Hørkramdanske.
- En Del var *troende*, en Del *forstod*,
men begge Parter fandt ham lige god;
og mens Parkettet blinkende har tiet,
blev han Dacapo-Mand for Galleriet.

Hvad de har gjort?
Aa er det ikke nok,
103 at for et Slægtleds Krav de dæmmed op
og tvang en ung og nybegeistret Flok
at fylde ud de ældres Friheds-Trop?
En Ungdomshær med Udkast og med Tegning
til et Palads, der skulde rumme mer
end Fædrenes af lyse, fri Idér,
som de gad bære frem for egen Regning.

At ej man længe trodser Slægtens Trang,
at Slægtens Liv dog ingen kan faa Finger i,
at *nu* vi staar, til Gengæld *siden* springer vi
- hvad Trøst for os, som standsed denne Gang?

I kommer spørgende: hvad de har gjort!
en Ungdoms Kræfter spildt, er *det* ej stort?

Men kan af Skam en Draabe Blod ej brænde
i disse Godtfolk, hvorfor skal jeg skænde?
De kunde ikke føre Kampen aaben,
saa greb de Middelmaadighedens Vaaben:
de kasted Lov og Folke-Skøn af Sædet
og satte *Forholdsreglerne* i Stedet.
Og følgeret fik de en Chef som denne:
en Foreløbighed, der ej faar Ende.

Ja, hvorfor skænde? gavner det, vi klager?
Men kan det ikke alle Fibre spænde:
vort Folk maa tage Styret selv i Hænde,
før i Vankundighedens Nat det dager
til Synet for det Lys, jeg vil bekende.

- Det var saa kortelig det smaa, jeg fik
som Frugt af al vor store Politik.
Døgnpolitiken, Pindehuggeriet,
de tusend Draaber, som skal fylde Havet,
- hvem har vel sét, at Folk af mine Lige
104 paa Poesiens høje Hønsestige
ej stadig har om Døgnets Smaating tiet
og følt for sligt sig altfor højt begavet?

De lukked Munden dygtig op for *Kravet*,
dem er det, som Programmerne har lavet.

Men Folket glad kan den Poet forgyldte,
som, naar han havde store Ord os givet,
ej glemte al Ting, Døgnet, Livet,
Reformerne, som Formerne skal fylde.

I alt Fald: Folk paa denne Hønsestige
forglemmer let det smaalig-virkelige.
I deres Gyngen paa en luftig Gren,
imens evindeligt de gør Musik
og sér, om Vaaren bliver snar, om sén,
- hvor skulde *de* vel have faaet Blik
for noget som Detalje-Politik?

Jeg altsaa om Detaljer lidet véd
og har kun mine grønne Grene kær;
og vil blot ikke *dem* man hugge ned ...!
Men der er denne Snak om et "Par Trær".

Det hænger noget sammen med en Hær,
en Livssag for de folkehadte Troner:
man tager Folkets sidste Millioner
til Fæstnings Skanser, Krudt og Militær
og kalder Folkets Ungdom i Gevær
at exercere ind en Slægt Kujoner.
Det hænger sammen med en Slagter Lære,
at Maalet for et Land er Krigerære.

Hvor skulde *de* vel skaane et "Par Trær"?
For Folk med Krigerære let kan hænde,
105 at Skoven ej har større Værd end Brænde.
Vi har jo vor Passion enhver for sig,
og Krigeræren dvæler vistnok ej
ved Blomster eller Skove paa sin Vej.
Men Fremtidshaab og Minder "Skoven" bær;
i alt Fald jeg
vil nødig miste den, jeg har den kær.

Med "Minder" ej jeg mener Øhlenschläger,
hvis bedste Ungdomsmod sig her slog løs,
ej Aarestrup, hvis Muse - denne Tøs,
som næppe skattede et Kildebæger -
her viste Bentøj for hver lysten Knøs,
ej Hejberg og de andre, Povl og Peter,
som gærne gav sig ud at være Digter;
for stor en Vægt ej ligger paa Poeter,
det er til andre *Minder*, at jeg sigter.

Jeg tænker paa, at Skoven, "det Par Trær",
har, rent personlig, Affektionens Værd.

Ja rent privat for mig og for enhver
da ruger Skoven højtidsfuldt paa Skatten:
et Væv af bløde, sommerlyse Minder,
som vistnok ej kan bruges i Debatten,
men dog uløselig til Skoven binder.

Hér har de jaget om med hede Kinder,
Slægt efter Slægt, lyksalig og bedrøvet,
naar Solen sived gylden gennem Løvet,
naar Taagesølvet bredte sig i Natten,
har drømt i Bøgestamme Tystet inde
og lét til Strandens Bølgeskvulp og Vinde.
106 Slægt efter Slægt! det skal ej gaa af Minde.
Og Slægt for Slægt skal nye Livshaab skinne
i dette Eden frem med Ungdoms Skær.

Det var vel værd at tænke paa, at tunge

fortrykte Sind har følt sig frie her.
Og saa den Ting, at jeg og tusend unge
har kysset første Gang bag "de Par Trær".

Jeg husker klart en Sti imellem Hasler;
det var en Gang ... Men jeg til Sagen springer:
hvor under Øxehug nu Stammer klinger,
snart Snurbartherrer om med Sabler rasler.

De Øxer for Systemet er symbolsk.
Man søndrer Nationalitetens bløde Baand,
der viser Folket dansk og ikke polsk,
ej russisk, engelsk eller græsk katholsk
- og *det*, skønt man med Gammeldom sig sminker,
indtil af Danskhed og Moral man stinker.
Men *hvad* de vover - Glemselsøxen blinker
bag denne *Junker Estrup med den døde Haand*.

I deres Politik der hører med
endnu en Frase om en gammel Gud.
Hvad dér han gør, er svært at regne ud,
men han i alt Fald gør dem ej Fortræd.
De stikker os for Næsen tit hans Bud,
og har ej dette Nysemiddel Virken,
det kaldes Haan mod Religionen, Kirken.

Om Kirke, Religion og Præstefromhed
hvad skal jeg sige? de er mig imod,
imod mit frie Blik, mit varme Blod.
Jeg har ej savnet dem; hvad jeg forstod,
var ene deres længst uddøde Tomhed.

107

En gammel Stamme, hul fra Top til Rod,
en Skal, som æres end af Brist paa Mod.
Jeg lægger ingen Øxe dog til Roden;
men hidses Overtroen imod os
af dem, som tror, Nationen ej er moden,
da bliver Folkets sunde Sans Profos.

Kun haaber jeg, at selv jeg ingen Tid
for Alteret skal knæle angerhvid
og høste Trøstord af en Præsterobe.
Dog vi er svage Mennesker til Hobe!

I spørger mig om *Gud*. Hvad skal jeg svare?
I Fald jeg siger: der er ingen Gud!
et Kor af Blade, som de hørte Skud,
vil op fra deres bløde Leje fare
og nidkær raabe over Landet ud,
at jeg, en Samfundsødelægger, gal,
fornægter Gud - Moral - Moral - Moral!

Om Darwin, Forskeren, som var Rebel
mod Orgelstemninger og Kirkerøgelse,
og som før Døden nød det sjældne Held
at tage Livet af en god Del Spøgelser,
fortælles der, at han blev spurgt en Gang
om *Gud* og om, hvordan det sammen hang,
naar *det*, som er af Støv, til Støv gik bort
og Sjælen paa en Vis var bleven Enke.
Men Darwin svared: "Livet er saa kort;
paa den Slags Ting har jeg ej Tid at tænke."

En anden Tænkter, ogsaa af de store,
af dem, hvis klare Tvivlen Verden renser

for Overtro og for fantastisk Hildelse,
og derfor dømt - som var det én af vore -
108 for samfundsødelæggende Tendenser
samt for at føre Folket i Forvildelse,
- var Sokrates, der sagde paa sit sidste,
at han om Guders Tilvær intet vidste.

I ønsker om min Gudetro Besked;
de store Mønstre vil faa til at glide,
at jeg som Sokrates slet intet véd
og har som Darwin ikke Tid at vide.



Dog har jeg Troen paa en Salighed,
som, omend nyopdaget, med den gamle
saa noget nær i Alder op kan hamle,
idet fra selve Skabelsen den stammer;
det hjælper ej, at Folk af yngre Dato
- saaledes iblandt andre ogsaa Plato -
er bleven udnævnt til dens golde Ammer.

En Salighed, der knyttes til en Tro,
hvortil vi døbes under Blodets Flamme.
Hvis du har Mod og Trods, den bygger Bro
frem til et vaaromsuset Himmelkammer,
hvor der er daarende Musik. Men hvo
der dvæler fejt og slap og ynder Ro,
fra Guden for hans Lunkenhed ham rammer
som Straf det kolde Intets Helvedjammer.

En Tro? af hvilken Art? og hvordan fundet?
I Leg den fødtes, vokste stærk i Kamp,
skød lidt for rask til Vejrs i Drømmeblundet
og stredes saa med Skuffelsernes Svamp,
som havde dræbt den, hvis de havde kunnet.
Saa laa den syg, men da den fik sig sundet,
109 steg klaret frem af Længsler Taagedamp
en Livsanskuelse paa Elskov grundet.

Paa Elskov? hvilken Elskov? Gud, behøver
man spørge om, at den er ganske blottet
for al Moral - saa godt som nogen Røver!
De skændige, som har sig sammenrottet
og ærer hverken Kirken eller Slottet,
kan de forstaa den Kærlighed, som skrumper
i Oldemoderdydens Katakomber?
De har jo Dydsbegreber, som ej skiller
de svangre Koner fra de dito Friller,
Begreber, hvor al Verdens Last forsummer,
som smager mer af holbergske Perniller
end gamle Jomfruer og Huspostiller
og ryster Samfundsordnen i dens Piller.

Det kære, rare, gode, gamle Samfund!
min Ven, hvad nærer du for Vanvids Tanker?
Saa du vil lære dette sejge Trækdyr
at sparke ud med sine stive Skanker!

O søde Enfold, du vil reformere,
vil slaa som Samson med en Asenkæfte
til vore patriotiske Filistre!
Min Ven, hold heller op at fantasere.
Du selv til sidst, det skal sig nok bekræfte,
vil fast til deres fede Limpind klistre.

Af al din Talen bliver man kun døv.
Mens selv du Gløder paa dit Hoved sanker,
det dovne Æsel staar og tygger Drøv
og bliver mere stædigt, mer man banker.
110 Paa Kærlighed at bygge op sit Liv,
er det en Ting at byde Trækdyr-Racen?
De vilde Tanker, over Bord dem hiv!
Den véd, en Smule Kønsdrift det er Stadsen,
og Kvinderne! - tilfældigt Tidsfordriv.
Hvor ta'r den raat paa hele Suppedasen!

Nej hvis du ungdomsvermodig kækt
en daarlig Smag tog paa at reformere,
saa grib den unge, endnu sunde Slægt,
og tving det i den, at den aldrig glemmer,
med Kvindehvisken og med Tordenstemmer.
Men læg ej paa de gamles Bedring Vægt;
de sidder fast og rører sig ej mere.

Den unge, sunde Slægt - ak hvilken Frase!
Er den ej løs og mat, har den en Smule
jærnholdigt Blod, som end har Lyst at rase?
Er ej vi alle bleven gustengule?
Af Tidens lange Kævl, snart oppe, nede,
er ej vi alle halv Vejs sløjfet hen?
Hvad siger det, om vi er kolde, hede,
om nu vi føler Glæde eller Vrede?
i Morgen er vi rolige igen.
Hos os er intet sejt paa nær vor Léde,
som er vor Dyd - vi har alene den.

En Kaste Kvinder og en Kaste Mænd,
hvor Kvinderne er ét og Mænd et andet,
maa slig en Slægt ej tørre bort i Sandet?
Han er den stærke, hun det skøre Kar,
han klog, men raa, hun dum, men hjærtedannet,
- det er, som aldrig deres Blod var blandet
og ikke af den samme Marv de var.

111

Naturligvis, bevare's! hvert et Køn
har sine Finheder og sit det sære,
ja uden Forbehold jeg vil erklære,
at Kvinden fra Naturens Haand er skøn
og taler mægtig til sit Ophavs Ære!
Men denne Kønsforskels Beskytnings Mur
har elsket frem Manér og ej Natur.

Det egne, fine, sære næppe glipper,
om mindre sondrede de vokser op,
om ej besnust af Tantenæsetipper
lidt mindre dum den unge Pige tripper,
om Manden ej faar gjort saa mange Hop
og smidt sin Kraft i Grams paa Knejper, Kipper.
Hvor skal de siden kunne følge Trop,
naar alle fælles Baand man overklipper?

Har man af Skønhedshensyn været kold mod
Beskytningsstormeriets ny Profeter

- I Skønhedselskere hav bare Taalmod!
hver ægte Forskel i sig selv har Hold mod
at rendes ned af Søren eller Peter.
Og hvilken Skurk har tænkt at øve Vold mod
et Kvindelegems Anonymiteter?

Ak hvorfor skal de netop skilles ad,
naar nu de allerhelst vil være sammen?
I Fædre, Mødre, husk, at selv I sad
adskilt en Gang, forpint af Længselsflammen!
Husk Æblet falder ikke langt fra Stammen!

Om *hun* og *han* I spørger, *hende*, *ham*!
Hvorfor den dumme Snak? Og hvorfor dømmes
I *det*, som taalelig for *ham* sig sømmer,
hos *hende* som al Verdens Spot og Skam?
112 Er det ej ligegyldigt: *han* og *hun*?
At de er Mennesker, er *det* ej nok?
Naar Tingen dog er éns, af hvilken Grund
ej bruge én og samme Maalestok?

Af ét de kom, kun én er deres Bøn,
at de faar Lov igen at blive ét.
Naar en Begæring er saa from og skøn,
bekymrer *han* og *hun* mig meget lidt:
vi har kun *Fælleskøn* og *intet Køn*.

En Livsanskuelse paa Elskov! - Navnet
har jeg desværre selv ej fundet paa -
et Facit af, hvad jeg har vundet, savnet
i klare Nætter, Dage himmelblaa.
Af Elskov ledes alt, som vil bestaa.
Men hvorfor maa det da ej være saa?

Ti hvem kan sige mig, hvad det vil skade?
Nu maa i Længsels Sumpen Slægten vade,
og visselig det blev en trist Parade
at mønstre alle, som er sunket i.
Kom, lad os aabne Elskovs grønne Sti
for hundred, naar man aabned før for ti;
og to og to de vandrer stærke, glade
med Ungdomstrods og mere Blod end vi.
Er blot de to, al Synd man skal forlade.
- Jeg kalder ikke Kærligheden fri,
jeg siger *to og to* - for visse Blade!

For *visse Blade*, der, som andet mere,
til den Tid længer ej vil existere.
Og deres stinkende Moral er død,
og væk er Præstekjolen, Helvedriset.
Og alle have dagligt Kød og Brød,
til Trods at Parringsvalget stillet frit,

113

saa ung og fattig er de andres lige,
vil skabe Folk med Blodløb, Appetit.
Af Ligheds-Tanken styres Land og Rige,
kun Aand og Arbejd er den Kapital,
som fordres paa Erhvervets, Ærens Stige.

Forbi er Aandstvang, bundne Længsels Kval
- den store ubekendte være priset!
I Verdens lyse, himmelhøje Sal
ej tunge Vemodsskygger mere snige,
og ingen Estrup krænker Paradiset.

Forbi! - hvornaar?

----- Imens jeg frem mig kæmper
i Tankerus og Lampen stille lyser,
til sént paa Natten end jeg sidder vaagen.
Jeg slaar et Vindu op. En kold December!
hvor dødtavs Byen bagved Nattetaagen
udslukt og skummel ligger hen og fryser.

Der jager stærke Vindrusk gennem Gaden,
Gaslygten klirrer, Vinduskodder slaa,
og alt er tomt, kun lænet mod Façaden
jeg skimter en Betjent dernede staa.
Han tramper lidt og gnider sine Fingre
og bli'r saa rolig, mens paa maa og faa
igen mit Øje søger ud mod Staden.

Saa hører jeg fra Gadehjørnet skingre
en Kvinderøst i Latter skarp og raa.
Og uklart ser jeg over Gaden skraa
tre dansende Personer, hvoraf *hun*
bestandig nynner, léer og bruger Mund
og kalder en af Mændene sin "Frier".
114 Betjenten retter paa sig, og de tier.

Hvor passer disse tre forsorentglade
til denne Skøgeby i denne Nat,
hvor alt det vrangne er i Stævne sat!
de bringer som en Lugt af harsk Pomade.
Nu fryser Skøgebyen atter hen,
men her den har sit Billed efterladt:
en drukken Kvinde mellem tvende Mænd.

En Skøge!- af de Stakler, som blev ofret,
blev dømt sig selv og Staden at forpeste.
Det var en velvis Over-, Stads- og Hofret,
som fandt det tjenende til Slægtens bedste.
Du skumle Stad, gør op med din Misére!
du er forfrossen, du maa søge Ly.
Du skal ej længer være Skøgeby;
ti der skal ingen være Skøger mere.

- Nej ingen Skøger! Lastens Dødningkæber
vil kysse Léde i den unge Brynde.
Men Kærlighed fra rige, varme Læber
med skøn Naturlighed og nøgen Ynde!
en Elskov før en Ungdom, der ej slæber
sig træt af Sted, men léer med røde Kinder,
en sorgløs Ungdom, som ej mere flæber
paa Kirkegaarden mellem døde Minder,
men hensynsløs tør sine Krav forkynde.

Endnu vi ejer Skøgeblodet - vår dig!
og kast dig ikke bort, før Hvirvlen ta'r dig!
Men hvis sig hede Sommerlængsler spinde
omkring en Kvinde, stærke som Musik,
da grib, i Fald du kan, din Elskerinde
115 - kan *du* vel svare for en daarlig Skik?
Og er I uberørte - *unge* blot!
det mindste, *det*, som skældes lavt og raat,
vil faa et Skær af Helligdoms Mystik.

Luk op, der banker paa en trodsig Hær
af friske Længsler, tvingende Begær.
O lad os faa at sé en Slægt, som léer!

- Saa vil de alle elske, én og hver,
med *sin* Grad Varme og paa *sin* Manér.
Og Sommernattens Alf, den glade Puk,
vil skinsyg aande mer end tusend Suk.
Slet intet skiller mer - ej Magt, ej List -
to unge, som paa Kærligheden tror,
den skønneste og festligste for vist
af alle Fester paa vor skønne Jord.
Paa Elskov grundes Rige, Land og Stad,
og Elskov er det, som gør sund og glad;
at tro paa Elskov er den store Lære ...

Ak hvorfor skal de netop skilles ad,
naar de nu allerhelst vil sammen være?
Endnu jeg spørger paa det sidste Blad.
Og med et Spørgsmaal har jeg her den Ære -

28. Nov.-7. Dec. 1886

116

117

EFTERSKRIFT TIL NATURBØRN

Notesbøgerne fra 1884-87 løb fulde af digte (NKS 1340, 8°, III, 16-19 samt IV, 20), og det er med fuld ret, når der på omslaget til den første står: *Der er Grøde i denne Bog*. Det er imidlertid en grøde, som SC hårdhændet har luget ud i, da han samlede digte til *Na*. Flere bind bærer titlen *Gennem Nat til Lys* - men hovedparten af digtene er dog af så tidsbunden og upersonlig en kvalitet, at de bedst får lov at henligge i det oprindelige mørke, dvs.: de optrykkes stort set ikke i bind IX. I stedet kan det oplyses, hvor de befinder sig. I notesbøgerne som nævnt, men herudover følgende steder:

NKS 3633, 4°, I, 1 (brudstykker af *Na*; 14 blade).

NKS 3633, 4°, II, 3 (fragmenter af to renskrevne digtsamlinger, hvoraf den ene bygger på den anden, der så igen er lagt til grund for *Na*; 78 blade, hvoraf 60 digte ikke er optr.).

NKS 3633, 4°, III, 1 (3 omslag m. dels daterede (1882-1887), dels udaterede digte; 69 blade).

Acc. 1981/143 A (fragment af en digtsamling).

Sidstnævnte samling, der har titlen *Dæmring*, indeholder digte til den pige, der er model til den kvindelige hovedperson i *Mina* (jf. s. 187), ligesom hovedparten af de øvrige digte enten direkte er dediceret Mary eller beskriver forholdet til hende. SC havde håbet at få et udvalg udgivet julen 1885, men efter forgæves forlagshenvendelser måtte han selv bære udgivelsen. Udvalget udkom den 9.9. med titlen *Naturbørn*. Inden da havde den i teorien vaklende naturalist overvejet at omskrive versene til en roman med denne titel - udkast hertil ses fra andet halvår af 1885. I oktober 1886 skriver han ligeledes til 118 sin forlovede Anna Cathrine Christensen, at han kunne tænke sig sidste halvdel af den da allerede færdigredigerede digtsamling brugt til en roman: *Rus* eller - andet sted - til en novelle, som skulle ligne Dostojevskis roman *Raskolnikov* (papirer i familiens eje).

Sådan kom det forståeligt nok ikke til at gå, men det tidstypiske er fastholdt i følgende tilbageblik: (...) *da vi skulde udsende vore første Bøger, var det bleven Tone i nordisk Literatur, at man skulde bekende og anklage* - en udtalelse, der klart sammenfatter stemningen i kulturlivet efter 70'ernes og 80'ernes naturalistiske gennembrud. *Vi kunde ikke undgaa Tiden. Og vi bekendte det skønne og skrev det sande, og Journalisterne væltede deres Blækhus over os* (NKS 2732, 2°, I, 10; *Nat. Tid.* 7. og 9.8.1915; i ændret form Ft 154 ff.).

Rigtigheden af denne karakteristik underbygges ved en betragtning af den modtagelse, *Naturbørn* fik i samtiden. Den kom - i sin lyserøde indbinding - dumpende ned midt i den standende sædelighedsfejde, og det er som et aktuelt polemisk indlæg i denne fejde, at den er blevet læst. Bjørnstjerne Bjørnson havde givet anledning til slagordet om *de tusind Hjem* og, tilsigtet eller ej, i *Naturbørn* stod nu som en slags omvendt formel de fatale linier: *Hvad er hundrede Kys af ét Par Læber// mod at kysse hundrede Piger? (Nye Piger s.*

69).

Det sentensagtige udtryk blev landskendt (EF I 41), og anmeldelserne blev derfor i overvejende grad ideologikritisk orienteret. I den larmende polemik omkring digtenes "tendens" er digtsamlingens spæde, men egenartede tone næsten ikke blevet opfattet.

For Edv. Brandes er det i *Politiken* 25.9.1889 magtpåliggende at knytte den ny litteratur til 70'ernes naturalistiske gennembrud: *Tre Gange er der brudt en literær Ungdom frem her i Danmark i den sidste Snes Aar (...). Første Gang var det den store Bevægelse, som i Begyndelsen af Halvfjerdserne skrev Den frie Tanke i sit Banner. Den kendte lidet til Politik, ikke engang synderlig til Erotik. Da en ny Generation tager fat 10 Aar efter ved Firsernes Begyndelse, er allerede den fritænkernes 119 Literatur blevet venstre i politisk Forstand. Og nu fem Aar efter igen, da ganske unge Stemmer blander sig med de ældres, er disse ny Poeter, de sidste Dages Hellige Venstremænd og Fritænkere ganske som de skal være. Det var ifjor Hr. Stuckenberg, det er iaar Hr. Johannes Jørgensen og nu Hr. Sophus Claussen. Og der bliver ikke længer anden ung Literatur i Danmark end en fritænkernes venstre. De, der vil sørge herover, kan gjerne straks bestille Sørgefloret. Viggo Stuckenberg, Johs. Jørgensen og Sophus Claussen - tre mindre pålidelige sandhedsvidner for naturalismen og "det fritænkernes venstre" kunne man vist næppe finde! - I øvrigt roser Edv. Brandes bogen. Den består af ungdomslystige, allerhelvedes Vers og et Halløj af Piger, Ugudelighed og Venstretrods - en højst forvoven Treklang. Også han har mærket sig linjerne om de hundrede Piger, som han finder, at Man maa være en ualmindelig Dydsblære for at briste over (...).*

Men *Dydsblærer* var der også nok af. I en usigneret anmeldelse i Højres mest autoritative organ *Dagbladet* 29.9.1889 kaster skribenten sig ud i en vidtdreven allegori over efterårets svampevækst og efterårets bogudgivelser. Sammenligningen bygges ikke kun op på svampenes og bøgernes mangfoldighed, men endnu mere på deres giftighed. Specielt om SC hedder det: *Det er saaledes næppe rimeligt, at Nogen med sund Menneskeforstand udrustet Læser vil fordybe sig i Nydelsen af den Ret røde Fluesvampe, Hr. Sophus Claussen, under Titelen "Naturbørn", ved hvilken mærkelig Benævnelse han maaske selvironisk vil antyde, at de aldrig i Livet ville kunne anses for Musens ægte Børn, har serveret for Publikum.* For anmelderen forholder det sig imidlertid anderledes. Han må, hedder det, *ligesom Botanikeren, forstaa at haandtere Giftsvampen med samme videnskabelige Interesse, som den ægte Champignon og ikke af den ilde Smag lade sig afskrække fra at undersøge Arten, til hvilken det foreliggende Exemplar rettelig lader sig henføre.* Det er da også netop dette, *Dagbladets* gysende anmelder får analyseret frem gennem sin videnskabelige undersøgelse. Forfatteren tilhører den yderste venstre Fløj, og han forkynder 120 den efterhaanden tilstrækkelig bekendte Bohémemoral uden forsøg paa at dølge sine pantogamistiske Tendenser; en håndfast Tyrekalve-Erotik (...) pruster sin hede Aande gennem hans Digte. Også for en æstetisk betragtning falder samlingen igennem: *Hans Vers ere gennemgaaende daarlige og klangløse, hans Lignelser platte, hans Sprog uklart, ofte ligefrem uforstaaeligt.* Dog er anmelderen tilbøjelig til at føre ansvaret tilbage til digtsamlingens ideologiske bagmænd og inspiratorer: *Er der Nogen, der vil tage Skade af disse uvorne og uappetitlige "Naturbørn", Hr. Claussen har sat i Verden, bliver det udelukkende ham selv og det Parti, hvis mest uhøviske Rumlerier han har sat ud for sin lille skingrende Barnetrompet. (...) Derfor falder Ansvaret for en saadan Digtsamling som denne heller ikke i sidste Instans saa meget paa den ungdommelige Forfatter selv som paa dem, der fra først af have givet ham Tonen, selv om de ikke havde tænkt sig den blæst ud over Landet i saa skrattende Fanfarer.* I linjerne om de hundrede piger ser anmelderen hele *Digtsamlingens Tendens*, og han finder anledning til at sammenligne med flerkoneriet hos mormonlederen Brigham Young. Netop i disse år drev mormonerne eller Jesu Kristi Kirke Af De Sidste Dages Hellige en udbredt missionsvirksomhed i Danmark, hvilket er underforstået i en del anmeldelser, - jf. også Edv. Brandes *de sidste Dages Hellige Venstremænd og Fritænkere*. I *Avisen* 26.9.1887 tryktes ligefrem en artikel med titlen *Naturbørn og Mormon!*

I venstreavisen *Aftenbladets* usignerede anmeldelse *En moderne Digter* (12.10.1887) udbygges kritikken til en lille *Portrætsstudie*: *Han hedder Sophus Claussen, er Søn af Folketingsmand Rasmus Claussen, har i tre Fjerdingaar været Redaktionssekretær ved et Venstre-Provinsblad og opholder sig nu i Kjøbenhavn, hvor han gaar omkring som en lille, korpulent selvfornejet Herre med Hovedet paa Skraa, studerer Jura og agerer Digter.* I øvrigt følger anmeldelsen stort set *Dagbladets* kritik. Digtene er udsprunget af *en ikke ganske ren Fantasi, der gør sig en raffineret Glæde af at forestille sig den elskede i et aandeligt og legemligt Negligé.* Anmelderen finder digtenes religiøse 121 og politiske indhold forbavsende, når dog *Hr. Claussens Elskov har, som man let vil forstaa, ikke levnet ham Tid til stort andet.* SC er ikke, således som Edv. Brandes havde hævdet det, typisk for den unge generation, men derimod for en intellektuel og ufolkelig hovedstadsradikalisme. I stedet peges der her på *Viggo Stuckenberg og Johannes Jørgensen, to virkelig begavede unge Lyrikere, der sikkert vil meget betakke sig for at sættes i Klasse med Hr. Sophus Claussen.*

I *Social-Demokratens* anmeldelse 13.10.1887, signeret Jean, roses derimod just alt det, der var faldet den konservative kritik for brystet. Anmelderen fremhæver i særdeleshed linjerne om de hundrede piger: *Saadan synger ikke den, som uden Ræssonneren slaar sig til Taals med det lovordnede Monogami; ikke heller den, hvem en ubesvaret Forelskelse binder til én bestemt Kvinde. Men saadan synger man, mens Ungdomsattraaen utæmmet koger og endnu ikke er pænt ledet ind i Kedlen for stempelfast at drive sin bestemte Del af Samfundets velindrettede Maskineri.*

Sophus Claussen har ingen Respekt for dette System; han udtaler sig med dyb Foragt mod at trælle deri og søger sine Glæder alle andre Vegne. Skal anmelderen endelig indvende noget, er det endog snarere, at forfatteren ikke er frimodig nok. Om Du som en lille Kattekillling er ... hedder det således, at Hr. Sophus Claussen, som selv triller fra Kattekillling til Kattekillling, skulde ikke synes at have Grund til at fortvivle, fordi andre imidlertid afløser ham som Garnnøgle. Et håb for fremtiden ser anmelderen i øvrigt i det afsluttende Til Alle, som kaldes en vidtløftig, versificeret Avisartikel; der er hos den unge Lyriker (...) fremadvillende Alvor gemt bag den forsorne Sparkenbagud.

En tredje type anmeldelse findes endelig i SC's "egen" avis, *Horsens Folkeblad* (2.11.1887), der hverken forarges eller begejstres over hans formentlige hyldest til *Masse-Kjærligheden*, men forklarer det som væsentligst *Spøg og Ironi: Læserne af "Horsens Folkeblad" kjender Sophus Claussen. De har haft Lejlighed til at læse hans kvikke Artikler; de har glædet sig 122 over hans gode Indfald, og de har følt sig styrkede ved hans sikre og varme Tro paa Friheden*. Afslutningsvis konstaterer anmelderen dog, at det havde maaske ingen Skade været til, hvis SC havde strøget en del af digtene. *Saa havde han sparet sine Venner for den Ærgrelse at se ham mishandlet og misforstaaet i Højre- saavel som Venstreblade.*

Dagbladskritikken - og endnu flere eksempler herpå kunne inddrages - følger altså stort set tidens politiske skillelinjer. Avisernes anmeldere reagerer, som man kunne forvente det, og de når i almindelighed ikke ud over de jævne klicheer og udvekslinger af drillerier partierne imellem. Når undtages *Horsens Folkeblad*, hvis meget ubehjælpelige anmeldelse hverken er særlig overbevisende eller særlig overbevist, er aviserne stort set enige om, *hvad digtsamlingen omhandler; hvorledes man da videre forholder sig til den er helt afhængig af, hvorledes man forholdt sig i den standende sædelighedsfejde og i den politiske debat i øvrigt.*

I en debatterende omtale af bogen, bragt af Henning Jensen i dennes tidsskrift *Enhver sit* 27.10.1887 under overskriften *Sædelighedsspørgsmaalet* går man derimod på tværs af de politiske rygmarvsreaktioner: økonomisk-socialt følges en socialistisk, venstreradikal linje, moralsk en mere konservativ. Det kan derfor ikke undre, at SC, der måtte føle sig i overensstemmelse med tidsskriftets politiske radikalitet, valgte dette blad som stedet, hvor hans egen stilling skulle klargøres. I kladden til indlægget, der blev delvis offentliggjort her under titlen: *"Naturbørn" og Sædelighedsspørgsmaalet* 10.11.1887 står der: *Fejltagelsen er, at man har ansét de "nye Piger" og de "hundrede Kys" for mit Program. (...) Hvad der var ment som Ironi, blev taget for fuld Alvor. Naturbørn's moralske sigte har ikke været Naturlig tilstand, men Naturlighed: Efterhaanden som Samfundene udvikles og ordnes, indskrænkes Menneskedrifternes Spillerum, Ejendomsdriften ved en skrap Straffelov, Forplantningsdriften ved Ægteskabet. Udviklingen er imidlertid ikke saa vidt, at den kan byde Mad til de sultne og Ægteskab til dem "som lide Brynde". Samfundet sætter snævrere 123 Grænser for Drifterne uden at tilføje dem mere af, hvad de behøver. Det er Unatur. Og derfor findes den største Unatur i de strængest ordnede Samfund.*

Men da maa Naturen finde paa Udveje, at ikke dens Overskud af Kraft skal ende i Straffeanstalten eller Prostitutionen. Og naar man nu finder en Udvej for den bagtalte Forplantningsdrift, en Udvej, hvorved den undgaar Prostitutionen, som er den imod, og Ægteskabet, som den ikke kan naa, saa er det ikke en Tilbagegang til "Dyret", men et Fremskridt til Naturligheden - Naturligheden, tillempet efter det kunstige Samfund. Hvad Naturbørn vil hævde, er da ikke polygami, men ægteskab uden Formaliteter: Dette er saa langt fra et Angreb paa de "tusind Hjem", at det snarere vilde forøge deres Tal. Forøge dem, ikke med Udenomsforhold, saaledes som man nu har barnløse "vilde Ægteskaber", hvor Forplantningsdriften blot er erotisk, men med sunde Forhold, som forebyggede Ensomhedsfantasier og Løsgæengeri.

For moralske prædikener og formaninger er derimod intet mere *helligt: Ved vort Præk berøver vi os selv og andre Evnen til at nyde, og vi lærer Kvinderne at hengive sig til deres Mænd med et Træk af resigneret Lidelse paa de ærbare Ansigter.*

Kunde de, som snakker saa meget om den moderne Fordærvelse, en Gang se, at de ikke gør os bedre, fordi de besudler Livet for os!

Vejen frem i det seksualmoraliske spørgsmål består da ikke i yderligere moralsk undertrykkelse og formaning, men i, at kvinderne opnår en reel ligestilling, så de bliver selvstændige og ligeværdige partnere i det frit indgåede kønsforhold: *Men inden den Tid maatte rigtignok Kvinderne stille Lighedskravet for dem selv. Det vilde have adskillig mere Virkning end de mange Fordringer til Mændene.*

Saaledes er den simpleste Maade til at skaffe Kønsspørgsmaalet ud af Verden. Det er ikke fri Kærlighed; det er Ægteskab med Udsigt til Vielse en Gang med Tiden. Heller ikke er det nyt; allerede "danske Lov" kendte det og betragtede [det] med forholdsvis milde Øjne. (Acc. 1981/143 B2 (1)).

124

Gennemgår man papirerne fra efteråret 1887 ser man, hvor magtpåliggende det har været for SC at få klargjort disse forestillinger omkring kærlighed og samfund; her skal kun henvises til notatet *Sædelig Skønhed* fra 14.10.1887 (NKS 1340, 8°, IV, 21) og en fingeret anmeldelse fra samme måned: *Kød* (Acc.

1981/143 A).

Artiklen fra *Enhver sit* så SC gerne trykt i *Politiken* - da han her *udøste alle* [sine] *Meninger om Kærlighed* - og i den anledning gik han til Edv. Brandes, der imidlertid nægtede at optage den; dog ikke uden ved samme lejlighed at spørge SC, *hvilket System d'amour*, [han] *vilde hævde!* (NKS 1340, 8°, VII, 34). Selv Edv. Brandes misforstod altså SC - og de fatale linjer fra parodidigtet *Nye Piger* klæbede fra da af til forfatterskabet - i en grad, så han ved genoptrykket af *Naturbørn* i 1929 kunne konstatere, at de kastede en *saadan Røg og Flamme i Vejret, at man siden den Dag har villet misforstaa Skribentens Tendens* (NKS 1340, 8°, XVIII, 107).

Der var dog også nogle, der gerne ville forstå skribentens tendens, og blandt dem var professor Harald Høffding, som SC havde sendt et eksemplar af sin digtsamling. Høffding svarede *Student Claussen* med megen venlighed og forståelse (10.9.1887, NKS 4978, 4°, IV). Digtene forekom ham *at være udsprungne af friske og sunde Øjeblikke*, og han fremhævede dem på bekostning af *en anden ung Digter* (sandsynligvis Johs. Jørgensen) for deres *lysere og frejdigere Ungdom*, men henviste samtidig SC fra *den lille Eros* til *den store*. *Jeg sympatiserer meget med "en Livsanskuelse grundet paa Elskov"; men jeg tror, at De vil erfare, at det er for snever en Ramme. Den store Eros, - den ideale Begejstring, som fører ad Tankens, Arbejdets og Kunstens Veje, og som driver til at søge efter Lys og Varme for saa mange som muligt, - har sin egen Salighed saa vel som sine egne Lidelser, og derfor ogsaa sin egen Poesi. (...) Dog det skal ingen Indvending være. I den lille Eros's Skole kan man lære at tjene den store. Det var jo det, Platon mente, at Eros hjælper at gøre det store Spring ud over det egne Jeg. Først det mindre, saa det større, det er den 125 naturlige Gang, og det er kun Asketikerne, der mener, at det mindre maa falde bort, for at man kan naa det større.*

SC takkede ærbødigt for Høffdings *smukke og venlige Opmuntring* (kladde og renskrift til brev i NKS 1340, 8°, IV, 21 og Acc. 1981/143 B2 (1)) og beklagede atter her den modtagelse, digtsamlingen havde fået: *fordi (...) jeg paa ét eneste Punkt tror det samme som B. Bjørnson*. Digtenes kritiske sigte har været rettet både mod *Romantikere og Realister (...): Jeg vilde vise, at ikke alt er raat, hvad der sættes i Ban; vilde gøre Propaganda for Skønheden i ethvert Kærlighedsforhold, eftersom baade Romantikere og Realister har gjort deres til at neddrage Folkets naturlige, sunde Bevidsthed om disse Ting. (...)*

Jeg tror ikke, at nogen ret for Alvor kan dyrke den store Eros, saa længe han endnu er ung nok til at digte paa sit eget Liv. Der vil indblande sig saa meget personligt, som maa have Udløb. Men det er maaske ingen Skade til; ti selv om man forstaar mindre, føler man stærkere, og det er i alt Fald i Poesi et Fortrin.

Den lille eros måtte foreløbig være inspirationskilden.

126

127

NOTER TIL NATURBØRN

Indledning til kommentaren

Na 2 er forsynet med følgende efterskrift: *Det har med denne Udgave ikke været Forfatterens Hensigt at ændre eller forbedre den Tekst, hvori disse Ungdomsvers blev formet. Kun et Par ubetydelige Ændringer er foretagne for at føre det oprindelige Udtryk tilbage, hvor han allerede i den første Udgave havde ladet sig forlede til tvivlsomme Fornyelser.*

S.C.

Et udførligere udkast i afskrift ses i NKS 1340, 8°, XVIII, 107.

To første-udgaver med rettelser af SC (bl.) ejes af henholdsvis lektor, cand. mag. Ruth Elmby, Kbh. F, og cand. polit. Jens Bork, Kbh. Ø. Rettelserne er benyttet i nærværende udgave.

Døgndrømme

M

A NKS 3634, 4°, I, 1, 3 (sign., rettet renskr., bl., dat. 6.5.1887)
B L-F. F. 21.8.1925 (Goethecit. udeladt)

V

A V, 1: *dvælende < d. s. < Strid og*
VI, 2 < d. s. < *Tag da det eneste, der er (< jeg har) tilbage!*

K

Und du (...), de sidste to linier af Goethes digt: Hoch auf dem alten Turme steht (1774)

Jeg syntes -

K

flaner, flirter

L

Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans Samtid I* (1944) p. 127

128

Kan du drømme med mig? (9.6.1884)

V

II, 8: *drilagtige*. Jens Borks eksemplar har: *medens drillende*, jf. Lø 106

Du som en lille Katteskilling er ...

M

A Nks 1340, 8°, III, 17 (sign. renskr., bly., dat. 20.1.85)

V

A III, 4 < *Naar andre vilde lege med min lille kælné Kat*

Vaar i Vinter

M

A Pol. 26.12.1885

V

A III, 3: *var < er*

K

VS-SC 1

Dæmring (10.4.1885)

V

I Jens Borks eksemplar er V, 5-8 erstattet af flg. str.:

*Bag Tæppet rask du (< jeg) gemte
de søde nøgne to,
undselig du dig klemte
ind til mit Bryst.*

Rettelsen fulgt i Na 2, idet sidste linie dog udvides m.: *og lo*. (Således også i Ruth Elmbys eksemplar). If. kladden til efterskriften til Na 2 er således *den rigtige Slutningsstrofe sat i Stedet* (se s. 127)

Hver Morgen, naar jeg vaagner

V

II, 4: *I Solens Em > i Sol og Em* i udk. til efterskriften i Na 2 (se s. 127)

Sagtelig ...

M

A NKS 1340, 8°, III, 18 (sign. renskr., bly., dat. 16 Maj 1885)

129

L

EF I 22

Paa Strandvejen

M

A NKS 1340, 8°, III, 18 (udførligt udk., dat. 20.5.85)

V

A Titlen < *Aarsag og Virkning*

K

Chaussé, (brolagt) hovedlandevej *Dampsporvognen* kørte fra Trianglen ad Strandvejen til Klampenborg (1884-92) *sonor*, klangfuld
formaliter, m. iagttagelse af den ydre form

Sent hjem

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 1 (sign. og rettet renskr., bl., dat. 5.10.1885)

B NKS 3633, 4°, I, 1, 4 (sign. renskr., bl., dat. 5.-6.10. 1885)

V

A+B Titlen < *Morgen* (kun A)

A forlæg for B, idet strofen dog er ændret til at være 2-liniet

I, 1 < *Da ind jeg kom ad Porten,*

I, 2: *da* < *alt*

II, 1-2 svarer til II, 3-4

II, 3-4 svarer til II, 1-2

III, 1: *kiged* < *skotted* III, 1-2/var. *Skønt som i Døs jeg vandred, jeg gad ej gaa i Seng.* (kun A)

III, 3: og *drev saa/var. Jeg stavred* (kun A)

IV, 1-2 < *Ud Morgensolen strøed fra skyfri Luft sit Guld*

V, 1-2 overstreget < *En Pige sad og malked de søvnig-dumme* (< *-sløve* < *-dumme*) *Kør*, (kun A)

V, 3: *stirred* < d. s. < *gloed*

VI, 1: *Kløvret*, < *Kløvret* < *Græsset* (kun A)

130 VII, 1: *grønne* < d. s. < *Kløver* (kun A)

VII, 2: *skinned* < d. s. < *lued* (kun B)

VII, 2: *varm* < *héd*

VII, 4: < om *hende, som I véd.*

K

- *hæs*, stor stak

kvæged, forfriskede

Kærlighed

M

A NKS 1340, 8°, III, 17 (usign. renskr., bly., dat. 26.12. 1884, u. t.)
Optr. i *Damernes Noteringskalender for 1919* (1918) p. 3

Bagefter (1885)

V

I Ruth Elmbys eksemplar er I, 5: *saa fin sig > sig haarfin*

En Stormdrøm der gaar ... (21.11.1885)

Messalina

K

Messalina, Valeria, romersk kejserinde, Claudius' hustru, berygtet for sin stærkt sanselige, grusomme og herskesyge karakter. Henrettet 48 e. Kr.

EF I 9-10; 12 og NKS 1340, 8°, III, 19 (notat 16.8.1885) om den biografiske baggrund. If. Nks 1340, 8°, XIII, 72 er *Messalina den gamle Dronning Luise* (1817-98), gift m. Christian IX

For god!

Kærligheds Program

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 6 (sign., rettet renskr., bl., dat. 29.10.85)
131

V

A Titlen < *I Skumringen*

X og XI erstatter flg., overstregne str.:

"Fortæl, kan De elske?

forstaar De mig ... ægte?

O, tror De! ... Da elsk mig,

da maa De ej nægte."

L

EF I 21

Elias Bredsdorff: *Den store nordiske krig om seksualmoralen* (1973) p. 304

Solnedgang (5.1.1886)

K

-*mir (...)* Gedärme. Ordret har cit. ikke kunnet lokaliseres, men det er muligt, at SC cit. efter hukommelsen. Det minder i hvert fald om AT VIII: VII, 1. 4 (Eisters udg., bd. II p. 369)

Hvorfor mon?

Sommermorgen

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 7 (udat., usign. renskr., bl.)

B NKS 3633, 4°, I, 1, 9 (udat., sign. renskr., bl; sm. m. to andre digte under fællestitlen: *Naturstemninger.*)

C NKS 1340, 8°, III, 17 (sign. renskr., bly., dat. 12.1.85 (*skrevet om Vinteren*))

V

A+ B I, 2: *slummersvag*, < *søvntræt*, *svag*,

C I, 2: *slummersvag* < *søvntræt*, *svag*, < *vellystsvag*.

Pan

M

A L-F.F. 23.12.1886

Oversat til eng. i: *A book of Danish verse (...)* by S. Foster Damon and Robert Silliman Hillyer (1922) p. 161-164. Sm. m. *Udenlands*, se *Pi II*)

132

V

A I. 41-43 udeladt i avistrykket

K

Pan, se note til Dj III *Afrodites Dampe*. SC forsyner selv digtet med flg. note i L-F. F.: *Pan, græsk Gud, der bor inderst inde i den tavse, ensomme Skov. Den Angst, Skovens højtidelige Stilhed fremkalder hos somme, troede Grækerne, kom fra Pan, og benævnte den panisk Skræk. Fauner, dvs. Skovguder.*

Ekko, en nymfe, der blev efterstræbt af Pan, men selv fortæredes af kærlighed til Narkissos, så tilsidst kun stemmen var tilbage af hende

VS-SC 2

Efter Regnen (18.5.1885)

Faldende Sné (før 9.2.1886 (?))

M

A H. F. 12.3.1886

K

VS-SC 2

En Fabel

M

A L-F. F. 16.11.1885

Dat. November

V

A l. 16: *Blomsten < Blomster*

l. 17 < *Snedige Lægmand som brave og dumme studerte,*

MI. l.19 og 20 er udeladt flg. to l.:

- *alt, som i Knaphul bar Baand eller Snore paa Ærme, hele den mer eller mindre betitlede Bærme.*

l. 21: *med dem < men her*

l. 25: *"Ja, gode Mand!" > "Dem faar jeg nok,"* (i Jens Borks eksemplar)

K

Assessor, dommer

Manna (19.11.1885)

M

A H. F. 12.1.1886

133

V

A II, 1-2 < *En Sommerdis laa over Lande,*

Violer og Roser sprang ud,

III < *Da kom der et Budskab fra oven,*

et uventet kongeligt Brev.

Hos Borger, hos Bonde bag Ploven

en endeløs Jubel der blev.

IV < *De flaged med Fanen fra Himlen*

for Friheden, Kongen dem gav.

Et Folkeslag troed i Svimlen,

at Kæmpernes Aand steg af Grav.

V, 1-3 < *I Festdragt derud under Bøgen*

med klingende Toner man gaar

og glemmer at høre paa Gøgen

VI < *I Drømme, der bruse og flagre*

som Majløv, man lever sig ør:

det stærke, det sollyse, fagre,

det frie, som evig ej dør.

K

Legende om Manna, 2. Mos. 16,14 ff. og 4. Mos. 11,4 ff.

Hosianna, hyldestråb, som jøderne henvendte dels til Gud, dels til kongen

Fanen fra Himlen, Dannebrog, der if. sagnet faldt ned fra himlen i slaget ved Lyndanis 1219

Friheden, Grundloven af 5.6.1849, givet af Frederik VII

Hilsen (sommer 1886 (?))

M

A NKS 1340, 8°, IV, 20 (usign., udat. renskr., bly.)

B H. F. 15.6.1886

V

A Titlen < *Et ungt Demokrati*

B I, 2: *end* < *og*

I, 4: *Selvstyringsdrømmen* < *denne Frihed*

K

Besøget blev bragt i stand efter forslag af redaktør Emil Bojsen. Studentersamfundsgæsterne (ca. 80) ankom m. særligt skib fra Kalundborg pinselørdag 12.6., hvorefter man samledes til et møde, hvor *Hilsen* først blev sunget, dernæst talte bl. a. Georg Brandes. Dennes hovedtale - 134 dagen efter - er optrykt i *Samlede Skrifter XII* (1902) p. 265 ff. Se videre VS-SC 8, 10, 12 og 13 og Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans Samtid I* (1944) p. 96. Et lignende besøg til Jylland 1887 omtales af Johs. Jørgensen: *Mit Livs Legende I* (1916) p. 158 f.

Politiets Stave, jf. at regeringen okt. 1885 havde oprettet et militært gendarmerikorps og udvidet politistyrken

Prokrustes-Leje. P. var en græsk røver, der tilpassede sine ofres størrelse efter en seng ved at hugge af dem eller strække dem. Heraf prokrustesseng: en form, hvori man vil tilrette noget, så det stemmer m. på forhånd fastlagte teorier eller formål

Cit. UB 2 93 f.

Antonius Gynt. I. Drømme

K

Antonius Gynt. Navnet refererer vel til G. Flauberts roman *Den Hellige Antonius' Fristelser* (1874) og til Henrik Ibsens drama *Peer Gynt* (1867). Værkerne skildrer henholdsvis en drømmer og visionær, der fristes af djævelen, og en fantast, hvis drømme sætter ham udenfor virkeligheden

Junge Leiden, 1. afsnit i Heines digtsamling *Buch der Lieder* (1827)

Antonius Gynt. II. Vision (jan. 1887)

M

A NKS 1340, 8°, IV, 21 (udat., usign. renskr., bl.)

V

A Titlen < *St. Antonius' Fristelser. I*

Digtet er led i en mindre række digte o. Antonius' fristelser

K

Bjørnson. I skuespillet *En Hanske* (1883; 2. version 1886) kaster den kvindelige hovedperson Svava sin handske i ansigtet på sin forlovede Alf, da hun erfarer, at hans *arm* før deres forlovelse har *lagt om hundre pigers hals*. Selv har hun ikke kendt en mand før mødet m. Alf. B's opfordring 135 til kvinden lyder da: *den Mand, jeg vælger, skal være kysk; disse Herrer fra de hundre Favntag vrager jeg* (B. i *Pol.* 4.3.1887, cit. E. Bredsdorff: *Den store nordiske krig om seksualmoralen* (1973) p. 239). Se også note til s. 140 og 186 *Flerkoneri*, polygami - af B. kaldt *Mangegifte*

Antonius Gynt. III. Det værste

K

Bettina, A. Elisabeth v. Armin, ty. forfatterinde (1785- 1859). B. er den ital. kortform af Elisabeth. Citatet ikke identificeret

Lø 132

L

Elias Bredsdorff: *Den store nordiske krig om seksualmoralen* (1973) p. 304

Antonius Gynt. IV. Sommervarme

V

I Jens Borks eksemplar er l. 50-55 streget over m. bly. og l. 54-55 m. bl.

Na. 2: l. 54-55 > *Det er en syndig Varme!*

Hvem er Tænker? hvem er dydig?

I kladden til efterskriften til Na 2 læses: *Jeg vil røbe, at jeg et Sted i hele den lille Bog har gjort en virkelig Stilrettelse, idet jeg omskrev det sidste Vers af "Sommervarme" saaledes:*

"Hvem er Tænker? hvem er dydig?"

Det er sket for at befri et frisk, kunstnerisk Digt for en ufrisk Pointe.

K

frech und froh. Cit. har ikke kunnet lokaliseres, men det virker som en parodi på det bekendte

Turnerwahlspruch:

Frisch, fromm, fröhlich, frei

Slippe, passage ml. to huse; smalt stræde

Olietryk, farvetrykt, litografisk efterligning af et oliemaleri

136

Antonius Gynt. V. Forbandelse (jan. 1887)

M

A NKS 1340, 8°, IV, 21 (udat., usign. renskr., bl.)

L

Jørgen Andersen: *Viggo Stuckenberg og hans Samtid I* (1944) p. 128

Antonius Gynt. VI. Nye Piger

K

Videts Salt, jf. at på lat. betyder sal både salt og vid; mangfoldige steder i oldtidslitteraturen fremhæves det, at tale kan friskes m. salt

Udk. til efterskriften til *Na 2* (NKS 1340, 8°, XVIII) omtaler digtet og dets biografiske baggrund, jf. s. 127

Ft 37

L

Carl Bergstrøm-Nielsen: *Analfabeternes forlægger og den glade magister* (1974) p. 38

Raadløs (27.7.1886)

Maaneskin (16.9.1886)

V

I Ruth Elmbys eksemplar er str. III overstreget

Første Gang

Spøgelsesfrygt

V

II, 1: *kælen* > *dugget* i Jens Borks eksemplar

Dine Kys er imod dig

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 13 (sign. renskr., bl., dat. *Nakskov* 12.11.86)

V

I. 24-28 optr. *Pol.* 10.12.1916

K

(...) *Hælen*, jf. 1. Mos. 3,15

Anka! Anka!

M

A NKS 1340, 8°, IV, 20 (udat., usign. renskr., bly.) 137 B NKS 3633, 4°, I, 1, 13 (sign. renskr., bl., dat. *Køge* 15.11.1886)

V

A+B I. 3: *naar blot < saa snart*

K

Anka, se note til næste digt

Der slumred i dit Blik ...

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 13 (sign. renskr., bl., dat. 28.11. 1886. Arket - hvorpå også de to foregående digte er skrevet - er illustreret af SC og dediceret hans daværende forlovede (og senere hustru) Anna Cathrine Christensen. *Anka* kunne være en sammenrækning af fornavnene

V

A I, 3 < *Hvem giver os igen den Nat, som spildtes!*
III, 3 < *mens Munken - jeg - sér ud til alle Haande*
IV, 2 < *af Sjæls-beklemmet-tungtvemodig Vaande.*

Efteraarsdigt

Et Farvel (sensommeren 1886)

M

A NKS 1340, 8°, IV, 20 (udat., usign. renskr., bl.)

K

Højsangen, 1, 16

I Drift

K

kvær, tværs

at tage sit Parti, hentydning til Paludan Müllers *Adam Homo X*, beg., hvor udtrykket betegner at slå af på sine ideelle fordringer

Kains Arv, arvesynden

Aftenskumring

M

A NKS 1340, 8°, IV, 21 (udførligt udk., dat. 14.1.87)

138

V

I Ruth Elmbys eksemplar er l. 72 og 76-77 slettet

I Marts

M

A NKS 3633, 4°, I, 1, 14 (sign., rettet renskr., bl., dat. 12.3.87)

Optr. *EoF* (de fire første str.) og i *Damernes Noteringskalender for 1922* (1921) p. 4

V

A II, 1/var.. *I Gaderne slentrende Sværmen sig soler*,

IV, 2: linien afsluttes m. spørgsmålstegn

Mlm. IV og V er flg. str. streget ud:

*Haabet er vaagnet, min Længsel er træt.
Jeg pakker min Kuffert og løser Billet.*

Dernæst markering af afsn. - ligesom ml. VIII og IX.

Istf. X og XI har renskr. flg. to overstregne str.:

*Martret (< Isnet) af Nag og med Hjærtet i Saar
næppe jeg mere vil tro paa en Vaar*

*Jeg aner bag Martssolens gøglende Lader
en lurende Vinter. Endnu jeg hader!*

TIDSKRIFTE (20.12.1887)

K

Jomfru'mord, refererer til *Fredmans Epistel* 25,5:

*Sjung här om Jungfru-mord,
Om hur en Brud blir gjord,
Hur under Valdthorn hon kämpar och spritter
på et Bord.
spritter, hopper, spræller*

Nymnesker. I. Tidsbillede

Nymnesker. II Hos de ventende (9.2.1887)

V

VIII, 2: *vi (...) har > som ikke er i Na 2*

K

tørke, tørrer ud

139

Nymnesker. III. Metamorfose

V

I Jens Borks eksemplar:

II, 1: *drømmer > drømme*

II, 3: *og rømmer >, vil rømme*

K

Metamorfose, forvandling, omdannelse

Lunger (...) Gæller, jf. D; III *Et Rimbrev*

Nymnesker. IV. Poesi

M

A NKS 1340, 8°, IV, 20 (udk. samt usign. renskr., bl., dat. 19.11.86)

V

A Titlen < Program

III, 1: Er der ej < Har ej I

IV, 4: Taageflor. < Rosenflor!

VII og VIII dannet på grundlag af tre str.

Nymennesker. V. Ungdom

Nymennesker. VI. Nymennesker (14.2.1887)

L

I. 57: "Mon der er Trøst (...)" < "Mon der Trøst (...)" af udg.

K

Maleren, sikkert A. Gottschalk (jf. Troels Andersen: *Albert Gottschalk* (1977) p. 111). Se i øvrigt note til *Pi II Til Albert Gottschalk* m. henv.

Chalup, mellemstor båd tilhørende marinen

Kassematter, (bombe)sikrede kælderrum; ældre befæstningsanlæg. Kronborgs berømte k. befinder sig under voldene og er tildels bygget i to stokværk

Virak, egl. harpiks brugt til røgelse

Nymennesker. VII Credo

K

Credo, lat. jeg tror; trosbekendelse

140

Til Alle (28.11.-20.12.1886)

Til Alle I

M

A NKS 3633, 4°, I, 15 (udat., usign. og rettet renskr. af de 5 første str., bl., u. t.)

V

A I, I, 1: *til (...)* Blade < *i Solen, Sølet*

I, II, 1-4 < *Og mild som I min Kritiker, i Sved
og Slid, har pløjet Side op og ned
og ikke glemt et Vers, fra først til sidst!
men nødes dog at ynke mig, - hvor trist,
at jeg har ikke givet fuld Besked!
Han siger vel, at han min Mening ved,
men kun ved Gætteri og saa omtrent,
jeg er fra selve Hovedslaget rendt*

K

Uden Midtpunkt, hentydning til S. Schandorphs roman af dette navn (1878), der beskriver en handlingslammet ateist og æstetiker

Yrke, ørke, ørkesløs (forgæves) adfærd (*Ordbog over det danske Sprog* (1954) bd. XXVII, sp. 1687)

Estrup, J. B. S. (1825-1913) var bestemt modstander af Venstres krav om folketingsparlamentarisme, og da han 1875 dannede et udpræget landstingsministerium, hvor han selv overtog finanserne, begyndte en tyveårig strid, der rejste størsteparten af folket imod ham, og som vigtigste momenter havde følgende: strid om forsvarssagen 1875-76, nederlaget 1876, Visnepolitikken, Venstres knusende valgsejr 1884, attentatet på E. 1885, derpå følgende politilove, de provisoriske finanslove 1877 og fra 1885 Kbh's befæstning m. m. Forliget 1894 tvang ham til modvilligt at trække sig tilbage

aflevere (...) *Handske*, udfordre (...) til kamp. Udtrykket alluderer specielt til B. Bjørnsons opgør med *Systemets seksualmoral* i skuespillet *En Hanske*, se note s. 134 og 186

Forholdsreglerne. De provisoriske (dvs. *foreløbige*) finanslove var udstedt af regeringen og begrundet i påtrængende 141 omstændigheder: *Forholdsreglerne*. Gyldigheden burde dog betinges af Folketingets efterfølgende samtykke. Derfor kan SC opfordre folket til at *tage Styret selv i Hænde*, jf. at faderen, venstrepolitiker Rasmus Claussen, der på dette tidspunkt befandt sig på yderfløjen af sit parti, 1885 idømtes 3 mdr.'s fængsel på grund af opfordring til skattenægtelse og dannelse af riffelringe

denne Snak om et "Par Trær", refererer til krigsminister J. Bahnson, der foreslog en del af Dyrehaven udlagt til fæstningsanlæg. Han gennemførte fra 1884 en sikring af Kbh.'s forsvar via selvbeskatning og provisoriske bevillinger. Ved dette, i hovedsagen ikke legaliserede, arbejde, gjorde B. sig til én af ministeriets mest forhadte mænd. Han faldt som politiker ved forliget 1894. Jf. f. eks. SC i *L-F.F. 26.7.1887: Fra Saxkjøbingmødet. I. Bahnson og Johs. Jørgensen: Mit Livs Legende I* (1916) p. 154 f.

Øhlenschlæger, jf. dennes *Sanct Hansaften-Spil (Digte, 1803)*, der er et Dyrehavestykke ligesom Heibergs: *Recensenten og Dyret* (1826)

Aaerstrup, sceneriet ses f. eks. i *Charlottenlund og Dyrehaugen i Digte* (1838)

Kildebæger, SC tænker sikkert på Kirsten Pils kilde, hvortil der valfartedes ved Sct. Hans-tid på grund af dens helbredende virkning

den døde Haand, egl. et juridisk udtryk, der betegner, at gods, formue el. lign. er båndlagt, således at det er unddraget fri dispositionsret. Her om det forhold, at Estrup kvæler alt liv

Profos, bøddel

Sokrates. S. blev 70 år gammel anklaget for gudsfornægtelse og dømt til døden i 399 f. Kr. SC alluderer tilsyneladende til den kendte talemåde, tillagt S.: *Jeg ved, at jeg intet ved* (Cicero, *Academica I* 4,16), dels til S.'s forsvarstale, slutn.: *Men nu er det nok paa Tide at gaa bort. I gaar atter ud i Livet, jeg gaar ind i Døden. Om jeres eller min¹⁴²Lod er den bedste, ved ingen undtagen Gud.* (C. Høeg og H. Ræder: *Platons Skrifter I* (1932) p. 298) S. var således ikke ateist

glide, blive sunket uden vanskelighed, "gå ned" (egl. om mad el. drikke)

Til Alle II

K

Plato. Selv om Platon forestiller sig et skel ml. sjæl og legeme (og som sådan får betydning for kristendommen), betoner han dog også, at det sanselige repræsenterer - omend kun ufuldkomne - spejl- eller skyggebilleder af de evige og uforanderlige ideer

en Livsanskuelse paa Elskov grundet. Embedsmanden og filosofen Viggo Drewsen (1830-88) udgav 1881 *En Livsanskuelse grundet paa Elskov*, hvori han viser, at den menneskelige selvhævdelsestrang og slægtstrang kun finder sin fulde tilfredsstillelse i ægteskab udsprunget af sand kærlighed. Han forkaster enhver form for metafysisk eller religiøs forklaring og baserer sin filosofi på erfaring og fornuft. Jf. *Lø 66*

Pernille, den rådsnare, livsnære og sensuelle tjenestepige i en række Holbergkomedier

Huspostil, samling af prædikener el. gudelige betragtninger til husandagt

som Samson. If. Dommerbogen 15,15-16 dræbte Samson 1000 filistre m. en æselkæbe

Limpind, egl. pind bemurt m. lim og anbragt i buskads, således at småfugle, der satte sig derpå, blev hængende fast

Gløder (...) *sanker*, Romerbrevet 12,20

sløjfet hen, brudt ned

det skøre Kar, Peters første Brev 3,7

glipper, svigter, ikke mere gør fyldest; slipper op

Kippe, knejpe, bordel 143*En Skøge*. Der skelnedes ml. offentlig prostitution (legaliseret og under polititilsyn) og hemmelig p. De offentlige bordeller blev først nedlagt 1906

L

GM 80 ff.

144

145

SOPHUS CLAUSSEN

MINA

KØBENHAVN

DET SCHUBOTHEESKE FORLAG

1902

146

Mina *indeholder*: 1 Mina. 2 *blank*. 3 Sophus Claussen: Mina. Et Digt om Byen. *Forlagsmærke*. København. Det Schubotheseke Forlag. J. L. Lybecker og E. A. Hirschsprung. 1902. 4 København. Græbes Bogtrykkeri. 5- 37 *tekst*. 38 *blank*. 39 Efterskrift. 40 Sophus Claussen: *liste over ti bøger fra Naturbørn til Trefoden med priser fra 1,25 til 4,00 kr.*

Omslaget er hvidt med sort tekst og grå vignet, på bagsiden forlagsmærke. Format 170×128 mm.

147

I · OUVERTURE

Den Flok af modne Kvinder, som med en fyrig Vin
gad læske de lidt sprukne Læderflasker,
som i den grønne Livskraft vil djærvt fornye sin
og helst har friske Fisk i sine Masker,

saa frit i Simons Øjne, da han var tyve Aar,
strøg nær forbi ham i Teatergange
og dømte af hans Tavshed, hans blonde Smil og Haar
ham som en Jomfru uberørt og bange.

De spinkle unge Piger, de har en Røst saa blød,
saa øm en Hast, hvor to og to de sværmer.
Men bedst om Simons Ømhed, hans Ungdom hvid og rød,
var trøstet i en kyndig Frues Ærmer.

Thi mange Kyllingsorger, før Læberne fik Dun,
gav Mina ham, et Pigebarn paa atten,
saa blød og skær og buttet og Spanjerinde-brun
og med en Syndelyst saa sort som Natten.

148

II · 1884

Det var det Aar, som Slottet om Høsten var brændt
og vort Senat til Pulterkamret flyttet,
hvor det fik staa - som mangt, der har bedre Dage kendt:
bestandig spurgt, bestandig ubenyttet!

Et Jubelaar, da Piger og Slotte kom i Ild;
thi Verden blev saa solskinsløs og sober;
da kort sagt Dyd og Love var ude af Spil,
men Haverne saa grønne i Oktober.

Og mangel solklar Høstdag man drømte ved en Bog
for aabne Vindver, hvor en Kvindes Kammer
laa kækt og ungt ud over en Vildvin-ranket Krog
med Græs og frodigt Løv og sorte Stammer.

Aa Efteraar, naar Storstaden bruser os imod
hver Dag med nye Fejder i Avisen,
hver Aften klædt i Snørliv med jomfruspændig Fod,
der træder frank og fejende paa Flisen!

Aftner med Regn og Maane, Dage i Ørsteds Park
med Skæmt og Kys bag brune Bronzeformer,
hvor i det spæde Løvspring man drømmer ved *Jeanne d'Arc*
men ved *Silén*, naar Efteraaret stormer.

De raske Stævnemøder, og al den Lyst og Nød
af kloge, sarte Børn med blonde Manker!
og sydlandsk-fine Døtre som Mina, kæk og sød,
dem man gaar til at kysse som i Tanker -

III · MINA

Hun var saa ny i Gadernes Tummel, hvor der sker
det halve, som er sagt i slemme Bøger,
en By som Babylon i Kultur: med Mausolér,
Teatre, Slotte, fyldigstore Skøger ...

Ti tusind Mile borte de sorte Racer bor,
der er som Skøger ganske fri for Kummer:
de spiser Kød og jodler, men Sproget fattes Ord,
og imod Nat af Sprognød de forstummer.

Med mange Sprog og Haandværk i brede Stæders Flor
Kundskabens lyse Børn som Solen skinner;
dog græder de og græmmes, raaber i Kirkers Kor
paa *Gud* - og *elsker* deres hvide Kvinder.

Og naar det mørknes, Husene stejlt og oplyst staa;
i Gaderne er Skridt med Stemmer blandet.

Og her løb hun paa Simon og fik ej Lov at gaa
et Efteraar, som Folk tog ind fra Landet.

Med Hatten skæv og Sløjfe ved Halsen, blød og let,
var Mina vims fra Næsetip til Hæle,
et Barn med Kvindes Form, i Undselighed koket,
gylden af Hud, med ømt bedrøvet Mæle.

En Kat med kælnø Øren og højt forvorpen Smag,
blaaøjet, Haaret brunt om Panden kruset,
som hun kom fra sin Købstad en hed Septemberdag
til et Par gamle Folk som Barn i Huset!

150

Saa mild og ung og fyldt af et nyhedssygt Begær
gad Frøken Mina vidst og gad vel vove:
om det var smukt og Simons de mange Taarer værd,
hvis han fik Lov i hendes Kurv at sove -

Hvem husker mer: hvor tidt hun blev vred og løb sin Vej,
til Simon var en Ynk, saa sær og saarlig,
og da er det med Kvinder: de kan ikke sige nej,
naar én er ung og beder for alvorlig.

Jeg véd kun om en Aften, han fulgte hende hjem
og brast i Graad, da just han vilde trodse, -
at sirlig hun et Lommetørklæde tog frem
og tørrede ham kønt: "- Din lille Tosse!"

151

IV · EKSEKUTION

Hun stilled omsigtsfuld paa sit Natbord et Glas
med Mælk ... hun nænte ej, han skulde tørste.
Vi kommer til det værste: hun bænkedede ham Plads,
kredensede ham sin Vin - den allerførste.

En Nat blandt Minas Strømper, Korset og spidse Sko
er altsaa en Studenterhue funden,
imens en ung Umættelig stolt og fuld af Ro
sov ind, og hun holdt Bægret ham for Munden.

Tænk Dem en grøn Titan, der erkender i sin Trods,
at Minas Haar kan svøbe Minas Hofte.
Hun finder ham saa fin - denne *søvnige* Profos! -
(skønt hun er vred) og kysser ham saa ofte.

Men som det dæmred, laa hun paa Albuen taust,
mens Simon sov retfærdig paa sit Øre;
hun saa sig om og gættede - en kvindelig Faust -
paa nye Ting, hun skulde se og høre ...!

Før Klokken seks hun satte sig op, trak Hoser paa,
forbavset: hvad dog Verden gav at prøve!
Hun klappede adspredt Simon, og da han skulde gaa,
hun kysset ham - for ikke at bedrøve.

Saa gik han bort og drømte sig viet som et Sværd
og som en Rose elskovsfuldt bedugget.
Men Mina flagred ud som en Fugl med nye Fjær
til kyndige Veninder ... lo og sukked.

152

V · VENINDERNE

Der var en Flok Veninder, som Mina tog paa Raad,
som hun forsvared hedt og over Maade,
saalænge de var ny, men som hun kry og kaad
en Uge efter spottet uden Naade.

De hæsligste Veninder, en ældre huslig Slags
uartigbrede *Jomfruer* med flade
Provins-Ansigter, sødladne Væsner, hvor man strax
fornam en Lugt af Madstræb og af Gade.

Hun tilgav deres Styghed, der var et Syndens Værk
- som Herren tilgav Røveren paa Korset!
hun havde gærne givet en Koblerske sin Særk
og Dronning-gæstfri delt sin Seng med Horset.

Ja Simons unge Skat med den fine, rene Duft
i Haar og Hud - hvem helst han med det samme
gad føre hjem som Brudgom - hun aandede den Luft,
der raadden steg fra disse tunge Pramme.

Hun vilde jo kun leve, hun drømte kun om Liv:
en Fart med alle Sejl og alle Flag paa Masten!
men spurgte ydmyg Tøjten og Kirsten Giftekniv,
om *Livet* ikke muligvis var *Lasten*?

Hun saa med ædel Medynk paa dette Søsterkor,
der snaged grisk i Pande og i Potte.
- - Et Skib, der skal paa Langfart, faar Rotter med om Bord
en ussel Baad, der ikke har sin Rotte!

153

VI · BRUDDET

Lidt hverdags blev det Simon, da Alting nu var sket,
men hun fik lært ham paa et Vinterhalvaar
at føle, som det anstaar en Elsker og Poet,
hun slap ham blot - - - og bragte ham til Alvor.

Ak saadan er det Menneskens raa Ubændighed

i Overmod som Guder sig at mætte
og kun at tænke, tvungne af dyr Nødvendighed,
som det for os er kært og dem det rette.

Hun var en Faust i Skørter, som sagt, der løs og fri
ledte om nye Glæder og ej spøgte,
som med en vis Beslutningens Filosofi
opstøved Fanden, ægget af hans Rygte.

De Folk, som har lidt kvindelig Godhed smagt, de ved:
Fornuft forstyrrer kun en saadan Hjærne,
mens *han* i ung Forelskelses Slyngelagtighed
gik strengt til Værks og præked altfor gærne.

Det er nu saa i Verden: enhver skal have sit.
Den ene ønsker Blomster, Baand og Smiger.
Den anden ønsker *Lidenskab*, som gives ungt og frit,
og fordrer *Sjæl* af lattermilde Piger.

Han var en utaknemlig, der lønnet Kys med Skænd.
Kan Verden aldrig blive kæk og fri mon?
Saa skrev hun: "Fa'er vil gifte mig med en Barndomsven.
Farvel! jeg rejser. Glem mig, lille Simon."

154

VII - FORVANDLINGENS LOV

Ak ingen Sjæl, som lever, kan udstaa Ensomhed;
læs Digterne - spørg "Niels" og "Jens" og "Jørgen"
i vore danske Bøger: og føl den klamme Sved
ved disse Heltes haabforladte Sørgeren.

Nej intet Kræ paa Jord er skabt for Ensomhed.
Det er en Sot som Kræft og onde Bylder.
Vor Klode blev jo bygget mangfoldig, vid og bred
med Hav og Luft og Fisk og Fugles Mylder.

For hver en Strøm af Kraft er skabt en Søsterstrøm.
Vi er som Oceanets Traadekabler.
Og har du drømt om Livet, gaa ud og mød din Drøm,
da er du stærkere end alle Fabler.

Der tales i et Sagn om det "Horn, som kalder Mænd",
som jærnbeklædte drager ud at stride.
Men Adam blev til Mand, den Gang Eva gav sig hen
og vaaged skøn og listig ved hans Side.

Den første Kvindegunst er et Mandighedens Tegn,
den største Hæder, hun os kan beskære,
hvorfor man, overtroisk, i mangel landlig Egn
har ment, at Kvinden gav en Mand sin *Ære*.

Hun skænker ham en Styrke helt ny. Og er det sket,
har han en Skat, hun ej kan tage mere,
skønt Kvindesind er lunefuldt Elektricitet,
hvis Strømme ofte vildt *vagabondere*.

155

For hver en Drøm i Verden en Nabo
Drøm er til, og Mina dyrked frejdig
Naboskabet. Og er en Nabo
træt, en tjenstvillig Genbo vil
helt gærne hjælpe Fræknen
over Tabet.

Jeg digter denne Hymne til Forandringens Lov,
til Kræfterne, som uophørlig skifte,
der knytter sig og løses, i et aandeligt Behov,
Naturens evig muntre Mangegifte.

For hver en Kraft i Verden er der en Nabokraft.
Jeg giver Jer til Pant derpaa mit Hoved.
Hvis ej din Sjæl er gemt i Maren Ammes Strømpeskæft,
al Livets Herlighed den er dig lovet.

Hun var en Faust i Skørter, et vildtfarent Lyn,
som Ild i alle Huse vilde tænde.
Hvis et af hendes Luner en Dag slap ud i Byen,
det standsed ikke før ved Verdens Ende.

Thi hvorfor sidde stille, naar paa hver Kant og Led
det mylrer med det Liv, vi higer efter,
og tapre Forbundsfæller i Uendelighed,
som skænker os uendelige Kræfter -?

156

VIII · NYE MAAL

Der var en fremmed Herre af djærv og mandig Magt,
som vendte hjem fra andre Byer og Taager,
han lærte Simons Hjærte at hige uforsagt
mod nye Maal, mens Blodets Drivkraft koger.

Du bør ej sidde ene og tygge paa din Spleen,
fordi en sjælløs Dame har dig blindet.
Et Aftensbord med Østers og en isafkølet Vin
samt Selskab - højner Dyrkelsen af Mindet.

En Aften sad dog Simon i Teatret og saa
et Pige hoved nær en gylden Pille
ved Siden af en Mand, klædt i sort, ærværdig graa.
Hun ligned Mina, men saa bleg og stille.

Var dette Minas Fader? fortrød hun siden sidst?
Hvad skulde de forgrædte Øjne sige?
Han syntes, det var Minas, - var det vist og ikke vist? -
og drømte længe om sin *blege Pige*.

157

IX · NYT FORAAR

En Strøm - naar den er vakt - kan ikke helt forgaa,
thi Kyssets Magt vil alle Kræfter tænde,
og Lyn vil slaa i Jorden eller blusse i det Blaa,
og Lyn vil lyne rundt til Verdens Ende ...

Det gik til sidst i Marts eller hen i April
(thi Engene bar Græs og Pilen Rakler),
da Mina skrev og opgav Adresse - *hvis du vil?*
Et Solskinsbud for foraarssyge Stakler!

Men du skal ikke komme, hvis ikke du har Lyst,
stod der til Overflod. Aa disse Skælmer,
de kradser et Par Ord fuld af Retskrivning og Trøst,
saa ved de, man *har Lyst* og ikke helmer -

Saa var hun ikke landet i Ægteskabets Ørk,
men hos en ni og tyve aarig Tante
i Smallegade - Syerske, højhjærtet, mørk,
af disse rappe, ranke, brillante ...

Den strenge Jomfrutante, som var saa klog og god,
holdt Vagt og tordned' for de to forfløjne,
men havde svage Stunder, saa Simon ej forstod
de kaade Ord og de to sære Øjne.

Og Mina, Pigebarnet med den rastløse Sjæl,
skal atter lære Dyd og gode Sæder
af denne tapre Kvinde, der var en Synder selv
og endnu drømte - ak! - om skønne Glæder.

158

Paa Søndag Formiddage med Sol i smaa Allér
med Haver om den vedbendmørke Villa,
hvor gennem aabne Vindver man skimter et Klavér
og slanke Frøkner klædt i Blaat og Lilla,

da Luften er saa ren, mens de grønne Lindes Fnug
besaar Chausséens Sol-indslyngte Skygge,
da en fortrolig Frokost med Kvinder er saa smuk
i stilhedslyse Stuers Sommerhygge,

sad Simon og drak Kaffe. Den ferme Tante lo
og slap sig løs i vovelige Tanker,
mens Mina fix og fuldformet, i to nye Sko,
med tause Planer over Gulvet spanker.

De tog i Skoven med ham og trak ham under Spøg
som Nymfer ind ad grønne Sommerveje
blandt ferske Anemoner, hvor Sukket af en Gøg
blir Sang og Fauner blæser paa Skalmeye.

Ved Skodsborg havde Mina nær bortført en Cyklist,
som laa med sønderbrudte Hjul og Eger -
og havde nær i Vedbæk, hvor de spiste tilsidst,
fordærvet Kelneren, som var ... en Neger.

Og Pinse-Mandag silde, som, én ved hver sin Arm,
de fulgte ham fra Togets Larm og Bulder,
den kække Tante støtted sig lidt viljeløs-varm
og hvilte sine Læber mod hans Skulder -

Hun bøjed Panden fra ham: "Bryd dig ikke om mig!"
og puffed ham til Mina med et eget
stilfærdigt Smil, der sagde: "Jeg véd, I skønner ej
paa hvad I har, før I har altfor meget!"

159

Men Mina gik og smilte som *den*, hvis Væsens Dyb
omfavner alle Former høje, lave,
som dristig kysser Palmen og det usleste Kryb
og alle Dyr i Edens store Have.

Saa fik han kysse Mina til et ørkeløst Godnat,
hvor knapt han hendes Hals og Bryst tør forske.
Bort med en nær Fortrolighed, altfor sød og plat,
men disse plumpe Omsvøb, dette dorske ...!

Natur maa stundum sejre i Sager af Natur,
og tør man ogsaa et Par Hægter løse
og se en Barm, en Skulder med fin og ung Kontur,
forguder dobbelt man de flinke Tøse.

... Med et umuligt Ønske drev Simon hjemad sent:
han *nød* endnu den underlige Dulmen
ved Tantens tause Mildhed ... og *ønsked* den forént
med Minas unge stolte Marmorsvulmen.

160

X · "LIDENSKABENS VINGER" - "SJÆLENS TEGNING"

Al Glæde er saa kort. Har en Muse ved vor Ild
fortrolig sat sig hen at knække Nødder,
da vil vi kysse hende en Gang og én Gang til,
mens Vers og Venskab staar paa gode Fødder.

Jeg vader og jeg vader i Efteraarets Løv
men kan trods al min Søgen ikke finde,
hvorfor Hr. Simon vedblev, som ganske blind og døv,
at kysse en saa tankeløs Veninde.

Hun flytted bort fra Tanten, hun stormed fræk og sød
fra Favn til Favn ... en munter Lykkebringer,
der kaared *dem* til Guder, hun optog i sit Skød:
hun laante selve Lidenskabens Vinger.

Han elsked og blev favnet, til Løvet faldt i Høst,
og Efteraarets raske Blæst og Bølge
paa ny bar Simons Ven til vor dryppende Kyst.
Han havde da en Søster med i Følge.

Hun ligned - fin og nordisk - en blond Odalisk,
- men som et indisk Vaaben, som en Daggert
af rig og sjældnen Skønhed, hvis Linje evig frisk
forener noget smærteligt og vakkert.

I sligt et indisk Vaaben kan være skjult en Sjæl.
Den stærke Klinge har en sælsom Svejning.
Og Blodets Stemmer tier, og noget hvisker: Knæl
for hendes *Karma!* (- det er *Sjælens Tegning*).

161

Der laa en Lok af Minas - de mørke Silkedun -

paa Simons Bord. Og Vennens lyse Søster
brød uvilkaarlig ud i et Raab: "Nej er hun brun,"
som var hun bleven skinsyg ... Ak, det trøster!

Han knælte ned for Pigen; thi noget hvisked: "Knæl!"
Og da de hvide Hænder blev ham givet,
det var, som om han kyssed hendes *Karma*, hendes Sjæl,
der skælved som en Susning gennem Sivet.

Hun var af dem, man elsker, naar Dagene blir graa,
naar Svalens lette Skrig er blidt forstummet,
af dem, hvis dybe Kilder er svære at naa,
hvis Kærlighed til Gengæld fylder Rummet.

Og da hun atter rejste: hvor stod hun rank om Bord,
mens Skibet flygted, fulgt af Røg og Maager.
Det var som Kærligheden, der loved uden Ord
at huske ham i fjærne By'r og Taager.

Hun loved ham saa sikkert at komme igen ...
Dog, Simon stamped vredt i Gadens Stene:
"Du blev min ømme Skytsaand, Gudinde og Ven!
... Men hvorfor har du ladet mig alene?"

162

XI · ET TILBAGEFALD

En skummel, graa December. Det hvirvler paany
med Sne, som ligner Aske, før den falder.
Og røgblaa vaagner Aftnen, mens Sol gaar rød i Sky,
til Julepynt, Velgørenhed og Baller.

Nu drager Storstads *Tusmørket* ind ad By og Bro,
hvor tunge, sultne Mænd sig hjemad slæber -
en sær og nøgen Danserske, Dronning uden Sko -
med grumset Smil om aabne, vage Læber!

Børn græder efter Lys. Kun en fattig Butik
ser Simon frem i Gadens Snævring skinne,
hvorhen hans *Længe-elskede* fra Tantens strenge Blik
er flyttet ud at bo med en *Veninde*.

De har bespist ham vel, og Veninden tar diskkrét
sin Hat, da hun ser gamle Drømme spire;
og Parret, som saa længe ej har hinanden set,
har lagt sig hen at sove Klokken fire.

Har Simon glemt sin Elskede, sin "Karma", sin *Sjæl*?
- Man glemmer ingen Stund sin fjærne Lykke.
Men der er nære Slanger, hvis Brod har ramt vor Hæl,
og som vi til vort Hjærte dog maa trykke.

Og Tumlen gror derude, mens Aftnen falder paa,
det klirrer let i Lygten, Gassen tændes;
saa kommer Trav af Drosker, tusinde Fødder gaa,
og Stemmer svinder, Stemmer mødes, kendes!

163

Han ligger tavs og drømmer sig om og om igen
med lukte Øjne fra sin hvide Pude:
Veninden, praktisk djærv, som er gaaet til en *Ven*,
og Mina, hun, hvis Vise nu er ude ...

Er Klokken syv? et Hvin af Fabrikker! Simon sér
det dukke frem med blege, unge Piger
paa alle Strøg, mens Vrimlen teaterpyntet ler
og Lys og Lunhed op af Gaden stiger.

De trodser og de kurrer, som alt i Nat var nyt,
med raske Smil og kaade Narrebjælder.
Og der skal smigres, skændes og føres sød Dispyt,
elskes som han og Mina ... elskes - eller ...?

En Knirken! Lys i Stuen; - han farer op af Blund.
Veninden staar og hænger langsomt Kaaben
og kommer kold af Blæsten, men smilende sund,
glad for sin stærke Ungdom, sorgløst aaben ...

En Hvergarnsbajadére, barmhjærtig uden Snak,
som ærlig paa de *slemme* Piger skænder
og vender oprømt hjem som benaadet, fuld af Tak,
fra Mad og Vin og fra solide Venner!

"Goddag I to!" Hun sætter sig kækt paa deres Seng.
"Naa hvordan har du haft det, lille Søster?"
Og fanger Simons Hænder: "Den slemme søde Dreng!"
og pludrer for ham, som en syg, hun trøster.

Et Haandtryk, mens man lider, en dæmpet Passiar
er sødt som Sangen i katolske Kirker ...
Hun er i højrød Trøje! hun ryger Cigar!
og trykker fast og venter, at det virker.

164

Men Mina ler og dækker medlidende sin Skat
- i Moderomsorg - lige til hans Næse:
Hun kender selv en ungdomsuskyldig Magt, som brat
kan Ild i disse døde Gløder blæse.

Og har *Veninden* bragt dem paa Sengen Mad og The
og selv spist med paany, saa godt hun orker,
har sindig klædt sig af, mens hun tit endnu maa le,
paa Timen i sin egen Seng hun snorker.

Nu stilnes Byens Trolddansen, nu slukkes Støj og Gas;
Tusmørke-Feen styrter blind og splitter
sit Flagreslør, sit Perlebaands-Brus af luftigt Glas,
afsindig nøgen strakt blandt sine Flitter.

Og Mina blir vemodig og blød og blander Graad
med én, hvis Arme favne blidt og presse
og holde fast, som skvulped og drev han med en Baad
let og berust, mens tavse Timer messe.

- Imens den store Vinternat blaa har hejset op
i Rummet sin metallisk-hvide Lampe
og strør sin Pragt og Kulde fra Stadens Dragekrop
til Bondens Stald, hvor Heste staar og stampe.

165

XII · EPILOG

Vi digter ingen Hymne til Minas brune Haar,
hvor sød hun ogsaa er, hvor kaad og sprælsk er;
hun hører til de Kvinder, hvis Hjærte ene slaar
for smukke Klæder og en fyrig Elsker.

Vi digter denne Hymne til Forvandlingens Lov,
til Kræfterne, som uophørlig skifte,
der knytter sig og løses, i et aandeligt Behov,
Naturens evig muntre Mangegifte.

Min Vogn drog tungt i Dun-Regn, hvor Kysten gik stejl
af lyse, lange Dønningrækker gnavet,
hvor grønne Baade bruste for spændte Lærredssejl.
Jeg saa' en Jomfru stige op af Havet.

Hun hvirvled som en Støtte fra Søens Fraad og Salt,
og som en Bølge over Sand hun skylled;
der stod hun frisk og vaad - hendes Bryst, som steg,
som faldt,
hendes Skulder, Arm og Fod var utilhyllet.

Og hvid og venlig smilte hun, lette som Skum
fløj hendes Skridt i Pige-sveje Lænder.
Hun slængte sig med Brisen omkring min Hals -
men *Rum*,
kun *Duft* og *Rum* blev hun i mine Hænder.

"Farvel nu blege Flane af Brise og Skum!
højhalset, fin og ærbar er min kære:
166 hun kysser saa landfast, saa højtidsfuld og stum
blandt Sand og Græs og Plankers brune Tjære."

167

EFTERSKRIFT

Et Brudstykke - men det væsenligste - af dette Digt er skrevet i Somren 1889 og trykt i et ungt københavnsk Dagblad, d. 2. Februar 1891.

Skønt en frimodig Omtale af Kødets og Øjnenes Lyst i de Aar ikke fandt en tilsvarende Frimodighed hos det herskende Publikum, var der dog adskillige, som i disse grønne Vers saa et Udtryk for Talentets Modenhed.

Da Forlaget har ønsket at udgive det lille Ungdoms-Epos, har Forfatteren benyttet Lejligheden til at gøre Fragmentet færdigt - uden dog at tilføje noget, som ikke var *antydnet* allerede i det første Udkast. Ny er den hedenske Hymne til Forandringens Lov og den indisk andægtige til Sjælen, samt en Del Vers her og der. Spøgen (eller Alvoren) er mere understreget, men forøvrigt den samme.

Marts 1902

S. C.

168

169

EFTERSKRIFT TIL MINA

Den myte om usædelighed, som *Naturbørns* udgivelse havde givet anledning til (se s. 122 ff.), fulgte længe SC, og den tolkedes fortsat efter anmeldernes ideologiske tilhørsforhold. Endnu da *Mina. Et Digt om Byen* blev udgivet i bogform 1902 mindedes man de *hundrede Piger*. Den radikal-socialdemokratiske *Folkets Avis* opfatter rosende digterens hensigt som denne at skildre "Naturens muntre Mangegifte", eller som han en *Gang har udtrykt det*: "Hvad er hundrede Kys af en Pige, mod Kys af hundrede Piger". (4.5.1902; sign. J. J.). *Det er Vers om en Københavnertøs, for hvem Kærligheden ikke eksisterer som andet end noget skiftende. Vi kunde maaske kalde det for den normale Kærlighed i Modsætning til den patologiske.* Andre - borgerlige - aviser var knapt så begejstrede. Anmelderen ved den uafhængige *Aftenposten* betvivler, at det læsende publikum er blevet saa frimodigt, at det vil finde Behag i denne Art Vers (Tillæg, 2.5.1902, sign. H.). *Jyllandsposten* (4.5.1902, sign. Pp.) jævnfører digtene med SC's *bisarre journalistiske Produktion, der i Retning af Forskruethed næsten staar paa Højde med hans poetiske Sport*; og *Nationaltidendes* anmelder (Tillæg, 19.4.1902, sign. F. B.) faldt efter læsningen i dybe Tanker: (...) *de lette og letbenede Vers i "Mina" løber underlig avet om mellem hverandre, og naar man lukker Bogen, spørger man forbløffet sig selv, hvad Meningen egentlig er med det Hele? (...) Til at kunne fortælle - ogsaa paa Vers - hører i hvert Fald en lille Smule Evne til at komponere, bygge Fortællingen op, saa at dens Mening og Sammenhæng bliver nogenlunde tydelig for Læseren. Men denne Evne savner Sophus Claussen i en mærkelig Grad. Han kan ikke en Gang faa rigtig Sammenhæng i en Bladartikel. Alt falder i hans fremstilling som oftest fra hinanden i løse Brokker. Anmelderen 170 finder gode Indfald, fortræffelige Optakter hist og her - men dog langt fra nok til at berettigede bogens udgivelse. Som helhed kan de ikke frelse bogen fra nærmest at falde ind under den versificerede Vrøvleromans Kategori. Kun een absolut [god] Egenskab har Bogen. Den er saa lille. I det oprindeligt radikale, nu snarere apolitiske *Aftenbladet* (11.5.1902, sign. P. S.) fik *Mina* derimod en rosende omtale: *De fleste af Digtene i den lille Samling stammer fra Forfatterens Ungdom og bærer ogsaa Ungdommens Præg over sig, løsslupne, ubundne og frejdige, som de er. Der aander en Friskhed og en Ugenethed ud af dem, der gjør dem højst indtagende. Men Sophus Claussen er ogsaa en Poet af "Guds Naade", hvis Digte navnlig i rytmisk Henseende staar meget højt. Her som i Nationaltidende jævnføres *Mina* i øvrigt med Edv. Søderbergs lille *Merry* fra dennes socialt forpligtede digtsamling *Gadens Digte* (1900).**

Anmeldelserne var få, og den eneste mere fyldige omtale var Chr. Rimestads i L. C. Niensens tidsskrift *Tidspunktet* 17.5. 1902. Rimestad - der var 90'ergenerationens kritiker og fortaler - finder i digtet *udsøgte Glæder*, men dets udgivelse giver ham ogsaa anledning til megen *Forundring*, da SC har skabt *langt vægtigere* bøger. Omtalen af *Mina* benytter Rimestad således som springbræt til en anerkendende omtale af SC's forfatterskab som helhed: (...) *denne Mand var som Kunstner tidligere moden end nogen af sine Jævnaldrende. Hovedforskellen er denne: i en Tid, hvor de andre beskrev - Side op og Side ned - med en Ihærdighed og Alvor, hvor man næsten mærkede Anstrengelsens anerkendelsesværdige Sved, viste han allerede sin bedaarende Evne til at faa Tingenes egentligste Liv frem. (...) han saa eller fornemmede de Steder, hvor Livet rører sig mest potenseret, og naar hans Kunst indfangede den ydre Verden, levede den med et stærkt og nuanceret Liv. Og undertiden fik Fænomenerne en besynderlig Besnærelse ved at passere hans Bevidsthed: en trolddomsagtig Ynde, som Løv, der spejler sig i en stille Sø (en Mallarmé-allusion, jf. *Længsel*, *Taarnet* | jan. 1894).*

Mina var oprindeligt tænkt som en større prosatekst. Man 171 kan spore arbejdet på den tilbage til årene 1886-87. 19.4.1886 havde SC således sendt den til Edv. Brandes, men dennes bedømmelse faldt ikke ud til novellens fordel. I hans svar 20.4. 1886 (*Jeg har iaften læst Deres i Formiddag modtagne Novelle*) finder han ganske vist novellens *Sujet meget begavet*, men skitsen forekommer ham for *lyrisk malende* i sin bredde: *Altsaa min Indvending er den: altfor stor Bredde i Forhold til et ikke rigt Emne.* SC bruger *Farve paa Farve* for at male de to Forelskedes Forhold, men man får intet indtryk af personernes personlighed og historie: *Hans [den mandlige hovedpersons] ganske uklare Teorier har De ikke faaet langt ud fra Dem, og man føler dette saameget stærkere, fordi De ikke giver hans Forhistorie. Hans Familieliv er affærdiget med et Par Streger (...).* Handlingen er uden episk dynamik: *Men har De ikke overset, at Situationen paa en trættende Maade er den samme fra de to mødes og indtil hun hengiver sig, og overgangene i novellen er uden begrundelser og indre sammenhæng: Men saa hengav Elna sig pludselig. Hvorfor nu og hvorfor ikke før? Muligvis har hun gjort saamange Ophævelser i Virkeligheden, havt mange Stævnemøder, Kurrer og Genforelskelser, men kunstnerisk set maatte denne lange Udvikling sammenfattes i faa afgørende Momenter.* Kort sagt: en novelle uden handling, med uorden i persongalleriet, med personer uden historie, og som forfatteren ikke selv mente noget med (SC har tilsyneladende selv taget forbehold overfor novellen) - deri fandt Brandes ikke megen fremtid. *Skriv Novellen færdig og se at finde Forlægger! Andet Raad har jeg i Øjeblikket ikke - men forlæggeren skulle altsaa ikke anvises af Brandes selv!*

SC lod sig dog ikke slå ud, men må have arbejdet videre efter de givne råd. Den 3.6.1886 har han sendt *Slutningen af Novellen* tilbage til Edv. Brandes og håber nu, at Stuckenberg *gaar op til ham og faar at vide, hvad han siger "unter uns" til en anden, og som Forfatteren aldrig faar at vide* (VS-SC 12). Svaret kendes

ikke, men i et senere brev til vennen 21.2.1887 (NKS 4978, 4°, IX) kan han udbryde: *Nej, ved du, hvad jeg er 172 glad ved? det er min Novelle! dér er Alvor og Sandhed* - og i denne form kan den læses i NKS 3634, 4°, III, 3: *Emil og Elna*, 218 blade, og NKS 2174, 2°, II, 2: *Holger Bagge om Holger og Elna*, 95 blade.

Prosaformen blev imidlertid vraget. Når Brandes havde savnet en episk tråd i novellen, var det en nærliggende idé at sætte den på vers: de tyngende, naturalistiske krav om kausalitet m. m. blev sat til side, tonen blev friere - og titlen ændret herefter, så den nu kom til at lyde: *Kyllingesorger!* Men også her meldte problemerne sig, omend nu af en anden art.

Et udkast til digtcyklen blev *Trykt som Manuskript* og sendt til vennekredsen, men bliver gennemgående kritiseret. Da redaktøren for tidsskriftet *Af Dagens Krønike*, forfatteren Peter Nansen takker for digtet, sker det i forbindelse med returneringen af digtet *Cæsarer (Fa V)*, som SC havde sendt tidsskriftet til optagelse: *Jeg tilstaar: jeg fatter ikke Deres Digt, nok Tanken i det, men ikke Detaljerne. Der er ganske taagede - og formløse - Vers imellem. De kan ikke selv staa Dem ved at faa det trykt. Maa jeg benytte Lejligheden til at takke for Kyllinge-Sorger. Ja, ogsaa dér var sære, uklare og forvredne Ting; men til Gengæld hist og her et ganske nydeligt og skælmsk Vers med ejendommelig Tone og morsomme Ord (28.3.1890, FL 18)*. SC svarer med tænderskærende vrede på såvel afvisningen af *Cæsarer* som takken for *Kyllingesorger*: *Endelig er jeg Dem slet ikke taknemlig for Deres Ros over Kyllinge-Sorgerne, saasom den først er fremkommen, da De kunde fremhæve dem i Modsætning til et af mine Produkter, som De fandt endnu daarligere. At de er "nydelige, skælmske, ejendommelige i Tonen og med morsomme Ord", ved jeg meget godt; men ingen tør jo præsentere dem i et dannet Selskab, bestaaende af fine Causeurs, skælmske Proverbister, sjælfulde Kritikere og flydende "Fortællings"-Fabrikanter. Jeg ved det meget godt og begærer det ikke en Gang (31.3.1890; FL 19)*. Måske skyldes SC's vrede også, at han har ment at kende Nansens reaktion på *Kyllingesorger* til anden side. I hvert fald meddeler han i et brev til Stuckenberg, at *Til Herman Bang 173 skriver P. Nansen i et Brev, hvor han opgiver mig: "Det er kedeligt med det Menneske. Det synes nu at være bleven en ren Mani hos ham" (2.2.1890; VS-SC 25)*. I samme brev refererer SC, at *Johs. [Jørgensen]* betegner versene som *slanke og yndefulde - som unge Piger!*, og at *Hr Vedel* tilskriver ham: *Hvad jeg synes mest om er Versifikation. Jeg finder i Kyllingesorger Ungdommens Overmod i Forbindelse med en næsten gammelmandsklog Ironiseren. Men hvorfor vil De ikke en Gang give Dem i Lag med et større Arbejde? De har jo baade Tanker og Energi (- hvor elskværdigt! -) og har sikkert følt andre Sorger end Kyllinge Do.*

Med Stuckenberg fulgte der efter dette brev en hastig og ophidset brevveksling, thi også han havde fundet anslaget i *Kyllingesorger* for spinkelt (i brev af 20.12.1889; VS-SC 24). SC's brev af 2.2.1890 besvarer Stuckenberg allerede 3.2.1890: *Hvad i al Evighed mener Du med at afskrive mig alle disse Berømtheders Udgydelser (Vedel! - Himmel!)? Er Du ironisk, eller gal paa mig, fordi jeg ikke kan bekvemme mig til at finde Dine Kyllingesorger værdige at kaldes et Opus af Dig. Herregud, jeg kan sgu ikke (VS-SC 26)*. SC svarer øjeblikkelig den *Kære Stuck!* (4.2.1890; VS-SC 27) og forklarer, vist ikke helt ærligt, meningen med sit tidligere brev: *Dernæst "Kyllingesorger"! Hvis du kunde tage Vedels Brev i Alvor og indbilde dig, at jeg ansaa det for skrevet af et ærligt Hjærte, da forekom det mig, at du maatte leve i en meget naiv Sfære. Jeg fandt al Kommentar til Vedels Brev overflødig. (...) Det forekommer mig endnu, at jeg ved at give dig en saadan Extrakt af literære Domme paa det nydeligste har udleveret Kyllingerne til dig. Vedel har plukket dem, Nansen kvalt dem og Johs har med et Hjærtesuk begravet dem.*

I det foregående brev havde SC brugt kyllingemetaforikken om sin egen stilling som ungkarl i modsætning til ægteparret Stuckenberg, der netop ventede barn:

*... Det er altsammen Kyllingsorger, og Gudvéd, om det kan nogen Sinde blive anderledes med en Ungkarl? I har nu valgt Jer en anden Del. Alma mater Ceres! Huset og den trygge 174 Arne. Blomstring og Frugtbarhed. Grundlag for en ny Slægt med stærkere muret Aand. Men saa begynder Vuggen at gaa. Og Digteren synger Visselulle. - Saa er jeg fra et Literatur- standpunkt lige saa gærne, ja heller Hanekylling endnu. Gott im Himmel, saa den menneskelige Aand er indskrænket, klæbrig, stenet. Og den skulde ranke sig i svære Buer og Pilastre. Den skulde synge som en Lærke ud over Lande, Øer, Skove og Byer. Den skulde kende det svimlende smaa og omfatte Verden som Gud, i hvis Hjærne Kloder og Solsystemer kun er Molekuler. Men hvor tager vi saa frie og saa stolte Sjæle fra? I det forsonende og forklarende svarbrev undergår disse linjer nu en drastisk omtolkning. Det er nu Naturen, der er indskrænket, klæbrig, stenet, og udtrykkene er ment som en selvanklage: *Dernæst - men du er dog ogsaa græsselig dum - forklarede jeg dig, at jeg søgte efter værdigere Æmner, men at Naturen er saa ihængende, klæbrig og stenet, og at vore fleste Sorger er Kyllingesorger, baade naar vi synger om Pigebørn, og naar vi synger Visselulle. Des værre falder vi altid tilbage i os selv. Vi er jo ikke Guder. Vort Tonehjærte er ikke en Lærkes, vor Aands ranke Buer og Pilastre er kun en flygtig Maaneskinsdrøm. Og den lidt taktløse bemærkning om Digteren, der synger Visselulle var heller ikke så slemt ment; SC forsikrer, at han ingenlunde nærer foragt for *Frugtbarhedens Gudinde, naar hun blot kommer i et passende Selskab af alle de Guder, som bo paa Olymp*, men anklagen mod *Kyllingesorger* for at være et overfladisk skrivi vil han dog ikke sidde overhørig: *"Slaa ikke Smut paa Vandet", siger du ogsaa - C'est justement, hvad jeg aldrig har gjort. Havde jeg villet slaa Smut, skulde du se, hvilken Reol af Bøger jeg allerede havde haft færdig. Min Ulykke f. Ex. i "Kyllingerne" er snarere en for stor Fordybelse. Nej, men sig, hvorledes man kan hæve sig over al Verden og se svimlende stort paa den og dog samtidig kan være fordybet i den; da vil jeg være dig taknemlig.***

Imidlertid - digtcyklen blev dog i en nyredigeret form trykt offentligt, i lighed med *Cæsar*, som Nansen havde vraget, i venstredagbladet *København: Kyllingsorger. Et Københavnsk 175 Gade-Epopé I-VII* (2.2.1891). Betegnende for situationen er redaktøren Ove Rodes kommentar: *Det er meget bedrøveligt, at De virkelig kun hos os kan finde Husly for Deres Epopé. Os en Glæde (...)* (brev af 21.1.1891 i Acc. 1981/143 C5), jf. at digtet figurerer i indholdsfortegnelsen til en ikke-udgivet digtsamling fra o. 1890 (NKS 3634, 4°, I, 2, 1).

Endnu engang skulle SC tage det lille ungdomsværk for sig, da det i 1902, som *Jyllandsposten* skrev, blev optegnet på *det Schubothseske Forlags Synderegister*. En efterklang af misstemningen fra 1889-90 er måske mærkbar, for hvad der især var påfaldende i brevvekslingen med Stuckenberg omkring manuskripttrykket, var SC's følelse af socialt og kunstnerisk mindreværd over for vennen, hans angst for altid at skulle være "naturbarn" og "hanekylling". Måske er det denne følelse af manglende menneskelig og kunstnerisk modenhed, der endnu klinger med, når han i efterskriften til 1902-udgivelsen så kraftigt understreger, at *Forlaget har ønsket at udgive det lille Ungdoms-Epos*, og når han bruger den unægteligt besynderligt selvmodsige vending, at der var *Adskillige, som i disse grønne Vers saae et Udtryk for Talentets Modenhed*.

Skønt SC smst. understreger, at *Spøgen (eller Alvoren) er mere understreget, men forøvrigt den samme*, kan man dog gennem de vekslende redaktioner fra privattrykket over avistrykket til bogudgaven følge en linje i SC's kunstneriske udvikling, der kort kan fastlægges omkring tre stadier: udgangspunktet er en skildring af rusårsforelskelsen i realistisk 80'ers manér; herfra bevæger fortællingen sig over en Baudelairepåvirket, prosa-lyrisk storbybeskrivelse (*Tusmørkefeen*, se s. 188 og noter til *Fa V Baudelaire-oversættelser*) frem til en personlig problematik, som den kommer til udtryk i den udvidelse af epos'et, som kan registreres ved hjælp af variantapparatet. *Løvetandsfnug* opridser de personlige træk omkring *Mina* (p. 64-66), men med den ændring, at A., som Simon kaldes her, bevæger *Mina* til at rejse med sig til Amerika i håbet om dér at kunne have hende i fred. SC vinker *overbærende til dem, da Skibet førte dem bort*. Selv blev han hjemme og forlovede sig *176 med det danske Regnvejr!* - på sporet af de *Glimt af Fuldkommenheden* (VS-SC 23), som alene kan tilfredsstille ham. SC er her i det små ved at frigøre sig fra tidspræget og blive sig sit særpræg som erotisk symbolist bevidst: månen er kommet tilsyne på *den store Vinternat, Byens Trolddans stilnes* - og i dette udvidede og afklarede rum stiger andre figurer frem end den *Tusmørke-Fe*, som ikke mere ved at besvare hans længsel.

177

NOTERTIL MINA

M

NKS 1340, 8°, V, 25 (Udførligt udk. fra foråret 1889)
NKS 1340, 8°, V, 25 og 27 (udk. fra efteråret 1889 og sommeren 1890)
NKS 2174, 2°, I, II, 1 (udk. fejlagtigt placeret blandt udk. til *FR*)
NKS 3633, 4°, II, 2, 49 (udk. til V, IV og V, I; arket dat. 8.12.89)
NKS 1340, 8°, II, 13 (udk. til *Epilog*, 1. str. fra o. 1900)
A NKS 3633, 4°, I, 4 (brudstykke af udat., usign., renskr., bl. (1-7) samt udk. (8-14); udkastene dækker dele af G samt dele af *Karnevallet, Ti VII*)
Acc. 1981/143A (udk. samt udat. renskr. af afsnittene II, III og VII, bl.)
B NKS 3633, 4°, I, 4 (rettet rentryk (15-26))
C *Kbh.* 2.2.1891
XI, str. I, II, VI, VIII, XVI og XVIII optr. *EoF, DS, TE og PD (Tusmørkefeen)*

V

A Titlen < *Kyllingsorger. En københavns Gade-Epopé* (+C)
I, IV, 4 < *hun først blev spist af Simon, saa af Katten*. (+ B og C)
II, I efterfølges af denne str.:

*Mens af de gamle Kister man hented Kongens Magt,
en Klinge tung som Skræp, ærværdig rusten,
der salomonisk mellem de vrede Parter lagt
fik Sagen endt, som Katten endte Osten.* (+ B og C)

III, II, 1: *De sorte Racer < en sortfødt Race* (+ B og C)

III, II, 3: *men Sproget fattes < gør flere Tegn end (+ B og C) 178* Lakune mlm. III, IV og IV, V

V: overskriften < *Unge Sorger*

V, I < *Hun ødsled med Veninder; hun spurgte dem om Raad og protegered dem af alle Kræfter, men brød sig lidet om dem og haanede dem kaad*

som no'ne Bønder otte Dage efter ... (+ C)

V, II, 4: *af ... Guds < - "odeur de Laxegade"! (+ C)*

V, III < *Hans flotte Mina førte dem hjem til Annæ Plads og satte dem i Køkkenet med Hæder - -*

saa kunde Simon snakke - var det ham ej til Pas - om Selskab, der fordærver gode Sæder ...! (+C)

V, IV, 3 < *gad køre hjem som Frue - hun nød den ramme Luft (+ C)*

V, IV, 4 < *blandt disse Gammelstrandske Pærepramme! (+ C)*

V, V-VI ej i A, hvis 5. afsn. først afsluttes m. VIII, IV (+ C)

VI, I, 3 < *at tænke ømt og trofast, som Elsker og Poet (+ C)*

VI, II, 2: *i Overmod < lyksalige (+ C)*

VI, II, 4: *for os < er Himlen (+ B og C)*

VI, III efterfølges af denne str.:

O havde jeg som Simon en mild og lystig Skat,

betroet i en vranten Frues Hænder -

jeg skulde le og (< storme,) gruble paa Indfald Dag og Nat,

- før, (< - at ej hun) som Veninder, hun tog nye (< skifted) Venner! (+ C)

VI, V: ej i A, B og C

VI, VI, 1 < *Hvor stygt, hvor utaknemligt at lønne Kys med Skæmd. (+ B og C)*

179 Der fortsættes:

a *Det kom den Snevejsaften Studenterne bar til Holbergstøtten mange Blus og Kærter. En lærd Professor (B: slog Kreds og sang og) talte - mens deres Jubilar højthædret smilte til de unge Hjærter*

b *Er du tilfreds, Fa'r Holberg? Du slog og fægted brav, men ser du: Døden er og blir den stærke. Hvor savler dine Fjender gudfrygtig ved din Grav! - nu gør de dig ve'd Gud til Enhedsmærke . . .*

c *Med Minas Brev stod Simon i dette Fakkeltog. ... Han havde ment sin Lykke stærk og muret og aldrig tænkt, der gemtes en Kælder eller Krog, hvor slige "Barndomsvenner" kukkelured.*

d *Han var nok ogsaa ny - denne "Barndoms"-Kavaler, der "tilgav hendes Fejltrin" og belejred sit Offer med Moral, til hun ikke kunde mer. Forlovelse! - han kom, han saa' og sejred.*

e *Og Simon troede alt. Mens man talte og sang, han grubled paa et Brev: - Hun skulde tage sig sammen, gøre Oprør imod sin "Faders Tvang"! - Men Brevet kom med næste Post tilbage.*

Afsn. VII og VIII, I-II ej i ms. Der fortsættes uden afsnitsinddeling m. VIII, III (+ C) VIII, IV dannet over to str.:

Ja var det ikke hende? den smukke gamle Mand hendes Fa'r? - hun sad saa venlig og forgræmmed og saa' paa ham med Øjne saa sære, syntes han, som kendte de ham ... skønt det var lidt fremmed! (+C)

VIII, IV, 1: *Var dette Minas Fader? < Var Mina mon bedrøvet,*

VIII, IV, 2 *forgrædte < nye*

Afsn. IX svarer til afsn. VI i ms. Den første str. er en tilføjelse

IX, VI ej i A, B og C

IX, XI ej i A, B og C

Efter IX, XII:

*Mens Mina spanked strunk i sin Silkejaket
og saa' sig om med Smil til alle Kanter.
Han vendte sine Øjne, forundret og træt,
med Venskab til den særeste af Tanter. (+C)*

IX, XIII, 4 < *paa hvad I faar, men hvad I faar for meget!*" (+ C)

Lakune i ms., der fortsætter med X, I uden markering af afsn. og angivelse af overskrift

X, I, 1: *saa' jo* (+ C)

X, I, 1: *.Har en Muse < - og har Musen* (+ C)

X, I, 2: *fortrolig < saa sorgløst* (+ C)

Der fortsættes:

*Han maa beundre Mina - en Muse saa sublim -
og holde fast med Kys den kaade - sprælske:
et gammelt Vers, hvor stadig han følger Rim til Rim;
thi Hjærtet vil bestandig digte, elske. (+ C)*

Fulgt af disse str. - jf. X, VII:

*... En Lok, som Mina gav ham af Haarets bløde Dun,
en Dag blev funden af hans voksne Søster
med det galante, drillende Raab: "Nej, er hun brun!"
Hun var jaloux paa Mina. Ak det trøster:*

*at én dog ikke dømmes! at én dog tænker smukt!
... Men Mina sværmed glad som Himlens Svaler
berust af Byens Herlighed - en By med Kundskabs Frugt,
Revuteatre, "brede Hospitaler"! (+ C)*

181

Nyt afsn. (VIII), der svarer til XI

Overskriften < *En Sidste - Nat* (+ C)

Afsn. følges str. for str.; str. V dog ej i A + C. Fragmentet slutter med str. XVI

B Titlen < *Kyllingsorger*. Øverste højre hjørne: *Trykt som Manuskript*.

Overskrifter til de enkelte afsn. udeladt Rettelserne (bl., SC's håndskrift) findes kun i forb. m. I, I-III
Bogtr. følger primært A, B har et andet (tabt) forlæg

I, II, 1: *frit i < venlig efter < lattermildt til*

I, II, 2 < *erindred sig (< og husked paa) hans Træk i blandt de mange < strøg tæt forbi ham i Teatergange*

I, III, 2 < *og spanker frem saa kækt. Men jeg ej sværmer < dog Jomfrublod med Jomfrumænd ej sværmer.*

I, III, 3 : *Men (...) Ømhed, < at kaste Fyrens Ømhed, < Og bedst, om Simons Ømhed,*

I, III, 4 < *i slig en Jomfru Egensindigs Ærmer < d. s. Her slutter de håndskrevne rettelser i B*

Efter I, IV følger - uden afsnitstilkendegivelse - de str., der svarer til III, I-VI. B.'s 2. afsn. omfatter II, I-VI samt
III, VIII-IX m. flg. ændringer:

III, VIII, 1 < *Hun gjorde sig lidt kostbar, blev ond og løb sin Vej,*

III, IX, 1: *Jeg (...) Aften, < Og det er sket, da sildig* 3. afsn. indledes af III, VII m. flg. ændringer:

III, VII, 1 < *Forlovet før og pint af et nyhedssygt Begær*

og fortsættes m. IV, II

IV, III, 3-4 < *Der drømmer de to Børn! og i Overmod-Profos! -*

kvæler hans Kys Fru Mina altfor ofte.

Dernæst flg. str.:

182

*Hun havde grædt og kælet og skændt ... paa dette Skarn,
som tog, hvad efter mange før fik tørste.
Han var saa fin og skabt den Student, skønt nær et Barn -
der maa jo være en, som blir den første!*

*IV, VI < Saa mødte han i Gaderne Morgnens Arbejdshær,
og vellysttrodsig halvt sit Blik han lukked
og d[r]ømte sig af Favntag indviet som et Sværd
og som en Rose fin og sødt bedugget.*

Afsn. V ej i ms., hvis 4. afsn. da svarer til afsn. VI
VI, I, 1: *Alting nu < hans Vilje*
VI, I, 3 < *at tænke fint og følsomt som Elsker og Poet:*
VI, II, 2 < *hvor helst de kan: uskønsomt sig at mætte*
VI, III, 2: *nye < Mænd og*
VI, IV, 1 < *De, som lidt Kvinde-Godhed og -Trods har smagt, de véd,*
Efter VI, VI: se A, fortsættelsen:

*b Fa'r Holberg, du fortjente vel et frimodigt Vers!
dog se: blandt Trængslen om din Sokkel fandtes
en Flok - lidt grøn, men baaret af Aanden fra Halvfjærds -*

med Tro paa Bønder, Stil og Georg Brandes.

*c De drømte om en Digtning, saa tidligmoden ny
som Forstadsliv og Røg af Cigaretter,
frodig som Flamlands Mestre, med vild magyarisk Gny,
hvori sig Regnfaldsnattens Omkvæd fletter.*

*d Og midt i Snefogshvirvlen stod Simon med sit Brev
hos denne Flok og kaared Holbergs Muse,
183 imens hans egen kaarne og Muse - som hun skrev:
holdt med en trofast Barndomsven til Huse.*

*e Det lærte ham at dømmes mer fordringsløst og sundt
og klage: "Gør kun med mig, som du lyster;
jeg kalder mig din Slave, om blot det blir mig undt
at hvile ved de unge, rige Bryster.*

*f "Jeg famler efter dig, mine Drømme strøg til Søs;
omfavn mig, sluk min Higen, dræb min Vaande;
luk Øjet, aabn Læben! - ilange dybe Kys
saa vil vi ind hinandens Sjæle aande."*

*g ... Og alle Elskerdrømme, hvad der er stærkt og blidt,
gik frem med Væxt som Bølger, naar de taarne,
og sang ham hede Rytmer, som digtet paa Sanskrit,
hvis Længsler alle vare kongebaarne.*

Nyt (5.) afsn.; afsn. VII og VIII samt IX, I ej i ms.
IX, XII, 4: *hvilte (...) mod < hendes Læber bed ham i*
IX, XIII, 1: *Hun (...) ham: < hun hviskede kun og bed:*

*IX, XIII, 2 - 4 <Men hastig havde Simon Blikket drejet
til den beskedne Tante - fordi vi skønner ej
paa det, vi faar, men det, vi faar for meget!*

*Efter IX, XIII. Mis Mina svejed strunk i sin Silkejaket,
saa' sig omkring med Glimt til alle Kanter.
Og med et lille Haandtryk - forlovet og træt -
han trøstede blidt den slemmeste af Tanter;*

184

IX, XIV ej i ms.

*. IX, XVII < ..Alene slentrer Simon den halve Nat omkring
og drømmer, medens Uvejrsskyer stiger,
om trodsig Elskov! spytter ad Livets Ingenting,
forrykte Tanter Præk og dumme Piger.*

Nyt (6.) afsn.; afsn. X ej i ms.

XI, II, 3: *, Dronning uden Sko - < - il crepusculo -*
XI, III, 3 < *hvor hans forvovne Mina fra Tantens strenge Blik*
XI, IV, 2: *gamle Drømme < unge Længsler*
XI, V ej i ms.

XI, XIV < *Og Mina, denne Boa, vildt læende tar fat
for Alvor ham sin kaade Text at læse,
men leger, gør sig bitte, som en Mus for sin Kat
og smutter væk der lige for hans Næse.*

Afsn. XII svarer til 7. afsn. i ms., der istf. str. I-II har flg.:

*God Morgen! - Hvilken Stimmel af Mænd, som knapt har Plads
for Simon, der vil ryge og spasere.
Han møder intet Smil af en kridtet Bajads
og ingen snørt og sminket Bajadere!*

*Han har forsvoret Mina. Han føler Værk og Ve
ved Kvindens Løshed og vort Livs Skavanker.
Men knapt har vi begravet en gammel Drøm i Sne,
saa grønnes der en Skok af ferske Tanker!*

*For Folkets Skyld vil Simon - han længes tillidsfuld -
bortbytte Aandens festliglyse Stoffer
185 og mumme sig i Folkeoplysningens Uld
og drage til Provinsen med sit Offer.*

*Men da han lagde bag sig de gamle Gaders Sten
og Mina og de unge Venners Bande,
der havde kysset ham ved et Indfald én for én,
som: den, der skal de unges Aand forplante!*

*og han nu sad i Toget, der skumpled, mens han tit
uroelig paa den haarde Bænk sig vendte,
kom Minas Billed til ham og puffede ham blidt.
Et Blændværk - som os selv en Gang det hændte: -*

XII, VI, 3: , *saa højtidsfuld < og passer sød (+ C)*

C følger stort set A. Sammen danner de forlæg for bogtrykket
IV, III, 2 < *at Minas Haar kan naa til Minas Hofte.* Istf. IX, XIV:

*Tavs støtted hun sig til ham. Men ved sin Gadedør
hun fandt sit Smil, sin lyse Kaadhed atter,
bad Mina ej forhaste sig og sprang med skælmsk Humør
først op ad Trappen under Raab og Latter.*

Afsn. X erstattes af et afsn. m. overskriften *Høstdrømme*, der indledes:

*Hvor stemmes Tanken fint ved de første Blades Drys,
naar Valnødtræet plukkes, og naar Vinen
bær blaa forfrosne Druer som ømme Fingerkys -
og lyse Gløder spiller i Kaminen!*

*Hvor hvid staar Morgentaagen om Bulevardens Trær,
mens Halmlæs ind i lange Rækker glide!
Og dobbelt ungt man husker sin unge Hjærtenskær
i dunkelt Haar med Farver milde hvide ...*

186

*Hvor husked Simon Mina paa sin Tilbagevej
i Dæmringen, naar Hanegalet skingred!
mens blussende som Ungdom og Elskov i Maj
den gyldne Dag sig hæved rosenfingret.*

*Hun bo'r ej mer hos Tanten. Hun stormer fri og fræk
fra Favn til Favn ... Aa kunde jeg blot vriste
ud af min Muses Hænder endnu et venligt Træk
før næste Sang, den sørgelige sidste! (jf. X, III)*

Derefter fortsættes som A

XI, V ej i C

XII, I-II ej i C

K

Noter til II:

det Aar (...) 3.10.1884 nedbrændte Christiansborg Slot, hvor bl. a. Rigsdagen havde til huse *Pulterkamret*. Rigsdagen havde fra 1884-1918 midlertidigt til huse i en tidligere kaserne på hjørnet af Fredericiagade og Bredgade

Nye Fejder, f. eks. den nordiske debat om kønsmoralen 1882-88. Bjørnstjerne Bjørnsons skuespil *En Hanske* (sept. 1883), m. sit krav om seksuel afholdenhed før ægteskabet både for kvinde og mand, blev den store igangsætter af Sædelighedsfejden. Se note til s. 134 og 140

Ørsteds Park, Ørstedsparken, anlagt 1876-79 på tidl. voldterræn i Kbh.

Jeanne d'Arc, af Henri Chapu (1833-91)

Silén, evt. *Faun med Amfora* af Louis Hasselriis (1844- 1912) el. afstøbning af antik skulptur; (*silén*, skaldet, tyk, lysten satyr)

Love ude af Spil, hentydning til de af Estrups mindretalsregering udsendte provisoriske finanslove

Noter til IV:

kredense, smage for; drikke til

Profos, bøddel 187 *Faust*, solgte som bekendt sin sjæl til Fanden for at få tilfredsstillet sit videbegær

Noter til V:

Hors, egl. hest; såkaldt løbsagtig kvinde

Noter til VII:

Kraft, jf. *VS-SC* 58

et Sagn, f. eks. hentydning til Rolandskvadet, se note til *Dj III Et Rimbrev*, eller til Heimdal, som if. nord. mytologi v. Ragnarok skal blæse i Gjallarhorn

Mangegifte, (jf. også XII, 2) samtidig el. efterhånden at være gift m. mange. Bjørnson turnerede nov.-dec. 1887 i Danmark m. foredraget *Engifte og mangegifte*. Udtrykket alluderer også til Oehlenschlägers *Aladdin (Naturens muntre Søn)*

Noter til IX:

Smallegade, gade på Frederiksberg

Chaussé, brolagt landevej

Skalmeje, rørfløjte

Noter til X:

Odalisk, slavinde el. konkubine i (tyrkisk) harem

Vaaben. Til visse indiske våbentyper (og malajiske, f. eks. kris'en) knyttedes bestemte religiøse forestillinger, ligesom klingerne blev smedet og damaskeret under iagttagelse af religiøse og rituelle forskrifter. Våbnets kraft kunne symboliseres v. at udforme fæstet til et gudebillede *Karma*, dannet af karman (sanskrit, gerning), der iflg. indiske religioner betegner menneskets handlinger som betingelse for sjælens evige vandring. I udvidet, teosofisk forstand dækker begrebet alle de fra menneskets sjæleliv udgående kræfter, der bestemmer sjælens videre udvikling (de forskellige reinkarnationer)

"... *Men hvorfor har du ladet mig alene?*", evt. allusion til Jesu ord på korset, jf. f. eks. Matth. 27,46

188 Noter til XI:

nære Slinger (...), jf. 1. Mos. 3,15

-bajadére, indisk tempeltjenerinde; "glædespige"

Noter til XII:

Jomfru (...), jf. digtet *Anadyomene DV IV*

Flane, ustadig og fjantet kvinde

Mina. SC's ven overretssagfører Frederik Graae (*Erindringer fra "Sydhavsøerne"* (1934) p. 13) oplyser om digtets biografiske baggrund, bl. a. om Mina, at hun var sangerinde i *Kisten*; hendes virkelige navn var Mary; enkelte breve i NKS 4978, 4°, X

Ad Ouverture: se Johs. Jørgensen: *Mit Livs Legende I* (1916) p. 154

Ad Tasmørkeféen: Baudelairepåvirkning, se *EF I* 82 ff. m. noter, Johs. Jørgensen: *Udv. Værker VI* (1915) p. 32, Emil Frederiksen: *Johannes Jørgensens Ungdom* (1946) p. 141 f. og Paul la Cours udg. af Baudelaire: *Parisisk Spleen*, Hasselbalcks Kulturbibliotek CLVII (1956) note til p. 35

Handlingen resumeres *Lø* 64 ff.

III, III cit. *Ft* 8

I: Bøger af Sophus Claussen

Na *Naturbørn. Digte* (1887). 2. opl. i *Digte, 1* (1929): *Na 2*.

UB *Unge Bander. Fortælling fra en Købstad. Med et lyrisk*

Forspil: "Frøken Regnvejr" (1894). 2. udg. (1912): *UB 2*.

Ki *Kitty. Lyrisk Fortælling* (1895). 2. opl. (1918): *Ki 2*

AP *Antonius i Paris* (1896). 2. opl. (1918): *AP 2. Va Valfart* (1896).

Ar *Arbejdersken. Skuespil i tre Akter* (1898).

Pi *Pilefløjter* (1899). 2. opl. (1918): *Pi 2*. 3. opl. i *Digte, 2* (1929): *Pi 3*.

MK *Mellem to Kyster. Fortællinger og Satirer* (1899).

By *Byen. I: Junker Firkløver. Nutidsroman* (1900).

Tr *Trefoden* (1901).

Mi *Mina. Et Digt om Byen* (1902).

Dj *Djævlerier* (1904). 2. opl. i *Digte, 3* (1930): *Dj 2*.

EoF *Eroter og Fauner. En Række Digte* (1910). 2. opl. (1923).

TE *De Thulé à Ecbatane. Poèmes. Traduits du Danois par Guy-Charles Cros*. Paris (1910).

DVD *Danske Vers* (1912). 2. opl. i *Digte, 4* (1930): *DV 2*.

Fa *Fabler* (1917). 2. opl. (1918): *Fa 2*.

SV *Samlede Værker I-VII* (1918). *Tr* udeladt.

Lø *Løvetandsfnug* (1918).

DS *Den danske Sommer*. [Udvalgte digte] (1921).

PD *Poèmes Danois. Traduits par Guy-Charles Cros*. Paris (1922). Anden del består af digtene i *TE*. Hele udvalget svarer i sin sammensætning til *DS*, hvortil der er henvisninger i variantapparatet.

190

He *Heroica. Nye Digte* (1925). 2. opl. (1925): *He 2*.

TB *Titania holdt Bryllup* (1927).

Ft *Foraarstaler* (1927).

HT *Hundrede Taels. Med Forfatterens Forord og en Sophus Claussen Bibliografi ved Poul Uttenreitter og Stig Veibel* (1927).

FR *Fortællingen om Rosen* (1927).

Hv *Hvededynger* (1930).

Oversættelser

AT *Atta Troll* /H. Heine (1901).

DB Den følelse Blomst /P. B. Shelley (1906). 2. udg. trykt sammen med den engelske tekst (1925): *DB 2*.

RB Rabbien af Bacharach /H. Heine (1926).

Se i øvrigt bind VIII: bidrag til tidsskrifter og antologier samt småtryk.

Breve og udvalg

GJ Gyldendals Julebog 1952. Sophus Claussen (1952). Indholdet optaget i bind IX.

JS Jord og Sjæl. Erindringer, Noveller og litterær Journalistik, v. Stig Krabbe Barfoed (1961).

VS-SC Viggo Stuckenberg - Sophus Claussen. En Brevvexling, v. Johs. Brøndum-Nielsen (1963). Et efterfølgende tal henviser til brevnr.

DODet aandelige Overskud. Journalistik i udvalg, v. Lise Brinch Petersen og Mogens Rukov (1971).

II: Bøger om Sophus Claussen

SC-Ms Sophus Claussen-Manuskripter. Udgivet for Det danske Sprog- og Litteraturselskab af Ernst Frandsen (1941).

EF Ernst Frandsen: Sophus Claussen I-II (1950).

191

HA Harry Andersen: Studier i Sophus Claussens lyrik, i Københavns Universitets Festskrift November 1967 (1967).

GM Gunnar Modvig: Eros, kunst og socialitet. En analyse af de erotiske hovedmotivets udvikling i Sophus Claussens forfatterskab (1974).

EAN Erik A. Nielsen: Ideologihistorie III. Modernismen i dansk lyrik 1870-1970 (1976).

BHJ Bo Hakon Jørgensen: Maskinen, det heroiske og det gotiske - om Johs. V. Jensen, Sophus Claussen og århundredskiftet (1977).

FL Frans Lasson: Fra Ekbátana til Klareboderne. En brev bog om Sophus Claussen og hans forlæggere. Gyldendals Julebog 1981 (1981).

E&H Tom Engelbrecht og René Herring: Sophus Claussen. En bibliografi 1882-1981. Med et indledende essay af Thorkild Bjørnvig (1982). Et efterfølgende tal henviser til indførselsnr. Værket medtager anmeldelser af selvstændige værker af SC.

Øvrig benyttet litteratur er anført på stedet, bl. a. i form af et omfattende udvalg af henvisninger til litteraturen om SC, der dog i mindre grad tager hensyn til tiden før 1950, da *EF I-II* i stor udstrækning overflødig gør dette. Her henvises til gængse bibliografiske hjælpemidler, først og fremmest *Dansk skønlitterært forfatterleksikon 1900-1950, I* (1959).

Anmærkning: Ernst Frandsens monografi er grundlæggende for al Claussen-forskning. *EF* har haft adgang til så godt som alt det materiale, der nu befinder sig på Det kongelige Bibliotek eller i familiens eje, og udgaven her henviser da også direkte til *EF* (men med angivelse af tilhørssted i samlingerne og andre steder), når det gælder citater fra papirerne, som også findes hos ham. Er de beskåret, er de i en række tilfælde suppleret - og er der afgørende fejlslæsninger, er citatet bragt i fuld udstrækning (f. eks.: *EF II 8: Seinens Mur*, hvor der skal læses *Sienas Mur*, 192*Pi II Valfart*). Med hensyn til *EF's* kronologi over digterens affattelsestidspunkt er denne i en del tilfælde revideret eller suppleret, uden at der dog gøres opmærksom på eventuelle forskelle (f. eks. er *Høvdingdød*, *HV VII* fra 1915 og således ikke *hans egentlige Svanesang* (...)

vistnok fra 1929 (EF II 247)). Dato og årstal i parentes efter digttitel følger i enkelte tilfælde EF's datering, når det ikke har været muligt at verificere tidspunkterne. Ellers fremgår affattelsestidspunktet af redegørelsen for rækkefølgen af udførlige udkast og renskrifter. Udgaven refererer ikke til EF's udførlige værk- og digtregister, da en sådan henvisning ville blive for omfattende. Sider af digterens liv og digtning, som EF af forskellige grunde (f. eks. familiære) har forbigået eller skænket mindre opmærksomhed, er - når det er skønnet rimeligt - søgt belyst på mere dækkende måde.

III: Aviser og tidsskrifter

Berl. Tid. Berlingske Tidende

Ekstra Bl. Ekstra Bladet

H. F. Horsens Folkeblad

Ill. Tid. Illustreret Tidende

Kbh. København

L-F. F. Lolland-Falsters Folketidende

Nationaltid. Nationaltidende

N. D. Nyborg Dagblad

Pol Politiken

Tilsk. Tilskueren

Tal efter forkortelse henviser til side, medmindre andet er anført (f. eks. *EF I* 162). Indenfor udgaven henvises til titel, bind og digt.

Ved angivelse af avisers politiske og ideologiske tilhørsforhold er Niels Thomsen: *Dagbladskonkurrencen 1870-1970 I-II* (1972) benyttet.

193

IV: Øvrige forkortelser, tegn m. m.

afsn. afsnit

bd. bind

bly. blyant

bl blæk

cit. citat, citeret

dat. dateret

henv. henvisning

kap. kapitel

l. (vers)linie

ms. manuskript

op. cit. opus citatum (det anførte værk)

optr. optrykt

p. pagina (side; udenfor udgaven)

renskr. renskrift

Sml. Samling

d. s. det samme, *f. eks.* samme verslinie, samme titel el. samme ord

s. side (indenfor udgaven)

sign. signeret; SC's egenhændige navnetræk (også som pseudonym), evt. forkortet (ej maskinskrift)

sp. spalte

str. strofe, strofer

u. t. uden titel

tr. trykt

udat. udateret

udk. udkast

usign. usigneret

/var. variant; en senere form, der ækvivalerer med en tid ligere, ikke udstreget form

u. å. uden årstal

< rettet fra

> rettet til

~ svarer til

÷ ej i ms.

194

(...) angiver at indholdet ml. to ord er udeladt

angiver (efter ord), at der er tale om 1. linien i en strofe el. et digt uden titel el. SC's egen brug af tegnet

> < i modsætning til

// linieudløb

[?:] læsning usikker el. umulig

[] udgiverens udfyldning el. tilføjelse

Kursivering markerer generelt, at der er tale om citat; i variantapparatet specielt, at der er tale om SC's tekst, se i øvrigt s. 20. Alle titler er kursiveret.

Romertal angiver i variantapparatet strofenummer; to romertal afsnit samt strofe.

Arabertal verslinie.

For øvrige forkortelsers vedkommende er benyttet de af Dansk Sprognævn anbefalede (*Forkortelser. Vejledning udgivet af Dansk Sprognævn*, 1975).

M, V, K, L refererer i noteafsnittene henholdsvis til manuskriptbeskrivelse, variantapparat, kommentar og litteraturhen-visninger.

195

